

Dan Puric

Despre Omul Frumos

CUPRINS:

Fenomenul Dan Puric (Dan Ciachir)	7
Țărâna	11
Bolovanul de râu	13
Amintiri de neșters	19
Tir încrucișat	31
Lecția de condus	37
Neghina-grâu	49
Răstimpul „Ce Făt Frumos blestemat”	81
Ortodoxia în arta românească	87
O privire asupra Spiritului Răsăritean	99
Despre Omul Frumos	113
La ordin	127
Moștenirea privirii	133
Sfântul îndrăzniți!	145
Basmul din Carpați	155

Fenomenul Dan Puric.

Am scris despre Dan Puric, în urmă cu aproape doi ani, ca despre un apologet strălucit al Ortodoxiei. Fusesem cucerit de calitatea și autenticitatea mărturisirii sale, adaptată la mijloacele de expresie ale zilei: televiziunea și ziarul. Mărturisirea sa era totodată și mărturisirea romanității formulată cavalereste și fără floricelele retorice ale naționalismului electoral, conjunctural sau interesat.

La începutul lunii mai 2008, Dan Puric și-a adunat în volum o parte din conferințele, interviurile și „cuvintele de folos”, dând cărții titlul Cine suntem. O meditație din cele zece capitole, „Sensul vieții, al morții și al suferinței” dă. Acolo măsura unui condei care-l evocă pe Mircea Vulcănescu, cel din Dimensiunea românească a existenței.

Autorul mi-a cerut atunci să spun câteva cuvinte în sala teatrului din Lipsani, care s-a numit succesiv „Alhambra” și „Rapsodia”. Sala de șase-șapte sute de locuri era înșesată: mulți oameni ședeau pe jos sau stăteau în picioare, lipiți de pereți. După zece minute de... Cuvânt introductiv, a vorbit aproape două ore Dan Puric. I-am urmărit discursul și mișcările cu o concentrare de pocherist, atent la fiecare vorbă și la fiecare gest sau clipire. M-am convins încă o dată de autenticitatea lui. A urmat o întâlnire cu cititorii

la Târgul de Carte din vara trecută. În împrejurări similare, se strâneau pe la standuri, în medie, cu fotografi și operatori, 25-30 de persoane. La Dan Puric s-au adunat de zece ori mai mult, deși prezența sa la acel târg de carte nu fusese, cum se zice, „mediatizată”. Au urmat alte întâlniri în numeroase orașe din țară. În decurs de o jumătate de an, Cine suntem a atins tirajul, amețitor pentru aceste vremuri, de 85000 de exemplare.

Dan Puric este mai mult decât un intelectual, un actor binecunoscut, un apologet ortodox. Este un fenomen. Și mă grăbesc să adaug: unul spiritual. Esența lui constă în faptul că bucură oamenii. Propovăduiește bucuria. Iar primele cuvinte rostite de Mântuitor după înviere au fost: Bucurați-vă.

Tema discursului său este una singură – faptul de a fi român.

După atâta amar de bășcălie și deznădejde, de autoflagelare, a sosit ceasul să spună cineva, pătrunzător și adecvat, că nu este chiar o nenorocire să fii român. Dimpotrivă. Dan Puric are o alcătuire orfică – aceasta fiind opusul retoricii. Flautul său fermecat vine din adâncurile nației și are afinități organice cu interogațiile pe care și le-au pus în același sens intelectualii interbelici. Numai că el nu folosește semnul întrebării. Spre deosebire de cărturarii prezentului, Dan Puric aduce cu sine afirmația, lăsând dubiile și aporiile pe seama belferilor. Recurge la memorie și reamintește că în trecutul nostru recent există gropile comune ale unor martiri pe care le opune gropii de la Glina, carnavalului și mășcărilor mediatice. Leagă nația de Dumnezeu cât se poate de strâns și nu vede în români indivizi, ci persoane.

Este greu de clasificat în categorii culturale fenomenul Dan Puric. Și aceasta deoarece Cultura nu mai există decât sub formă de „nișe”; tranșee obturate care nu comunică nici între ele, nici cu oamenii, deveniți „ținte” („targets”). Iar formele de cultură sunt „produse”, întocmai ca telefoanele mobile și pasta de dinți. Dan Puric sfidează atomizarea zilelor noastre, și, întocmai ca Biserica, potrivit învățăturii Sale, nu parcelează întregul în părți, ci și-l asumă. Li se adresează românilor ca întreg, în felul în care un romancier sau dramaturg mare nu scrie pentru „ținte”, „nișe”, ci trimite în lume cărți, nu „produse”. Dan Puric are curajul discursului ontologic.

Rapsod al bucuriei, intelectual care se poate adresa unui mare număr de oameni, actor care adaugă ingredientele vocației în mesaj, ortodox îmbisericit mărturisitor... Fiecare dintre acestea și toate la un loc. Mai multe vor stabili „analizii” fenomenului Dan Puric. Chiar dacă evaluările acestea nu i-ar interesa pe cei care, în număr tot mai mare, vor să-l asculte sau să-l vadă cât mai des. Vinul bun nu are nevoie de oenologi ori somelierii.

Dan Puric n-a apărut întâmplător acum. Cu o vorbă a lui Iorga: Vremea l-a scos în cale.

Dan CIACHIR.

România este o țară neodihnită.

Lipsa de răgaz istoric și-a spus cuvântul. Oboseala de a fi român a devenit indiferență, pentru ca, apoi, să o trăim astăzi în mod difuz, ca pe o rușine. Ușor jenați de romanitatea noastră, ne strecurăm prin lumea modernă, ca și cum am purta o haină veche. Deplinătatea de a fi român, ca

model interbelic al acestui neam, pare o statuie distrusă barbar de „vitejii” contemporani, încălecați pe caii iuți ai lipsei de conștiință.

Procesul de naționalizare a identității românești s-a făcut la început sub șenilele de tanc comuniste, astăzi, prin răpiri de suflete, la cântecele de sirenă al unei lumi fără contur.

Mi-am făcut, cum am putut, un catarg, de care m-am legat, strigându-le sirenelor:

— Mințiți! A fi român este o frumusețe a lumii!

Ai să fugi de-aici... Ai să pleci în America...

— Nu, n-ai să pleci, îmi șopteau frunzele pomilor, iarba.

Ba da! Răspundeam din răsputeri. Ce să fac aici, în lumea asta urâtă?

— Ei se vor duce, tu vei rămâne, și va veni clipa când cel mai frumos lucru de pe pământ îl vei vedea aici!

Și noaptea în gând mă retrăgeam în copilărie. Și acolo cerul îmi vorbea, râul, și, mai ales, crucile nevorbitoare din cimitirul mic al bisericuței din sat. Înserarea venea ca o zână nevăzută, cărăbușii alergau prin aer și eu vroiam să fac rost de aripi ca ale lor.

Liniștea devenea apoi stăpână, iar stelele își reluau locul lor de fiecare seară.

— Scoală, bă, nesimțitul! Se auzea glasul plutonierului, care ne chinuia dimineața.

Inima îmi sărea din piept și fugea înainte-mi. Îmi îmbrăcam corpul rămas fără mine, trup inert. Măinile bâlbâiau nasturii și șireturile. Apoi respirația aburindă a mea și a colegilor mei în plină dimineață, ca o tânără herghelie alungată nicăieri. Prin ordine scurte, caporalul îmi reteză și ultimele picături de vis. Realitatea era a lor.

Am să plec din țara asta! Spuneam scrâșnind din dinți. E plină de ceva rău, nefiresc!

— Ba n-ai să pleci! Îmi răspundea pământul înghețat, călcat de bocancii mei soldățești.

Ce știi tu, țărână, ce e viața?... Și, mai ales, ce e viața mea?... Vreau să fiu fericit!

— Viața ta suntem noi, fericirea ta suntem noi. Țărâna asta pe care o calci suntem noi, îmi striga pământul.

Cine sunteți voi? Întrebam eu.

— Drepti!... Drepti! Se auzea cum răcnea caporalul. Târâș cu masca de gaze!... Drepti, bă! La poziția de drepti nu mai mișcă nici copilul în burta mării!... Ați înțeles?

Deveneam arbori nemișcați. Doar gerul ne aducea aminte că suntem vii. Camionul apoi ne-a dus să depunem jurământul militar. Colonelul vorbea de pe niște foi. Ce multe foi avea colonelul!

Soldații ascultau gerul sticlos. Cuvintele colonelului nu se ridicau din foi, mureau pe buzele lui, ca fluturii atinși de bec.

— Soldați! Vom vizita Muzeul Mărășești!

Ochii îmi fugeau pe fotografiile vechi. Soldați români 1916-1918.

Și, deodată, ochii îmi cad pe o cămașă găurită în piept de un cartuș. Sângele se mai păstra. Era ca o rană neînchisă.

— Eu sunt țărâna pe care tu o calci și pe care vrei să o părăsești! Mi-a șoptit cămașa însângerată.

Bolovanul de râu.

Am copilărit la țară, la Nehoiu.

Munții înconjurau casele țărănești și-ți aminteau zilnic, prin frumusețea lor, că Dumnezeu există. Ne jucam fotbal pe uliță, între noi, puștii. Tata venea de la spital cu servieta lui de piele, în care-și ținea tensiometrul. Venea domnul doctor. Copiii, în semn de respect, se opreau. Domnul doctor lua mingea și, nedespărțit de servieta, ne trăgea șuturi la poartă. Copiii uitau că a venit domnul doctor și se jucau fantastic cu noul prieten.

Așa am descoperit copilul frumos – tatăl meu.

Apoi, când jocul se încingea, tatăl meu se retrăgea discret și urca pe uliță, în sus. La capăt, soarele asfințea. Așa, privit din spate, umbră de neșters, tatăl meu părea că se duce să mai facă un consult. Să consulte soarele.

Undeva, pe marginea râului de munte, stătea o băbuță care avea casa și gardul parcă crescute din râu. De fapt, râul îi făcuse gardul, căci timpul adunase acolo tot: copaci desfrunziți, bușteni, bolovani.

Avea o gospodărie modestă băbuța: o curte cu două găini chioare și un câine șchiop. Găinile, fiecare cu câte un ochi, se ajutau reciproc să vadă cât mai mult din viață. Era tare slabă băbuța. Arăta ca dintr-o frescă din biserică, coborâtă puțin pe lumea aceasta să facă treabă. Pescuiam prin jurul casei ei, iar ea, dincolo de gard, mă iubea cu ochi blânzi și mă chema din când în când să-mi dea prune uscate. Mâinile ei, la fel de uscate ca și prunele, mă avertizau că nu pești am să prind, ci amintiri.

Râul își lua tributul la câte cinci ani printr-o mare inundație. Vedeam în valurile furtunoase cotețe cu câini cocoțați pe micul acoperiș, garduri duse de ape, ziduri și case întregi. Oamenii se înfricoșau, dar după câteva săptămâni își puneau gardurile tot în buza râului. Socoteala lor cu natura nu era negociabilă. Oamenii se speriau de furia naturii, dar nu rămâneau înfricoșați.

Așa am cunoscut frumusețea statorniciei.

Din când în când, această eternitate era zgâriată pe obraz de o mașină venită de la oraș. Din ea coborau niște oameni care dădeau din mâini ca niște molii grase, cărora li se refuzase zborul. Abia atunci am simțit că aerul devenea solid, irespirabil, ca un plămân blocat. Era frica, dar eu n-aveam de unde să știu. Câțiva țărani stăteau cu capul plecat și ascultau. Atunci am văzut trupul fricii.

Cine sunt? Am întrebat.

— Sunt comuniștii... Sunt comuniștii... Au venit de la partid și dau indicații.

Și-atunci am simțit brusc că ziua m-a privit în gol, ca un orfan ce-și așteaptă părinții. Spaima țăranilor nu mai era aceeași cu cea față de furia râului. Această nouă frică le rămânea în piept, ca o umbră neliniștită, mult timp după plecarea celor care o produsese.

M-am întâlnit cu omul urât. Frica perpetuă, ce a terorizat istoria lumii și continuă să o terorizeze. Dar tot atunci m-am întâlnit și cu ceva ciudat, aparent fără semnificație, și care mă elibera în mod sublim de acest coșmar.

Era o privire.

Undeva, pe iarbă, lângă mașina parcată, lângă oamenii grași, aducători de frică, și lângă oamenii cu capul plecat, purtători de spaimă, stătea o căpriță, care îi privea. Li privea cu o seninătate de început de lume.

Încremenită în mirarea ei, cu ochii larg deschiși, rumegând mărunț un fir de iarbă, nu îi recunoștea. Natura ei firească erau câmpul cu iarba, cerul cu stelele și țăranul care o mulgea. De la privirea aceea am învățat să contemp lu orice absurditate a omului, venită de aiurea în grădina mea. Și astfel m-am întâlnit cu frumusețea inocentei.

Eram liber.

Mașina cu tovarăși se îndepărta într-un nor de praf, lăsând în drum un pâlc de țărani cu capetele descoperite și pe căpriță rămasă nedumerită, precum eternitatea în fata istoriei, chinându-se să-i ia locul.

În sat, indicațiile tovarășilor s-au lovit de stâncile munților, nu de voința oamenilor, căci oamenii erau t'/' înfricoșați. Muntele, nu. Și, astfel, muntele mă învăța și el, încet-încet, ce înseamnă să fii munte.

S-a vrut agricultură, dar solul scuipa directiva nefirească. Pământul acolo hrănea pruni. Din pruni se făcea țuică, iar din țuică se făceau vise. Visele îi mai i' /îmblânzeau și pe tovarăși, iar directivele de partid erau adormite. Țuica adormea, ca o doică, copilul handicapat al omului, ideologia comunistă. Și astfel, câteodată, tovarășii petreceau, adică redeveneau oameni; glumeau, jucau și uitau de lumea în care singuri s-au închis. Când se trezeau, tot ei erau aceia care se prăbușeau profund în coșmarul în care își încremeniseră viețile.

Apărat de munți, de râu și de țuică, privit de căpriță, Nehoiu părea o cetate de necucerit, în care inocența copilăriei mele își găsisese un refugiu de neprețuit. Mica mea comună refuza să trăiască în istorie și-și ducea viața mai departe, în veac.

Dar liniștea aceasta a mai fost tulburată o dată de o întâmplare nefirească locului. Băbuța de la marginea râului a primit într-o zi o carte poștală dintr-o țară îndepărtată. Vederea arăta clădiri uriașe de beton și sticlă, nemaivăzute până atunci de ochii ei. Obișnuită cu casa de chirpici și cu celelalte dimensiuni vegetale ale satului, băbuța se mira. Pe spatele vederii era scris: „Mămico, vino să stai la noi!”.

Mai târziu s-a aflat că vederea venea din America, de la fata ei, plecată acum treizeci de ani, și care își adusese brusc aminte de mama. După o mare de tăcere întinsă atâta vreme, vestea s-a întins în inima satului ca un meteorit căzut din cer. În jurul vederii au început să se facă subtile pelerinaje, iar oamenii șopteau excitați de noua ispită.

Băbuța și-a pus vederea în micul geam de la bucătărioara ei, alături de alte poze decupate de ziar, și a spus simplu, mai mult pentru sine: „Mamă, nu pot să-mi las gospodăria...”.

Gospodăria ei cu câinele șchiop și cele două găini chioare.

Da, dar era a ei.

Acolo se iubise cu moșul ei, acolo făcuseră copilul, acolo era iubirea ei, era viața ei, acolo îi murise bărbatul. Viața ei pătrunsese în toată fibra casei. Căsuța de chirpici era frământată de mâinile ei, iar pământul, sărutat de muncă, se ridicase în picioare ca să o apere. În fața acestui refuz neașteptat, fata ei a insistat puternic, apelând la toate sentimentele materne. Într-un final, băbuța s-a decis: „Bine, maică, vin, dar numai pentru o lună”.

Băbuța era liberă. Tara, nu.

Ca niște ciori, coborâte din senin pe câmpul proaspăt semănat, au venit milițienii în jurul băbuței, să o interogheze:

— Cum, tovarășa? Acum, când țara a obținut atâtea succese importante, când socialismul triumfă în lume? Acuma vrei să pleci?

Dar băbuța nu știa de succesele țării. Pesemne că, atunci, s-a gândit la bucuria ei și a moșului ei când a adus pe lume fata. Viața ei se compunea din imagini de neșters; copilărie, râu, dragoste, munte, gospodărie, suferință, zâmbet și poate multă lacrimă, erau elementele ce-i formau inima. Ca o frescă senină din biserică a răspuns:

— Da, acum!

Apoi, ciorile au plecat, nemulțumite că n-au putut ciuguli sămânța proaspătă de suflet, ce stătea sub brazdă. Pământul a fost mai tare.

Cu mâini noduroase își făcea bagajul.

Geamantanul de carton fu înfășurat de o sfoară. Pe-atunci, oamenii își legau cu sfoară micile lor bagaje, ca să țină mai bine, dar nu pentru mult timp. Sfoara legată de mica plasă era improvizația dureroasă a neamului românesc în fața timpului... Cât să țină, până coala... Căci tot așa s-au făcut și bisericile mici, ce s-au strecurat din calea răutăților... Cât să țină, până coala..., până la Dumnezeu.

— Ce ai acolo, în valiză? Au întrebat-o vameșii.

Și, cu brațele tremurânde, băbuța deschise geamantanul. O cămașă albă de in, o fustă neagră, o pereche de pantofi scâlțiați și un obiect învelit în ziarul „România liberă”. Acestea erau toate lucrurile ei.

— Desfă ziarul! Au țipat într-un cor vameșii. Și cuvintele lor au devenit ciori, cârduri ce țipau la un cer senin.

Și băbuța îl desfăcu.

— Ce-i asta?! Au întrebat uimite uniformele grase.

— Un bolovan de râu, maică..., răspuse băbuța.

— De ce l-ai luat?!

— De dor, maică..., răspuse fresca.

Și-atunci, uniformele s-au tulburat nemărginit, căci nimeni nu le spusese că este interzis așa ceva în geamantanul unui om. Nu puteau să-l confiște. Nu se născuse legea care să aresteze dorul. Acea condiție valachiae essendi, condiția valahă de a fi. Dorul era inima omului frumos, iar bolovanul era România eternă. Iar această Românie eternă era îmbrățișată de „România liberă”. Acest bolovan se strecura acum la vamă, dar el era, de fapt, pașaportul băbuței în fața lui Dumnezeu, ce-și murmură în tăcere istoria.

Baroasele mari ale istoriei fără Dumnezeu au căzut asupra lui, vrând să-l facă praf și pulbere. S-a spart bietul bolovan, dar nu în praf și pulbere. Și-a rupt făptura în bucăți de stâncă mică. Oamenii au numit aceste bucăți partizani, eroi. Altora le-au zis pușcăriași martiri. Iar altora, sfinți. Bucata cea mare și nebiruită s-a numit Biserica. Și pe toate le lipise la un loc acum dorul băbuței.

Cu ură se uitau uniforme la bolovan, cu ură de Dumnezeu.

Băbuța își înveli cu mâinile tremurânde bolovanul în „România liberă”, închise geamantanul și-l legă cu sfoară. Un nod, două... Cât să țină..., până colea...

Ridică valiza și cu pași mici se îndreptă spre avion.

Mergea încet, să-i ducă lui Dumnezeu, în valijoara ei, România frumoasă.

Amintiri de neșters.

Adriana Trandafir: Spune-mi, te rog, de unde a început rândul lumii tale? Ce familie ai avut?

Dan Puric: Era în timpul celui de-al doilea război mondial. Tata era încorporat la hidroaviație, ca medic.

Într-o zi a venit la el un om amărât, un român, care a zis: „Domnul doctor, vă rog din suflet, am 6 copii acasă,ăștia vor să mă trimită pe front... Vă rog din suflet, faceți ceva, că, dacă mor, rămâne biata nevastă-mea cu 6 copii!”. Și tata mi-a lăsat moștenire mila creștină: i-a dat un certificat de boală fals, care din punct de vedere militar era o abatere gravă, dar mai tare a fost mila tatălui meu față de celălalt decât față de sine. Să vezi cum a lucrat Dumnezeu! Peste câțiva ani, când s-a terminat războiul și rușii au intrat în țară, „amărâtul” ăla ajunsese un fel de comisar al poporului, pe zona Dobrogea. Și se făceau arestări masive, trimiteau oamenii la Canal, începuse tragedia românească.

Și tata mi-a spus așa: „acolo, la Hagieni, la moșie, unde aveam pământ, vine omul acela pe care l-am ajutat atunci, de data aceasta în calitate de șef comunist, împreună cu o mulțime de soldați ruși înarmați”. Și Dumnezeu l-a pus față în față cu tata, care i-a făcut bine. Il privește pe tata în ochi și, știindu-l vânător, îi spune: „Domnule doctor, de ce nu vă duceți mâine dimineață la pasaj, la rațe?” Și tata s-a făcut alb la față, că știa că în perioada aia nu trec rațe. De fapt, îi transmisese, în felul lui, că trebuie să fugă în noaptea aia, dacă nu vrea să fie arestat. Tata și-a făcut un mic geamantan și-n noaptea aia a părăsit totul, mai puțin trecutul. Căci trecutul său, pesemne, se înghesuise în mica valijoară. În valijoara aia închisă cu mâini febrile, înspăimântate, sunt inimile strămoșilor mei. Și astfel, tata pleca din istoria României, intrând în timpul ei anistoric. Se ducea undeva să i se piardă urma. Așa a ajuns în munți, la Nehoiu. Ce e omul? Într-un fel, au făcut schimb de vieți.

Un singur cuvânt a fost cât o viață! Pentru că, altfel, cine știe?... Il trimitea la Canal, sau murea pe la Aiud. Țăranul ăla nu a uitat. Știa ce e recunoștința.

A. T.: N-a uitat că i s-a făcut un bine.

D. P.: Tatăl meu a fost un om aparte. A venit vârsta ca părinții mei să mă dea la grădiniță. Și la grădiniță nu mi-a plăcut.

A. T.: Scuză-mă, copil fiind, ai avut plete?

D. P.: Da, mama a vrut să fiu fată și mă purta cu părul mare. De fapt, primul meu act teatral e legat de lungimea părului. Din prima zi de grădiniță – și singura, căci n-am stat decât o singură zi – pentru că ne-au pus să răcnim un cântec: „Ceata lui Pițigoi, /dai într-unui țipă doi, /văleleu ce tărăboi. /”. Și mie, neplăcându-mi cetele și iubind de mic copil omul ca ființă particulară, ca unicitate, am plecat. Era, de fapt, prima mea confruntare cu teroarea majorității. Deci din prima mea zi de grădiniță, pentru nu știu ce prostioară, am fost scos în fața colectivului. Să stau și să mă privească toți. Eram pus la stâlpul infamiei. Și atunci, ca să nu mă recunoască colegii, mi-am dat părul peste ochi. M-am ascuns de mine cu mine. Era prima mea deghizare. Inocența se apăra inocent. De fapt, această primă camuflare era prima mască, deci primul gest teatral. Acela a fost primul meu pas în lumea teatrului, când terorizat de privirea celor mulți am simțit nevoia să fiu altul. După această rușine trăită public m-am hotărât definitiv să părăsesc grădinița. Și-am să vă spun cu ce mi-am înlocuit grădinița. Cum, singură, copilăria mea a găsit ea însăși soluția.

Tata a primit un ied de la un țăran, că acolo era un schimb natural. Făcea bine domnul doctor, primea în schimb: o găină, țuică, niște ouă... Dar, la un moment dat, a primit un ied. Eu m-am împrietenit fundamental cu iedul, pe care l-am botezat Berciul. Atât de tare m-am împrietenit, că mă culcam cu el în pat, puneă lăbuța pe mine, mă pupa pe bot, era așa de o candoare... Mama m-a lăsat cu el. Iți dai seama, spăla iedul ca să poată să-l bage în pat! Era o nebunie. Și iedul ăla mi-a dat prima lecție a existenței naturii și a lui Dumnezeu. De ce? Diferența dintre ied și grădiniță era diferența între libertatea fundamentală și cazarma copilăriei. Și am fost o zi la grădiniță și a doua zi tata nu m-a mai găsit la grădiniță. M-a găsit într-o margine de gard, stând cu iedulețul lângă mine, culcat pe un petec de iarbă și cu fundița mea roșie, de la grădiniță, pusă la gâtul lui Berciu.

Tata m-a privit senin, cu un ușor zâmbet pe buze, și m-a întrebat:

— Ce faci aici?

Zic:

— Ce să fac, nu mă mai duc la grădiniță.

— De ce?

— Nu-mi place.

— Dar cu cine îți place?

— Cu iedul.

— Păi, rămâi cu iedul.

S-a certat tata cu mama și m-au lăsat un an cu iedul. Este excepțional! Am avut un tată extraordinar, cam cum era românul de altădată. I-a zis mamei și bunică-mii, care au sărit ca niște cloști la el – femeile din familia mea instalaseră un matriarhat puternic, pe care numai el, cu tandrețea lui, îl mai dezamorsa din când în când.

— Așa ceva nu se poate, nu e posibili, strigau ele în cor.

— Măi femeilor, le-a răspuns el cu glas blând, lăsați copilul în pace! Nu se va mai întâlni cu copilăria niciodată! Lăsați-l în pace!

A. T.: Extraordinar!

D. P.: Și m-am dus pe câmp cu iedul. Ne jucam „de-a v-ați ascunselea”. Mă ascundeam bine și-apoi strigam: Berciu! Berciu!... Și mă miram că mă găsește. Apoi el m-a învățat ce înseamnă iarba, ce înseamnă cerul, ce înseamnă natura; și aia a fost prima mea întâlnire cu Dumnezeu, fără ca El să mi-o spună. El doar mă îmbrățișa și de atunci nu m-am mai putut despărți de El. Într-o zi m-am urcat pe trotinetă, mi-am făcut un sandviș și am luat o hotărâre fundamentală: să plec în lume!

A. T.: Cu Berciu?

D. P.: Cu Berciu după mine. Și am luat un sandviș, mi l-a făcut fratele meu, zic: la revedere, pa, am plecat!

A. T.: Îțifăcuseși un scenariu în capul tău?

D. P.: Munții, care erau acolo, niște munți superbi, la Nehoiu... Credeam că după munți aceia trebuie să fie marea. Și asta o cred și acum, cu toate că nu este adevărat, dar pentru mine mai tare decât adevărul este credința. Și atunci, eu voiam să ajung dincolo de munți. Și, mergând vreo șase pași cu trotineta, m-am întâlnit cu tata. Dacă poți să ai imaginea medicului de țară din Balzac..., medic de țară, cu o servietă, care, și când mergea pe stradă, consulta așa: „Stomacul..., vino la mine. Ce faci cu stomacul?” „Domnul doctor, să trăiți! E bine. Să vă dea Dumnezeu sănătate!”, striga după tata cel vindecat. Am văzut oameni căzând în genunchi și sărutându-i mâna, ca să-i mulțumească. „Splina, vino încoace! Ce ți-am spus mă să faci...?” „Ficatul... Ți-am zis să nu mai bei?” Era bețivul satului. Venea la el: „Nu mai pot, mă doare ficatul!” „Cât bei pe zi?” „Șase kile!” „De mâine bei trei.” Eu eram micuț și zic: „Tată, dar cum îi dai să bea în continuare?” Și mi-a zis o chestie: „Dacă îi tai totul, organismul reacționează, metabolismul se dă peste cap și face ciroză uscată.” O lua ușor.

Peste 20 de ani, m-am întâlnit cu bețivul satului, care era sănătos tun și care striga: „Să-i transmiți sănătate lui domnul doctori”... O lume extraordinară!

Și el, tot timpul, cu servieta aia... Când se ducea în deal, consulta pe toată lumea. Numai copacii îi mai avea de consultat, aveam sentimentul că se duce să consulte și cerul. Și cum îți spuneam, eu, pe trotinetă, hotărât să mă duc în lume, mă întâlnesc cu tata, care venea pe drumul prăfuit de la spital cu servieta lui.

— Unde te duci? Mă întreabă tata.

Și eu, foarte serios, i-am zis:

— Mă duc în lume.

Și îmi zice:

— Du-te tu înainte, că vin și eu.

Iar mai târziu când mă duceam la școală tata îmi dădea scutire în fiecare an să-mi prelungea vacanța, vrând astfel să-mi prelungească copilăria.

A. T.: Ce ai moștenit tu de la el, de la tata?

D. P.: Măinile, o anumită tandrețe și, cred, o privire marcată de un anumit fel de melancolie. Lui i-am dedicat *Toujours l'amour*. Avea, în raport cu femeia, o eleganță, o tandrețe de *Chevalier Servant*, din Evul Mediu. La 18 ani aveam o prietenă foarte frumoasă și am prezentat-o tatăl meu, spunându-i că este medic. Și ea a zis: „Domnul doctor, simt niște junghiuri la inimă, dacă mă puteți consulta?”. Tata și-a scos stetoscopul și l-a pus la ureche și, cu eleganța specifică, îl plimba pe pieptul domnișoarei, ca să găsească „junghiul”. Apoi tata și-a pus aparatul de-o parte și a spus: „Domnișoară, dacă îmi dați voie, știți, maestrul meu, doctorul Hațieganu, a spus că e mai bine să ascuți cu urechea; urechea nu minte. Dacă îmi permiteți să vă ascult pieptul cu urechea.” Și și-a pus urechea, cu tandrețe, la pieptul domnișoarei. Și atunci n-am știut dacă tatăl meu consultă inima sau dragostea, dar cred că de atunci tata m-a învățat să ascult inima unei femei.

A. T.: Îmi dai voie să spun ceva? Uite, Dane, că nimic nu este întâmplător și că tot ce moștenim de la părinții noștri rămâne în noi și noi ducem mai departe învățămintele lor și parte din sufletul lor. Uite, tu ai intrat în emisiune și mi-ai sărutat mâna. A fost un gest atât de frumos, atât de uitat în perioada asta și atât de... Cum să spun..., mi-e dor de lucrurile astea frumoase, pe care și eu le-am învățat de la părinții mei, chiar dacă au fost simpli...

D. P.: Părinții... Simplitatea este un privilegiu. Lui Helen Mixener, directoarea de la British Council, o doamnă extraordinară, îi plăceau foarte mult spectacolele mele și ne întâlneam tot timpul la mine, la teatru. Mai târziu m-am regăsit cu dumneaei la Londra. Într-o zi, m-a chemat la British Council și am venit cu un buchet de flori și am început să-mi cer scuze: „Helen, te rog să mă ierți, noi, românii, avem un obicei, sărutăm mâna doamnelor, femeilor”, și i-am sărutat mâna. Iar ea mi-a răspuns: „Dan, când o să plec din România, asta o să fie primul lucru pe care o să-l regret!”

A. T.: Să ne întoarcem la copilărie. Așadar, tu cu fratele tău, doi băieți năbădăioși, doi băieți cu ochii deschiși către univers și, ca niște bureți, dornici să vă îmbibați cu tot ce e mai bun. Pe vremea noastră, totul era bun. Țin minte pe bunica mea, care-mi spunea: deschide ochii și vezi în jurul tău ce se întâmplă, dacă nu știi un lucru. Acum, copiilor mei le spun: nu vă uitați în jur! Uitați-vă numai în interior.

D. P.: Extraordinară remarca! E tragic, Adriana, înainte îți-era sete, absorbeai, și acum trebuie să te izolezi.

A. T.: Te uitai în jur și vedeai numai frumos. Și puteai să vezi și țăranul simplu, căruia eu îi spuneam săru'mâna, dimineața, când trecea către câmp și el se întorcea seara și avea ochii plini de viață și de frumos. Dar vreau să ne întoarcem la copilărie... De la mama ce ai moștenit? Ca să terminăm cu superba ta mamă și cu frumoșii tăi părinți.

D. P.: De la mama am moștenit simțul umorului. Cred că, dacă mama era actriță, era uriașă. Închipuiește-ți că aveam recitalul ăsta, al meu, de pantomimă, cu care am făcut înconjurul lumii. Și, la început, am jucat la Teatrul Național, sala Atelier, lume multă. Ce să-ți spun, știi și tu, o sală din aia bună. În primul rând s-a pomenit să fie și mama, pensionară, cu o

prietenă de-a ei. Aplauze, emoții și, la un moment dat, am avut, după 10 minute, un moment de pantomimă pe liniște. Și lumea asculta..., ce interesant am spus, lumea asculta pantomima. Chiar: lumea asculta pantomima. Și, deodată, din sală, din această liniște, s-a auzit un glas, ca o îngrijorare: „Dragă, dar nu vine nimeni să îl ajute pe băiatul ăsta?”. Era mama. Era genială. De fiecare dată când aveam spectacol și urcam pe scenă mama îmi spunea: „Mamă, fă ce vrei tu, numai să nu cazi de pe scenă, să nu te frângi!” Este ochiul mamei, maternitatea era mai puternică decât teatrul.

A. T.: Ea te ținea în brațe și atunci.

D. P.: Da, eu eram copilul. Ce vedeta lui pește?! Eu eram copilul ei. „Mamă ai grijă să nu cazi de pe scenă, fă ce vrei, dar să nu te frângi...”. Acest să nu te frângi mă obsedează și astăzi, când urc pe scenă. Am sentimentul că mama ca orice suflet de mamă observase esențialul: că eu mă frâng pe scenă. În timp ce alții aplaudau, ea privea cu îngrijorare... Mama mi-a dat o mare moștenire, forța feminității care dezmargineste logica absurdă a bărbatului.

A. T.: Și poate să întoarcă lumea?

D. P.: Să vă dau un exemplu, frumosul, pe care l-am învățat până să ajung la frumusețea Sfântului, a fost frumusețea mamei, frumusețea maternă, frumusețea femi-

/'/'/nină care dezmargineste bărbatul din stupiditate. Deci, după nouă luni de armată, arătam așa, eram un stavrid. Și după nouă luni, în unitatea aia militară unde și musca zbura așa, zuuum, zuuum, drept. Că era supraeducație. Adică era școală din aceea specială de castrare și de imbecilizare totală a poporului român. Și a venit inspecție de la ministerul apărării naționale cu vreo 10-15 generali, 300 de colonei, i-a băgat în casa de cultură, acolo, știți ce însemna asta pentru un biet soldat? Copacul mai mișca, dar tu nu. Erai congelat de frică, aveai sentimentul că te-ai născut în poziția de drepti. Ei, atunci în clipa aia, a găsit mama să-și viziteze copilul. Mama mea era femeia absolută, avea o feminitate puternică, moștenită de la bunica, care mă muta din școală în școală în fiecare an, de pe o hartă a ei unde încerca să găsească perfecțiunea în învățământ. Și astfel, Dan Puric a schimbat în opt ani douăsprezece școli. Cu aceeași grabă cu care traversam Bucureștiul în lung și în lat ca să ajung la școală, mă îndreptam acum prin unitatea militară spre punctul control unde mă aștepta mama. Eram singura ființă din unitate care mai mișca, pentru că în rest toți executau poziția de drepti, de la soldați la femeia de servicii, până la copaci.

— Soldat, prezintă-te, că a venit maică-ta să te vadă, dar nu poate să intre în unitate, schimbați acolo două vorbe și marș înapoi pe sector. Marș, că noi eram ca niște animale. Eu nici unui câine nu-i spun marș, dar așa era școala de educație socialistă: ni se spunea marș și răspundeam cu ordonați.

Mama mea, care era o bombă din toate punctele de vedere, a vorbit cu plutonierul și când m-a văzut și așa descompus de muncă și de nu mai știu ce, a zis:

— Țsta e copilul meu? Nenorocitul! Pac cu poșetă-n cap.

Lui i-a căzut chipiul, nu-i venea să creadă!

— N-aveți voie...

— Cum să nu intru, măi nenorocitele, mi l-ați făcut în ultimul hal! Vi l-am dat gras și mi l-ați făcut schelet! Vino puiul mamei, și m-a luat de mână. M-a și umilit, că aveam 19 ani, soldatul țării era puiul mamei. M-a nenorocit, domnule, era o catastrofă. Și acela nu și-a revenit, cu chipiul, plutonierul după ea prin curte. Ați văzut o cloșcă care bate-n cap o găscă? Pac, o poșetă în capul plutonierului.

— Du-te de aici, pleacă nenorocitele, și așa cu poșeta în capul plutonierului, am ajuns la comandament, la statul major, acolo unde erau generalii comasați în biroul mare al comandantului. Și când a ieșit în poartă, acolo, colonelul de serviciu a zis:

— Ce se întâmplă? Stați aici, nu vă mișcați

— Mă oprești în ușă, sunt țintă de artilerie? M-ai făcut țintă de artilerie? A zis mama trăgându-i o poșetă în cap și ăștia. Mărășeștiul feminin începuse, iar domnul colonel nu fusese antrenat să înfrunte un asemenea inamic.

— Tovarășe colonel, permiteți-mi să raportez..., zic eu.

— Ce să raportezi, dragă? A strigat mama deschizând ușa. Și ce-mi văd ochii? La o hartă mare, cu becuri aprinse, în picioare, stăteau zece generali studiind strategia de atac a Pactului de la Varșovia. Asta a fost ultima imagine pe care am văzut-o. După o oră am fost chemat la comandant. Eu eram speriat de moarte și-mi ziceam: Dumnezeu, dacă mă bagă ăștia la arest... Deci mă îndreptam spre ușa comandantului ca la eșafod. M-a chemat, colonelul mi-a spus: stai aici, și-a apăsat pe butoane dinacestea ultrasecrete... Ce erau pe atunci. S-a deschis ușa. Ce-am văzut era o imagine fabuloasă. Becurile erau stinse la hartă, generalii erau deschiși toți la cravată, așezați în jurul mamei, iar mama le ghicea la toți în cafea. Era un moment genial.

— Aveți într-o mare adunare o vulpe care vă pândește..., zicea mama. Ția erau terminați.

— Vă cade la drum lung de seară o ghindă în așternut... Vă rog să vă puneți o dorință și să apăsați pe fundul ceștii cu degetul mare.

Li vedeai cum se înmuieră toți. Locotenent generalul o întrebă:

— Unde? Aici?

— Aici, îi zice mama.

Și îl vedeam pe general cum își trimite în fundul ceștii degetul cel mare, ca un obuz de artilerie.

— Da, așa, confirmă mama.

Avea opt cești de cafele, deci statul major era în mâna ei, ăia transpirați, cu batiste, o înconjuraseră din toate părțile. Tratatul de la Varșovia devenise mama.

Acolo să vedeți ofensiva feminității. Tratatul era Atacul

/

Cafelei, atac erotic.

— Doamnă, nu vă uitați și în cafeaua mea? Întrebă un alt general.

— Așteptați vă rog!... Stați cu degetul în sus!... Ordonă mama cu autoritate.

Toți generalii stăteau cu degetu-n sus, de parcă luau direcția vântului'. Și mă uitam, Doamne, câtă ordine masculină militară făcută pulbere, zob, de ceea ce dă Bunul Dumnezeu. Le vorbea despre dragoste și cred că toți erau nefericiți de se băgaseră toți în cafea – toate gradele și carierele erau în ceașca aia penibilă. Era o stupiditate. La un moment dat, mamei i-a căzut batista pe jos, ghicise deja la opt generali, și toți după batistă, vuum! Și mama zice:

— Vai, dragă, parcă voi toți sunteți Othello și eu Desdemona.

Deci asta este puterea feminității, când taina ei îngenunchează stupiditatea masculină. Așa aș îngenunchea eu toate armatele lumii, vă dați seama? Un cretinism mondial: Varșovia se bătea cu NATO. Acum este alt cretinism mondial, NATO se bate cu nu știu cine.

Cât de stupidă este ordinea făcută de om și cât de frumoasă este viața făcută de Dumnezeu!

Mama apoi, ca o matroană romană, s-a întors către comandant și a spus:

— Eu vi l-am dat gras și l-ați făcut o așchie!... E posibil, domnule general?!

A doua zi s-au apucat să mă îngrașe ca pe un clapon. Era colosal! Dar nu asta a fost victoria. Victorie importantă a fost aceea a feminității asupra stupidității umane. Și atunci am înțeles ce poate să facă o femeie. Nu numai un război în Troia, ci și o pace cu Lumea. Tratatul de la Varșovia căzuse, iar NATO devenise inutil. Generalii dezertaseră pentru o cauză mult mai bună.

Mama reușise să-i dezarmeze prin dragoste.

(Interviu realizat de Adriana Trandafir, TVR Internațional, 2008)

Tir încrucișat.

Auditor: L-ați invocat de multe ori pe Eminescu, din care uneori ne-ați citat exact, alteori nu, dar nu l-ați invocat deloc pe Caragiale. Nu aveți impresia că acestui popor îi lipsește luciditatea? Aceasta este întrebarea mea.

Dan Puric: Eu am făcut o distincție firească, civilizată. Vă spun ce simt eu.

Caragiale a avut geniul descrierii degradării românești, a corciturii românești, a lui Mitică, a reacțiunii. Dar, pe vremea aceea, nici măcar el nu se aștepta să iasă stârpiturile care au ieșit acum. Tipătescu și toți ceilalți sunt, totuși, niște oameni rezonabili, ca să zicem așa, față de oamenii politici de azi. Din punctul ăsta de vedere, Caragiale nu putea să devanseze timpul său și să ajungă să prevadă stadiul de criminali de mai târziu. El a descris foarte bine populația de Gambinus, acel model de oportunist, acea genă nenorocită, care, cum să zic, era cangrena neamului românesc.

În vreme ce Eminescu pariază pe poporul român.

În pușcăriile comuniste a murit poporul lui Eminescu. La Mărășești nu a fost Mitică al lui Caragiale, ci a fost poporul lui Eminescu. În vremea aceasta, Mitică al lui Caragiale supraviețuia. În sensul acesta, amintirea lui Caragiale

este binevenită, pentru că mărește temperatura și distincția între popor și populație. Geniul lui Caragiale a surprins, în bună măsură, acest început de deformare genetică a fibrei românești. Astăzi ea pare a fi câștigătoare. Noi suntem astăzi înconjurați de tipul ăsta, surprins de Caragiale.

Nu putem spune că poporul român n-are luciditate, pentru că ne-am infirmiza automat. Nu există luciditate mai mare ca la Eminescu, până la 33 de ani, pentru că între 33 și 38 de ani el a fost condamnat la o moarte civilă, s-a îmbolnăvit sau mai bine zis a fost îmbolnăvit. Dacă-i citiți articolele politice, o să vedeți acolo gradul maxim de luciditate. Conștiința românească e profund lucidă, domnul meu. Poporul român nu este un popor epidermic, vegetativ.

Sfinții Părinți, în ceea ce privește sufletul, spun că are trei dimensiuni sau puteri: dimensiunea vegetativă, care este legată de reproducere și de hrănire, dimensiunea apetitivă, care e legată de dorință, de pasiuni, și dimensiunea rațională, dar care nu e rațiunea lui Descartes. Mai adâncă, rațiunea, împreună cu nous-ul și cu pneuma, reprezintă chipul triadic al sufletului, substanța lui, care te leagă tainic de Dumnezeu.

Poporul român a avut întotdeauna această rațiune încreștinată; în istorie, el a fost uneori decapitat și a rămas la nivel apetitiv; populația care se manifestă la acest nivel e altceva decât poporul. Dumneavoastră, când vă duceți seara acasă și dați drumul la televizor, o să vedeți o populație apetitivă, care nu se suprapune cu poporul. Oamenii aceștia, care au venit aici, la întâlnirea noastră, n-au venit din dorință apetitivă, ci din luciditate. René Chair spunea că „luciditatea este rana cea mai aproape de soare”, cea care te doare cel mai tare. Iar Camil Petrescu a adăugat: „câtă luciditate, atâta dramă”.

Dacă vreți, vă mai dau câteva exemple de luciditate hristică. Cei care s-au sacrificat și au murit în pușcărie au fost lucizi. Lor li s-a spus să renunțe la „prostii”, precum credința și neamul. Când Maniu n-a semnat, în închisoare la Sighet, și nici Gheorghe Brătianu, că Basarabia e pământ sovietic, erau lucizi. Când Mareșalul Antonescu a murit pentru țara asta, a murit lucid. Când tot tineretul nostru a murit în închisoare - a murit lucid.

A.: Aveți dreptate, însă întrebarea mea viza altceva. Ați cam vorbit despre martiri, îndreptățit, și am să mă întreb și pe mine și toată asistența: câți dintre cei de față se gândesc că acei oameni au murit pentru ei? Câți își mai aduc aminte de ei? Vorbiți despre luciditate. În sens creștin, oare atâta vreme cât nu ne aducem aminte, mai putem vorbi de luciditate? Atâta vreme cât memoria noastră se ancorează în câteva repere care sunt mari și pe care le servește televizorul, care, bineînțeles, face tot ce dorește cu creierul nostru, dar oare, vă întreb eu pe dumneavoastră, pe anonimul acela care a murit în pușcărie și pe care poate că istoria nu-l menționează, cine îl știe? Cine se gândeste la el? Cine dintre cei de aici, dintre dumneavoastră, se gândeste în fiecare zi la semenul său?

D. P.: Am înțeles acum.

/

A.: Vorbeam despre Caragiale. Mă iertați, vroiam să închei. Vorbeam despre Caragiale în alt sens. Eu consider că ceea ce a făcut Caragiale a fost un act maxim de patriotism, pentru că le-a scos românilor în față gunoiul, cancerul, și l-a arătat: uitați-vă fraților, ăsta vă omoară pe voi. Care a fost reacția românilor? De ce a murit Caragiale unde a murit, de ce nu a mai vrut să-și vadă țara? De ce această dezamăgire a lui? Vă rog să comentați toate acestea.

D. P.: Ați nuanțat. Există discuții în care nuanța devine importantă. Gorki zicea: „nu e important ce spune omul, ci de ce o spune”.

Dumneavoastră ați spus, și pe bună dreptate, mă leg mai mult nu de ceea ce ați spus, ci, mai ales, mă leg de tonul amărăciunii sufletești pe care o aveți și care este legitimă și justificată. Ceea ce spuneți dumneavoastră este o stare de conștientizare absolut legitimă. Din acest punct de vedere, ceea ce spun eu acum pare un lucru absurd.

N-am numărat câți oameni sunt de față sau câți își aduc aminte de martiri. Nu mi-am pus problema să-și aducă cineva aminte de martiri.

Eu vin, să presupun, într-un pustiu. Apostolul Pavel spunea: „Nădăjduiți! ... Dar ce nădejde este aceea care se vede?”. Adică, să nădăjduiești când este pustiu, când în țara aceasta, din toate punctele de vedere, este o pustie. Și din punct de vedere duhovnicesc este o pustie. Să ai puterea să nădăjduiești în pustiu!

De la început, când am vorbit de Alzheimerul nostru politic, am spus foarte clar: dumneavoastră aveți dreptate. Cine își mai aduce aminte și cum își va aduce aminte de martiri? Dar... „La ce bun poetul pe vreme de secetă? ... Ca să aducă aminte că există ploaie”.

Chiar nu credeți că întâlnirea aceasta poate să fie altceva decât o simplă gratuitate, să aibă în ea niște linii de forță, care să fie un început? Se poate întâmpla ca un tânăr sau doi să ia undița asta pe care am dat-o eu acuma și să pescuiască. De ce să ne întindem dezamăgirea, inhibând?

Nu vorbesc de speranță, speranța este cretină. Eu vorbesc de nădejde.

Nădejdea nu înseamnă speranță în van. Dumneavoastră aveți perfectă dreptate în ceea ce privește puterea omului. Eu însă vorbesc de acea întâlnire sub umbrela lui Dumnezeu. Nu știm ce se poate naște de aici. De ce să opresc eu frontul?

Este așa cum spuneți dumneavoastră, dar eu adaug că mai este ceva pe deasupra, că poate să înflorească ceva.

Caragiale a făcut două lucruri: pe de-o parte, a arătat puroiul, dar, pe de altă parte, a dat și în burghezia care de-abia se formase. Prin urmare, cu o lovitură a dat doi pumni. Pe o parte a dezvăluit și pe de altă parte a stricat. În Caragiale, spun comuniștii, nu este nici un personaj pozitiv. Numai publicul.

La Eminescu există o critică teribilă vizavi de acest popor, ieșită dintr-o durere fantastică; la Caragiale găsim doar critica, nu și durerea. Din acest punct de vedere, durerea lui Eminescu poate să fie comparată, cum să zic, cu aceea a lui Ioan Botezătorul, atunci când s-a adresat semenilor săi, la un moment dat, cu cuvintele: „Pui de năpârci”.

A: Vreți să spuneți că în Caragiale nu există tragic?

D. P.: Nu, în Caragiale există tragic, și putem discuta despre acest aspect până mâine. Eu am făcut altă distincție; și vă rog să fiți foarte atent la lucrurile acestea.

Pe mine mă ridică în picioare Eminescu.

Eu nu pot să spun că populația, de care pomeneam mai devreme, nu este din zona lui Caragiale. Pot să spun chiar mai mult: că a ieșit demult din zona lui Caragiale și a intrat, pe rând, în zona unei criminalități staliniste și astăzi a unei degenerări de tip globalizant.

Dar nu pot tot timpul să mă bălăcesc în Caragiale. Da, mi-l arată pe Mitică, jigodia, dar n-a putut să surprindă ce lepre vor ieși astăzi. Credeți dumneavoastră că cei care au fost în pușcăriile comuniste, dacă erau din sămânța lui Caragiale, mai puteau să ducă neamul ăsta mai departe? Credeți dumneavoastră că, dacă cei care au murit la Canal sau la Cotul Donului își legitimau propria identitate la dimensiune caragialiană, mai exista poporul român?

A.: Dar nici nu a fost vorba de asta. Nu știu de ce puneți problema așa. Discuția se referea la absolut altceva. De ce ați deviat înspre latura asta?

D. P.: Spuneți-mi dumneavoastră: la ce se referea? Dumneavoastră mi-ați spus: oare câți de aici se gândesc la martiri? Iar eu vă răspund: s-ar putea să se gândească. Vă spun eu că unii din lumea asta de aici s-ar putea să se gândească! De ce spuneți dumneavoastră că nu?

A.: Dar folosiți verbul la condițional optativ, asta nu-i o acțiune realizată...

D. P.: Poftim?

A.: „S-ar putea”, nu „e posibil” sau „se poate”; e: „s-ar putea, dacă...”

D. P.: Da, dar să vă spun următoarea chestie: cu optativul ne aflăm în împărăția realităților românești. Noica zicea: ar fi fost să fie. Eu zic: s-ar putea să fie.

Altfel, știți cum e? Eu pun cărămida și dumneavoastră o dați cu cotul jos. Bun, eu vreau să zidesc, să fac legături, nu paranoice, ci legate de esență. Dacă stau în anchetă de genul acesta, nu ajungem nicăieri.

Nu Caragiale mă izbăvește, ci mă izbăvește altcineva, din literatura română și din neamul acesta. Poate mai sunt și sfinți, poate entitatea asta de aici mai are și o taină, și zic: s-ar putea.

S-ar putea ca poporul acesta să se ridice, s-ar putea ca poporul acesta să aibă un destin. De ce îi stați dumneavoastră în față în numele unei intelectualități sterile?

(Fragmente din dialogul purtat după Conferința de la Bistrița, 2008)
Lección de condus.

Cătălin Ștefănescu: Invitatul nostru de azi s-a născut în februarie 1959, e un foarte cunoscut actor și regizor român. Unii îl iubesc pătimaș și-l consideră un soi de patriot și de trăitor modern dintr-o specie aparte. Alții sunt îndrăgostiți de modalitatea de expresie artistică, pe care a ales-o pentru a ne arăta cum se vede lumea din perspectiva sa, iar alții îl văd ca pe un etern încăpățânat în ideea de a trezi cumva conștiința publică. Doamnelor și

domnilor, să-i spunem din nou bun venit la Garantat 100% domnului Dan Puric. Mulțumim frumos pentru că ai acceptat din nou invitația noastră. Ce mai faci?

Dan Puric: Supraviețuiesc.

C. Ș.: Hai să-ți zic ce-am citit chiar în dimineața asta. Am citit mai multe articole, am citit și câteva povești de pe blog-uri, legate de apariția unei cărți, ce se cheamă Cine suntem. Unele comentarii nu erau doar de la lansarea cărții, ci erau și de la câteva conferințe, pe care le-ai ținut. Ți se spune așa: salvatorul neamului românesc, erou, ne-ar trebui 300 de spartani ca el și țara asta s-ar schimba, să ne conducă Dan Puric, să fie Dan Puric președinte. Nu e de speriat, Dane? Chestia asta nu te sperie?

D. P.: Nu e de speriat, pentru că există și cantitatea aceea care mă înjură; și tu, din delicatețe, n-ai citat-o. Aia aste magma amorfă, care stă deoparte, dar mesajele pe care tu le-ai citit aparțin oamenilor care, în inima lor, pesemne nu au erodat suflul acesta normal de a fi român, de a fi întreg, și atunci ei își exprimă, cum să spun, într-un fel, simpatia și un fel de dragoste nepoluată. Dar să-i vezi pe ceilalți, care au o ură nepoluată. Ura în sine.

C. Ș.: Ce zic cei care te înjură? Uite, nu zic eu... Spune tu ce zic cei care te înjură.

D. P.: De ce să înveninăm frumusețea unei asemenea întâlniri cu lucruri de genul acesta, pe care eu le consider centrifugale, și care apar, cum să zic, întotdeauna! Nu ne concentrăm pe cei care demolează, ci ne concentrăm pe cei care construiesc. Poți să observi reflexul acesta, generalizat, de concentrare intelectuală pe a spune că acest popor nu este bun de nimic, că este plin de slăbiciuni și de defecte; și nu o centrare pe martirii pe care i-a dat acest popor, pe calitățile lui. Este o falsă, cum să spun, concentrare. Bine, este și monitorizată la un moment dat, dar este și contaminantă.

Vezi, lumea se concentrează cu o ferocitate extraordinară pe omul care cade, ceea ce este un. Lucru necreștin. Este o curiozitate aproape patologică, dacă ai observat, care se consumă mai pe toate posturile de televiziune, să vezi cum se distrug familii, cum intimități sunt mutilate în văzul public. Lumea își consumă ore întregi ca să asiste, cu un cinism îngrozitor, la lucrurile astea. Ei nu văd că România se prăbușește. Ei văd familii care se distrug în văzul lumii, asigurând, prin maximul de indecență și impudoare, maximul de audiență al televiziunilor. În timpul revoluției franceze, veneau tricoteuzele, curioase să vadă cum se decapitează regele și regina, întreaga aristocrație. Cred că erau strămoșii telespectatorilor de astăzi, atât de excitați de spectacolul degradării umane, moștenitori, de altfel, ai unor curiozități sangvinice. Tipologia omului necreștin.

Deci cred că trebuie să ne concentrăm pe ce se mai poate construi în țara asta, pe ce se mai poate crede, și nicidecum pe, mă rog, masa asta amorfă, ascunsă și lașă, și de serviciu tot timpul, să demoleze.

C. Ș.: Dane, tu vorbești foarte mult despre poporul român. Nu e cumva foarte abstract pentru români, atunci când spui: „poporul român”, pentru că, dacă pur și simplu te duci în stradă, dacă îți vezi vecinii, dacă îți vezi prietenii, lumea e foarte concentrată pe propriile interese. Pe de altă parte, comunitate

în România e mai greu de găsit. Tu spui cu foarte mare plăcere: „poporul român”, vorbești despre ce ai vrea să fie sau vorbești despre ceva ce există de-adevăratalea?

D. P.: Da, am înțeles. Nu curiozitatea, ci neliniștea ta autentică este foarte valoroasă, pentru că zici că poporul român este un concept și întrebi: cum îl particularizez? Vreau să spun că îl particularizez și în pensionara cu care mă întâlnesc eu pe scara blocului și care-mi spune: „Domnul Puric, să mai scrieți, că ați scris foarte bine! Domnul Puric, să mai apăreți pe la TV, cumva să mai spuneți. Căci avem nevoie de lucruri cinstite”.

Așadar, există un soi de ecou, un fel de feedback. Pe de altă parte, deznădejdea asta, sau decepția asta, sau confuzia care pleacă de la tine este una legitimă, pentru că, după ce s-a întâmplat, putem vorbi aproape de o răsturnare a legii evoluționiste a lui Darwin, ca să zicem așa. Oricum, din punctul meu de vedere și al oamenilor de știință cinstiți, evoluționismul este o stupiditate, ca atitudine ce monopolizează fără drept de apel explicația științifică. Dar teoria evoluționistă, luată în sine, propune termeni valabili: variabilitate, ereditate, selecție naturală, prin care specia merge mai departe progresând, mare atenție la cuvânt, cu cei mai buni. Comunismul a început invers, n-a făcut selecție naturală, ci selecție artificială.

C. Ș.: Corect!

D. P.: A căsăpăit tot ce era mai bun. A băgat în pușcării toată intelectualitatea și nu numai intelectualitatea, ci tot ce era preot bun, ofițerimea română, țăran de calitate, într-un cuvânt: elita a fost ucisă. S-a făcut o selecție artificială. Această selecție artificială criminală avea un cod: tot ce este mai prost, tot ce este mai urât, să iasă la suprafață. Abia atunci au început să iasă variabilele. Aștia au lăsat moștenire lepra satului. Au lăsat, ereditar: lașitate, oportunism, conjuncturalism, frică. Mai ales frica s-a transmis ereditar. Și atunci, cum să spun, un individ care are un caracter dobândit, marcat de frică, creează o variabilă în sânul rasei, tinzând în timp, prin multiplicare, la schimbarea rasei. Și astfel, noua rasă de români a fost marcată de frică, de genul acesta, iar multitudinea acestor indivizi creează o rasă. Rasa a fost schimbată.

Mircea Vulcănescu spune, în eseul Omul românesc, că versul din imnul nostru spune: „croiește-ți altă soartă”, nu: croiește-ți alt a fire. Aștia ne-au croit altă fire. S-a făcut o mutație îngrozitoare. Vezi în jur oameni cu mutații provenite din variabile ereditare marcate de frică, de oportunism, de lașitate, de tot ce vrei mai prost. Asta au creat, cum să zic, gândirea reziduală și sechelele de tip comunist. Dar, în același timp, lucrarea lui Dumnezeu este mult mai mare. Există o fixitate a speciilor, pe care savantul Paulescu tot timpul a afirmat-o. Poți sări dintr-o rasă în alta, dar speciile sunt fixe. Care este această fixitate a speciilor?

Să zicem că rasa poporului român a fost schimbată de acest masacru continuu de 20 de ani. În masacrul ăsta din ziua de azi, mai soft, dar tot masacru, eu am găsit fixitatea speciei; sunt foștii pușcăriași, deținuți politic, veterani de război. Într-un cuvânt: foști martiri, împrăștiați de noua putere democratică într-un anonim, cultivat și întreținut în blocuri neștiute,

figurând social la capitolul pensionari. Șansa noastră a fost și este tocmai în acești pensionari mărturisitori. Ei sunt încă amintirea vie a demnității acestui popor. Prin ei, rasa de român s-a înnobilit, a rămas fixă și a asigurat specia de om în dimensiunea ei fundamentală, care se numește omenie. Către ei m-am aplecat, urmând comportamentul paradoxal al lui Făt Frumos, care, dus în grajdurile împărătești să-și aleagă calul, nu l-a luat pe cel tânăr și voinic, ci pe cel bătrân. Dar acela era, de fapt, calul fermecat.

Către cea mai umilită dimensiune a societății, către cea mai vulnerabilă, către acești pensionari, ce-și păstrează în inimă memoria vie a neamului, m-am îndreptat, știind că ei sunt sabia, care, curățată de rugină, va tăia capul balaurului.

Când am fost la Oslo, mi s-a spus că era politică de stat ca pensionarii să fie categoria de viață cea mai respectată.

M-ai întrebat unde-i poporul. Te duc eu să vezi poporul român: la Părintele Iustin Pârvu, la Părintele Arsenie Papacioc, la domnul Jijie, la domnul Traian Popescu, la domnul Teofil Mija, la domnul Nae Purcărea sau la doamna Aspazia Oțel-Petrescu și la mulți alții, care mai sunt, comori de suflet ale acestui neam, și pe care i-am condamnat la un anonim nedrept. Dar aceștia, în tăcerea lor, sunt singurii care mai păstrează ființa neamului. Restul, suntem o figurație penibilă, o mișcare browniană, peștișori care așteptăm, înfomețați continuu, într-un acvariu, puricii de baltă ai mai marilor lumii.

C. Ș.: E, întrebarea e în felul următor: în momentul în care tu vorbești despre lucrurile astea, citești foarte mult, te documentezi, îți respecti și îți ții condiția de intelectual, ții comunicări, vorbești foarte mult cu oamenii, îți faci spectacolele, încetul cu încetul, pentru o anumită parte din public ești ceea ce se numește un reper foarte important. Atunci când îți asumi și rolul de conștiință publică, n-ai oareșce trăiri mesianice, rămâi normal, ca să întreb foarte pe cinstite?

P.: Nu. Am niște stări de levitație, pe care le încerc în momente de mare aglomerație, ca să scap de mitocănie. Ha, ha, ha...

Creștinismul, cred eu, face parte din normalitatea ființei românești, că tot m-ai întrebat de normalitate. Dar tot el face parte și din excepționalitatea acestui neam.

Să-ți dau un exemplu de excepționalitate creștină.

Mi-a zis cineva, un sfânt deghizat în pensionar, domnul Nae Purcărea: „Domnul Dan, ne-a chemat colonelul Crăciun, bestia aia de la Aiud, să ne dea drumul, și a adunat pe toți pușcăriașii și-a zis:

— Ce-ați învățat, bă, după 25 de ani de pușcărie?

Și unul a răspuns:

— Domnule colonel, eu am învățat să iau bucata de pită a micăl... Deci, după atâția ani de foame cumplită, creștinismul l-a învățat frăția cu celălalt, căci pita mică, pentru el înseamnă ca și celălalt să aibă”.

Berdiaev spunea: „Când mă gândesc la pâinea mea, este un lucru material, când mă gândesc la pâinea pentru celălalt, deja e o treabă spirituală”. Dar cei din specia lui Crăciun, care mai sunt încă și astăzi, n-or să

învețe niciodată lucrul acesta. Și, dacă neamul românesc de astăzi flămânzește, se datorează faptului că ei n-au luat nici măcar bucata mare de pită, ci au luat toată pita.

Cum îmi zicea mie Părintele Atanasie, Dumnezeu să-l odihnească: „Dan Puric, avantajul meu este pușcăria!”. Numai de aici putem discuta de dimensiuni majore ale credinței, nu de la mine. Eu sunt un biet puric, care încerc să-mi fac toaleta – și fiecare român, în sinea lui (vorbesc de românii adevărați), are această toaletă. Nu e nimic excepțional în asta, e un lucru normal. Dar normalitatea, în România, a devenit o stare excepțională. Să fii corect în România este un lucru de mare excepționalitate. Vă dați seama ce lucru anormal este aici. Este ca la Don Quijote, care mergea în lume și zicea: aici este invers. În România este invers, este totul distrus, toată structura.

C. Ș.: Mă lași să fiu un pic avocatul diavolului? Puțin, uite așa, poate un personaj de genul celui pe care l-ai invocat mai devreme, care te-a înjurat, ar putea să-ți spună următorul lucru – și e, cred, o reacție normală din partea tinerimii, din partea puștimii, să se exprime în felul ăsta. Ar zice așa: domne, semenii mei, compatrioții mei, frații mei români obișnuiesc să fugă foarte repede în ceea ce cred ei că ar fi vreo formă de mistică și, simplificăm, fug ei în ceea ce se numește religia creștin ortodoxă, se simt foarte bine acolo, pentru că li se spun povești exemplare, dar nu fac lucruri concrete, nu se spală, nu renunță la tăiat păduri, fac aceeași mizerie colosală care se găsește în România, stau la fel de indiferenți în momentul în care râurile le iau casele și, deși le vin materiale de construcție, ei stau frumușel la soare, stau în ceea ce se numește, înjură-mă dacă vrei pentru treaba asta, în ceea ce unii numesc „lenea ortodoxă”. Corectează, te rog frumos!

D. P.: în primul rând, nu ești avocatul diavolului, ești avocatul bunului simț. Tinerii care au remarcat lucrurile astea au sesizat, cu bun simț, un fel de comportament schizoid.

Trebuie văzute această ortodoxie și acest creștinism, care a scăpat după 50 de ani de frână, de botniță și de presiune odioasă, cu sechele precum, cum să zic, câinele cu jigodie, ce își târăște un picior.

Știi care e diferența între creștinul adevărat și pietistul, care pupă o mie de icoane și nu face nimic?

Am intrat într-o zi într-o biserică. Era o biserică micuță, improvizată, pentru că se lucra la biserica mare. Eram cu soția și, din cauza mirosului abundent de lumânări, tămâie, soția a leșinat. M-am speriat, am luat-o în brațe și-am ieșit cu ea afară, pe iarbă. Nu știam cum să o trezesc, mă speriasem, era, poate, o cădere de calciu, știu eu ce. S-a trezit și mi-a spus: dă-mi ceva să mănânc. Unde să fug eu duminica, când totul era închis? Am intrat în biserică, era în timpul Liturghiei, și, în biserică, am găsit pâinile cu lumânări, dar și-un pluton de babe care le păzea, și am rugat din suflet să-mi dea și mie o bucățică de pâine, că cineva se simte rău.

— Nu-ți dau, că nu e sfințită, mi-a răspuns baba, cu autoritate, de parcă era parlamentar.

— Dar, vă rog din suflet, eram disperat, doar o bucățică...

— Nu, că nu e sfințită.

Tot așa mi-au răspuns toate cele 10 de babe:

— Nu-ți dau, că nu e sfințită.

Până s-a trezit unul și-a zis:

— Dă, fă, pâine, că-ți trag una de te sfințesc pe loc!

Acela este creștinul adevărat. Tânărul ăsta a văzut formele de impostură. Dar tânărului acestuia îi lipsește informația, prin care să vadă ce înseamnă adevăratul creștin. Tânărului trebuie să i se spună să citească o carte de memorialistică despre detenția din pușcăriile comuniste, o carte cu adevărul despre cele două războaie mondiale, și acolo o să se întâlnească el cu creștinismul românesc. El nu mai vede creștinul în acțiune în România. S-a uitat ce înseamnă să trăiești creștinește: în primul rând să mărturisești, să-i spui ăluia (în față): Bă, ești o lepră de om! De ce faci lucrul ăsta?

Asta este. Există și formele astea fariseice, formele astea de impostură. Sigur că el, la 20 de ani, la 18 ani, rejectează natural, și este normal, dar lui trebuie să-i arăți, să-i spui, cum spunea Sfântul Apostol Pavel corintenilor: Ai dreptate. Nu le-a zis: Sunteți niște nenorociți, ci zicea: Aveți dreptate, dar... Și după „dar” începea convertirea. Tânărul a sesizat un lucru adevărat. Poți să-i spui: ai dreptate, sunt niște impostori, dar partea cealaltă o cunoști? Ca în justiție, ascuți și partea ailaltă. Audiatur et altera pars.

Îmi spunea părintele Atanasie: „De jumătate de secol și mai mult sunteți intoxicați numai cu una din părți. Partea cealaltă nu este ascultată”. Deci, când celelalte părți nu sunt ascultate, actul justițiar nu este satisfăcut. Intelectualul hibrid, românul „european” de astăzi, hormonat din afară și formatat cu dispreț față de dimensiuni ființiale românești, ne judecă în noii termeni ai lumii moderne. Noua limbă de lemn strigă la noi: Ce faceți voi aicea? Faceți parastase, prohoade, vă țineți de colive? Și atunci totul se minimalizează.

Dar el nu întreabă de sutele de mii de creștini care au murit în pușcăriile comuniste, sau de milioanele de români care au supraviețuit mutilării ideologice doar prin credință. El toate astea le-a uitat fiind educat și antrenat pentru uitare.

Vreau să povestesc ce mi s-a întâmplat când m-am apucat să conduc, uite, acuma, la 50 de ani, să învăț și eu șoferie, că până acum n-am avut bani să-mi iau mașină, întâlnirea a fost una de Pateric.

Eram la PECO. Stăteam așa, de parcă dădeam examen la bacalaureat, și-a venit o Dacie, din aia prăpădită, pe care scria „Școală”. Când a pus frână, i-au căzut trei șuruburi, iar din ea a ieșit mecanicul absolut, unul la vreo 70 de ani, cu vaselină pe el. M-a văzut, și-a dat seama că sunt imbecilul absolut în materie, și-a zis: „Bă, fii atent aici.

Și-am avut noroc. (Dumnezeu m-a adus tot timpul în situația de debutant.) Norocul meu a fost că omul nu m-a recunoscut, că, dacă m-ar fi recunoscut, ar fi zis: „Maestre, mai faceți pantomimă? Mai faceți dans?” Etc. Deci, un raport compromis. N-am avut ghinionul acesta, instructorul, nerecunoscându-mă, mi-a zis direct: „Bă, fii atent aici! Asta-i cheia!” „Și ce?”, întrebam. „Păi, nu ce! Fii atent aici!... Asta este ambreiajul, mă! Ambreiajul este tata. Accelerația este copilul, că ăsta e tâmpit. Până nu intră cu capul în

stâlp, nu se lasă. Dar frâna e mama”. Fii atent aici ce zice: „Frâna e mama”, adică ea te apără. A fost genial tipul. Și eu, disperat zic: „Acum ce facem?” „Cum ce facem?... Treci în locul meu”, mi-a zis el. „Cum să trec, nene, în locul matală, eu în viața mea n-am condus, lasă-mă măcar să mângâi volanul”. „Bă! A strigat ăla la mine. Nu te-ai săturat să stai pe locul mortului, să te conducă toți tâmpiții?”

Spune asta poporului român astăzi: popor român, nu te-ai săturat să stai pe locul mortului, să te conducă toți tâmpiții, toți nenorociții? Este o strigare. M-a trecut în partea ailaltă, nu știi ce-a fost, filmele care au luat premiul Oscar pentru comedie sunt o copilărie. Dacă mă filma cineva în acel moment, punea de-o comedie genială. M-a băgat în trafic direct. Ce-a urmat a fost un coșmar.

— Ce faci mă, mă bagi în Dâmbovița? Nu vezi bă că vine un tir către mine? Bă, ești nebun? Uită-te, bă, în ochii mei: ai 3 viteze!

— Unde să mă uit, domne?

M-am crispat tot, eram înnebunit. Striga la mine ca să mă învețe ce n-am învățat eu în 30 de ani. Era genial. După două zile de tetanie din asta în tot corpul, a treia zi l-am văzut că doarme lângă mine. Și-a pus fesul pe ochi și stătea totuși cu o mână pe volan, ca să nu-l bag în trotuar. Mă conducea. Și atunci îmi zic: Dumnezeu Doamne, am învățat să conduc!

Dumnezeu m-a auzit și m-a smerit. Știi că Dumnezeu mă smerește din când în când. Am luat odată un premiu foarte mare și eram gonflat că mă știe toată lumea și, împins în maxi-taxi, un țigan îmi dă un cot și zice: „Uite-l, mă, pe Horațiu Mălaiele!” Genial! Fii atent: ăsta, la fel, stătea așa, adormit, era în ataraxia grecească, și eu îmi zic: are încredere în mine. Și, la un moment dat (uite cum face Dumnezeu!), trecem pe lângă un cimitir și atunci se trezește, se resuscitează și zice:

— Mă, vezi, uite acolo este o fostă elevă de-a mea.

Mie mi-a înghețat ceafa. Și zic:

— Cum, nene, e o elevă de-a matală? Dar ce-a făcut de-a ajuns acolo?

— A ajuns acolo, mi-a răspuns el impasibil, pentru că, la fel ca și tine, n-a respectat crucea Sfântului Andrei.

Zic:

— Cum așa?

— Da, mă, dar stai liniștit, că nu e singură, e cu bărbat'su.

Parcă asta mă interesa pe mine!

— Cum n-a respectat? Zic.

Și mi-a ținut o lecție de creștinism.

— Mă, când vezi crucea Sfântului Andrei, te oprești, mă, că e cruce! Mă, tu mergi așa, ca animalul, pe drum, mergi tot timpul, dar când vezi o biserică, fă-ți, mă, o cruce; ce, trăiești doar așa bezmetic?

Ce lecție mi-a ținut! Excepțional! A fost genial.

— Când vezi o biserică, te oprești, mă, pentru că tot acolo ne întâlnim, mai devreme sau mai târziu. Deci: vezi crucea Sfântului Andrei, te oprești. Te uiți în stânga, în dreapta, nu crezi în papagalul ăla, care-țiface semn, că România e plină de proști.

A fost o întâlnire de Pateric.

În instructorul meu de șoferie, în reflexele lui, era ascuns românul autentic. El avea valori fixe. El avea fixitatea speciei. El mi-a făcut ora de teologie și, de fapt, m-a catehizat. Știa că trebuie să ies de pe locul mortului. Poporul român stă în locul mortului, el vrea tot timpul un șofer, el nu se apucă să conducă.

Ș.: Da, Dane, dar ăsta este poporul de care vorbeai adineauri!

D. P.: Nu, asta este populația!

(Interviu realizat de Cătălin Ștefănescu, în emisiunea Garantat 100%, transmisă la TVR1, 2008)

Neghina-grâu.

Imediat după Crăciunul însângerat, un tânăr a alergat în munți, la o mănăstire, să-i spună unui monah cu părul nins de credința lui curată că: „țara-i liberă, comunismul a căzut!”. Bătrânul monah nu s-a bucurat. A ridicat încet capul din pământ, l-a privit în ochi și i-a spus: „Abia acum începe iadul. S-a tăiat capul viperei, iar veninul se împrăștie acum în tot corpul!”

Sfinții sunt înainte-văzători. /

Bătrânul nu era altul decât Paisie Olaru, duhovnicul părintelui Cleopa.

Anii au trecut și bătrânul a avut dreptate. Țara s-a transformat într-un ogor, în care a crescut o plantă ciudată: „neghina-grâu”. De necules, această plantă, și, mai ales, de neales. Cum să mai separi binele de rău, când în inima grâului a crescut neghina? Comunismul își născuse în sfârșit copilul mutilat. Oamenii României de azi nu mai au curajul de a fi grâu curat, căci i-au pierdut memoria. Trăim zăpăciți între noi, cu speranțe ucise înainte de a se naște, ca spicele de grâu ce mai răsar aiurea, înghițite apoi de trupul vârtos al neghinei. Fragmente de omenie, cioburi de lumină, ce se retrag de îndată ce ne apropiem de ele... De când a apărut neghina-grâu a apărut și speranța fără de speranță, avortul continuu al nădejzii în om.

Nu noi am ales să fim așa, ci am fost aleși, ca să devenim acest sinistru hibrid. Mutanții unui laborator

/criminal, am ajuns... Târându-ne în orașele cenușii, construite de noi. În marșuri patriotice ne-am clădit singuri locuințele-pușcării în care trăim. Am fost aleși să ne dezicem de grâul din noi. Când? Atunci când domnii cei mari ai lumii încheiaseră de recoltat morții războiului. Pe biet ogorul acesta numit România se stabilise, cu creionul în mână, pe o hartă, să se planteze o ciumă. O ciumă roșie. Ce vină am avut noi? Și când...?

— Asumați-vă istoria! Ni se strigă azi, de la difuzorul sătesc al noii cooperativizări. Sunteți vinovați! Da, sunteți vinovați!

Și neghina-grâu nu răspunde, căci nu mai are vocația grâului, aceea de a străluci în soare, salutând cerul cu vârful spicelor sale. Buruiana crescută în inima lui - neghina - îl ține prizonier. Vinovat fără vină se zbate grâul din noi, înfășurat în plasa perversă, cu ochiuri mici, a buruienii venită de aiurea peste sufletul lui.

Suflet curat de român, lămurit în nedreptățile istoriei și căzut pe buzele noastre în stropi de baladă, de ce taci?

Căci fără de vină era și Toma Alimoș, spic' curat de grâu românesc, învinuit pe nedrept de Manea „slutul și urâtul”. Vină închipuită îi căuta și Manea „grosu și-artăgosu”:

Pe la mine ce-ai cătat?

Florile mi le-ai călcat, Apele mi-ai tulburat...

Toma surâde și, împăciuitor, ca să-i stâmpere mânia, îi întinde plosca de vin. Numai că acesta îl înjunghie mișelește, dar cu ultimele puteri haiducul face dreptate și îi retează „de-a călare capul”. Mișelia e pedepsită. Despre toate acestea ne spune Radu Gyr, acest spic de grâu al poeziei românești încolțit între gratiile temniței comuniste:

„E pentru prima dată că în balada românească intervine atât de precis, de viguros, pedepsirea mișeliei... Neamul întreg pune o pecete roșie pe gestul trădătorului Manea.

Însăși moartea ciobanului Mioriței pare acum răzbunată”.

Așa ne-a vorbit despre „grâul românesc” Radu Gyr, acel fulg de nea al poeziei românești, topit pe trupul rece al „moșilor fără de vină”, aleși dintre fiii frumoși ai neamului acestuia. Nu ne-a vorbit despre răzbunare ci despre dreptate.

Numai grâul poate să vorbească despre grâu! Neghina, nu!

Atunci, cine are dreptul să vorbească despre acest neam, astăzi?

Alegerea continuă!

Ciuma cea roșie a zdrobit grâul și a ales neghina să vorbească despre grâu, apoi le-a amestecat, pentru ca secerătorul așteptat să nu mai știe. Neghina-grâu e pâinea otrăvită pe care o mâncăm noi astăzi. Ni s-a ales această pâine pentru dejunul vieții noastre amărâte.

Dar unele spice de grâu nu s-au lăsat alese de ciuma roșie și au fugit în munți, să crească printre brazi sau, nefiresc, pe un vârf de stâncă, ca o floare de colț a sufletului nostru, crescută în această asprime continuă a istoriei de aici. Ei s-au numit partizani.

Alte spice, multe, mii, zeci de mii, sute de mii, au fost culese și închise în hambare-temniță, fără de apă și lumină, în frig cumplit, zdrobite apoi de piatra de moară a fratelui său, devenit între timp neghină. Și, ce ciudat! Vlăguite, distruse, s-au apucat să-ncoltească prin colturile de piatră rece ale temniței, să-și scrie viața scurtă cu vârf de ac pe bucățele de săpun și să vorbească unele cu altele prin băți scurte în zid, ca de toacă, ca să nu fie înțelese decât de Dumnezeu. Și dincolo de toate acestea s-au apucat să răsară din groapa comuna unde au fost aruncate și să facă dimpreună un lan invizibil.

Noi suntem memoria grâului curat! Ne șoptește parcă, în adierea de vânt, lanul invizibil.

Voi sunteți pâinea noastră, cea spre ființă! Murmurăm îngenuncheați în fața lanului, noi. Grâul fără ploaie și lumină suntem noi, ne strigă lanul invizibil, întinzându-și brațele nevăzute spre noi.

Nu te teme, îi răspunde Dumnezeu, ai să fii udat! Și o ploaie ciudată țâșni din lacrimile acestui neam.

Lacrima spărsese zidul uitării și grâul creștea. O parte din grâul rămas în afară alesese și el să nu fie neghină. Alesese să fie ploaie pentru grâul închis, alesese să fie memoria lui. Furios, noul semănător își arunca sămânța lui otrăvită peste tot. Am să schimb și pământul! Am să-ntorc brazdă peste brazdă, urla semănătorul ciumei, până o să deveniți toți buruiană! Și buruiana crescă furioasă peste tot, nu numai în locul grâului, dar și cu el laolaltă.

„S-a tăiat capul viperei, dar acum otrava se-ntinde în tot corpul!”, se auziră din nou cuvintele bătrânului părinte.

— Unde să ne ducem?... Strigau înnebunite spicele de grâu rămase. Frații noștri au fost închiși, alții secerăți, iar noi, otrăviți, ce să facem?

— Să faceți ce faceți și-nainte: să creșteți cu fața spre cer! Șopti bătrânul, iar vocea lui se duse, purtată de vânt, înapoi, de unde venise, din lanul nevăzut de grâu curat al neamului românesc.

Răstimpul.

Robert Turcescu: Domnule Puric, vreau să începem emisiunea vorbind despre acest volum, Cine suntem; în primul rând, vreau să-mi spuneți dacă se vinde cartea.

Dan Puric: Și pe mine m-a surprins; a ajuns la peste 70 000 de exemplare, din mai 2008 până în decembrie.

R. T.: Din mai până acum 70 000 de exemplare...?!

D. P.: Da, atâtea s-au vândut, acum s-a depășit cifra asta.

R. T.: Vă dați seama ce înseamnă lucrul ăsta? Sunteți cel mai vândut autor român în momentul de față, nimeni nu vinde 70 000 de exemplare dintr-o carte.

D. P.: Eu nu prea mi-am dat seama, pentru că n-am scris nimic în viață mea și am intrat într-o piață pe care n-am cunoscut-o. Am rămas și eu foarte surprins, și, de ce să nu mărturisesc, plăcut impresionat. Înseamnă că în fața unui lucru autentic oamenii vibrează și, pesemne, că nu este un succes de curiozitate, este o necesitate. Oamenii citesc această carte din necesitatea de a se lămuri și atunci încep și eu să fiu mândru de faptul că sunt român și că am avut dreptate pariind pe substanța încă nepoluată a poporului român.

R. T.: Dar ce v-a venit să scrieți? Sigur, eu vreau să spun că am fost foarte bucuros când am citit volumul, e adevărat, undeva în vară, că sunt 2 sau 3 emisiuni 100%, că dialogurile noastre de aici și-au găsit locul în volum.

D. P.: Da, am înțeles, mă întrebați care e motivația.

Avea Borges în volumul său Cartea de nisip un capitol numit Despre superstiția cititorului, în care analiza prejudecățile criticilor literari care catalogaseră din punct de vedere stilistic romanul lui Cervantes, Don Quijote, ca pe un roman baroc. Nu-i nici un roman baroc, a spus Borges, este doar un strigăt de durere. Cu toate că a strigat către morile de vânt ale epocii sale, paradoxal, o omenire întreagă l-a auzit. Proiectat într-o lume decisă să rămână nedreaptă, strigătul acesta se aude și astăzi. Eu nu am făcut altceva decât să-l prelungesc cu posibilitățile mele modeste.

R. T.: Vreau să mă leg de titlul acestui volum, pentru că mă așteptam – sigur, el se intitulează Cine suntem – deci mă așteptam să urmeze sau să fie

formulată sub forma unei interogații. Pare că nu aveți dubii în momentul în care spuneți: Cine suntem, pare că ați descoperit deja cine suntem.

D. P.: Da, e o afirmație. Se zice că, atunci când l-au întrebat pe Fericitul Augustin ce este timpul, el a spus așa: „dacă mă întrebi ce este timpul, nu știu ce să-ți răspund, dar, dacă nu mă întrebi, știu”. Așa și eu: dacă mă întrebi să-ți spun ce este cu acest popor, nu știu și nici nu mă interesează să-l definesc, să-l omor în definiție, dar, dacă nu mă întreb, îl trăiesc din plin. Deci, acest „cine suntem” este, de fapt, o afirmație. Nu răspund unei anchete, ci denunț ancheta care se face ciclic asupra acestui „biet popor”. În rest, cum să zic, lăsăm cititorul să descopere. A fost o mare bucurie pentru mine că această carte a declanșat o suită de conferințe, peste 40 de conferințe în toată țara, în 37 de orașe mai mari și mai mici. Astfel, am intrat în contact cu România profundă, cu acea Românie care pot să spun că nu a fost poluată nici de comunism, nici de tranziție. Pentru mine a fost o revelație.

R. T.: Cum a fost posibil lucrul acesta?

D. P.: E o uimire. Da, acest popor este în așteptare; nu aderă. De o tandrețe, de o inteligență și de o sensibilitate extraordinare. Oameni îmbrăcați în gri, amărâți la suprafață, dar pe dedesubt, un suflet care nu s-a întinat cu nimic. Pentru mine a fost așa, ca o revanșă extraordinară: România profundă. România profundă!

Întreba cineva: Ce înseamnă, domne, România profundă? Și mi-aduc aminte ce au răspuns, într-o carte excepțională, care a apărut acum, a domnilor Mircea Platón și Ovidiu Hurduzeu: A treia forță, România profundă.

R. T.: Da, foarte interesantă!

D. P.: Mircea Platón a răspuns: „pentru mine, România profundă e un nuc”. Și mi-aduc aminte de marele scriitor spaniol Nicolás Estébanez, care spunea: patria mea este un măslin; sau, mai bine spus, în sensul lui Unamuno: matria mea. Da, pesemne și pentru mine România poate să fie un salcâm, un nuc, un om, privirea unui om.

Iată că, după această carte, am scos recent un DVD, intitulat Alegeți, acces la memorie. Sigur, nu este referitor direct acum la chestia electorală, ci este o alegere de tip ființial.

Dar mi-aduc aminte un lucru: un răspuns dat de România profundă, când i-am pus părintelui Atanasie de la Petru Vodă o întrebare stupidă, de tip din ăsta, așa... Democratic:

— Părinte, cum se alege un conducător?

Și el mi-a zis:

— Dan Puric, un conducător nu se alege, un conducător se impune.

Altă fiziologie! Și atunci, te branșezi la o altă dimensiune a neamului românesc.

Păi, nu vedeți că cei care sunt aleși sunt aleși de bazinele electorale? Bazinele electorale sunt ca păstrăvii în păstrăvării, numai ăia aleg, restul, altă treabă. Deci, ăștia trăiesc printr-un cordon ombilical, dat de bazinele electorale. Îmi place tare mult expresia asta bazin electoral. Dacă le iei bazinul, murit; îi lăsăm cu bazinele lor electorale. Ei, de fapt, nu conduc

România, ei conduc bazinele electorale. România se autoconduce săraca, dintr-o improvizație fantastică. Încearcă să supraviețuiască, fuge, emigrează, își păstrează porcul în coteț, tot felul de măsuri de haiducie, dar bazinele electorale, pregătite an de an, care sunt din ce în ce mai mici, sunt conduse. Îi lăsăm în continuare cu bazinele lor.

R. T.: Dar de ce nu apar, dacă e valabilă teoria asta, că un conducător se impune? De ce nu se impune și la noi în momentul de față un conducător măcar, unul care într-adevăr să se impună? Vorbesc de cei dintr-o anumită generație, mai nouă. La noi se tot impune același conducător, care a devenit deja un soi de tipar și care face parte din garda veche, el se impune ciclic.

D. P.: Problema este: în fața cui să se impună? În fața bazinului electoral s-au impus aștia, pe care-i vedem; în fața României profunde așteptarea va fi curând răsplătită, pentru că iată ce s-a întâmplat acum...

R. T.: Sună profetic, așa, ce ne spuneți acum, că așteptarea va fi răsplătită. Vine, se apropie, e pe drum?

D. P.: Da, e pe drum, se apropie. E pe drum, se apropie, pentru că, ce se întâmplă? Iată, sunt niște date obiective acum: între clasa politică și poporul român este o fisură care nu mai poate fi reparată. Clar este o fisură. Sunt două entități diferite. Vă dați seama că acum, în situația dată, este șah-mat în clasa politică. Au început să facă alianțe de disperare, cum să spun, contra naturii lor de luptă intraspecifică. Acuma s-au băgat pisica și câinele în aceeași cușcă. Clasa politică a rămas singură, nu mai are nici o șansă. Din punctul ăsta de vedere, se va întâmpla ceva cu totul nou. În primul rând, opoziția va fi reprezentată de popor, adică va fi autentică. Faptul că nu. Va avea caracter de stradă e mai puțin important, pentru că altfel am limita-o la o mișcare sindicală, și cred că nu este cazul.

E un lucru foarte bun care se întâmplă cu această criză. Există uneori crize care te ridică, există distrugeri, din punct de vedere creștin, care te înalță. Abia acum poporul român va fi pus la treabă, pentru că ceea ce vine peste noi reclamă o competență mult mai mare. Este mai mare problema decât răspunsul pe care poate să-l dea o clasa politică improvizată, adunată, știu eu, de spaimă, din interes. Nici nu mai trebuie să ne focalizăm, trebuie să ne descurcăm.

R. T.: Sună a revoluție! Ce tip de revoluție ne așteaptă?

D. P.: Nu, nu este nici o revoluție, va fi un lucru aparte. Citeam zilele trecute în Noam Chomski un paradox. Chomski spunea, vizavi de directivele date de FMI, că țările care le-au boicotat au economia cea mai puternică: Coreea de Sud, Taiwanul, China. Cei care le-au executat întocmai, Nicaragua, de exemplu, sunt falimentari. Există un boicot al, să zicem, poliției financiare internaționale, care și la noi s-a făcut simțit, într-un fel. Unul din lucrurile pe care, să zicem așa, un analist financiar modest îl poate descoperi, de exemplu, la noi, e că unda de șoc a crizei economice nu va fi atât de puternică, tocmai din cauza imaturității pieței noastre financiare. Nu am apucat să ne branșăm integral la toată ordinea europeană; și atunci, nefiind branșați, nici nu suportăm la fel criza. Și noi am boicotat-o, dar nu am boicotat-o în interesul țării, ci într-un interes din ăsta, de feudă securistă

autohtonă; adică, i-au păcălit ca să fure. Și atunci, cum să spun, categoric că principiul dominoului la noi se compromite, într-un fel.

Băncile astea private de la noi sigur vor avea și ele de suportat diferite urmări, datorită băncii-mamă, care este în afară; dar faptul că mai avem o bancă națională, faptul că mai avem încă structuri din astea neînseriate total, necontrolabile, parazitează căderea precipitată.

Oricum, despre criza financiară de astăzi, știe toată lumea că este una provocată; e pe sistemul acela, numit de specialiști „Rothchild”, după numele celui care l-a inițiat. Este o escrocherie la nivel mare: Nathan Rothchild l-a finanțat și pe Napoleon, și pe Wellington. A trimis spionii înainte și aceștia au lăsat impresia că Napoleon va câștiga; și atunci, toată bursa engleză s-a lepădat de acțiunile britanice. Spionii l-au anunțat, înainte de alții, și el a cumpărat toate acțiunile și bineînțeles că s-a îmbogățit, se pare, de 20 de ori mai mult. După care, pe același model, s-a sponsorizat războiul, a sponsorizat națiunile să se refacă în Europa.

E ca și când v-aș spune: dacă vreți o hipertensiune arterială, mă ocup eu de dumneavoastră! Vă dau o pastilă s-o faceți, după care, la mine este și medicamentul de remediu, vi-l plasez tot eu.

Dorința aceasta de dictatură financiară e de mult clocită. Dar, ca să-ți duci viața în leasing, trebuie să fii stupid; însă omul, săracul, nu poate să fie sfânt, să stea în asceză. Omul trebuie să aibă o casă, își dorește și o casă la țară, își dorește și o mașină. Nu-i nimic rău în asta, însă bugetul lui nu-i permite și atunci este atras cu leasingul. Numai că s-au făcut împrumuturi aberante, foarte mari, și după aceea s-a tras preșul de sub picioare; așa s-a intrat în criză. Dacă vrei să ieși din criză, nu te împrumuți. Cu cât nu ne vom împrumuta acum, cu atât vom rămâne pe termen lung pe o linie de plutire.

Iată, președintele Cehiei, Văclav Klaus, o voce autonomă foarte clară, care a spus că Cehia o să suporte această criză, pentru că are forțe autohtone, pentru că cehii nu s-au împrumutat atât de mult; căci, acum, cu cât nu te împrumuți, cu cât mergi pe resurse naționale, cu atât este mai bine. De unde rezultă...

R. T.: Dar, care naibii resurse naționale în România, că astea s-au cam dus...?

D. P.: Mai sunt! Nu, nu, mai sunt! Sunt resurse. Sunt tocmai din cauza acestui boicot, a acestei improvizații în care am trăit în ultimul timp. Nu sunt, desigur, dintr-o strategie extraordinară, politică, ci din neglijență, din primitivism, din hoție. Toate formele astea au parazitat dezvoltarea și resursele noastre au rămas ascunse.

Acuma, nu știu dacă ele vor fi vectorizate pentru refacerea țării, dar iată un semnal de alarmă: nu vă brânșați cu totul la sistemele mondiale. Nu, ca să nu ne îmbolnăvim de boli comune. S-au făcut mișcări foarte bune la nivelul Băncii Naționale...

R. T.: Da, am constatat.

D. P.:... sigur că da, aici este vorba despre o toaletă, să zicem așa, de politică și de strategie financiară normală. Dar faptul că cei de dincolo îți trag

preșul și că este o dictatură de tip financiar care vrea să domine totul, să controleze și să impună, e un mare semnal de alarmă.

Și mai este ceva. Nu trebuie să fii specialist finanțist să înțelegi tot ce se întâmplă. E simplu, pentru că este o escrocherie din asta... Primară, repetată ciclic, pentru ca să creeze tensiuni, să creeze spaimă. Adică, și eu și dumneavoastră avem bani și stăm într-un bloc, iar administratorul de bloc zice că de mâine ne tine el banii. Banii dumnea-

/voastră sunt la administratorul de bloc, salariul meu, la fel. Dacă vrei bomboane, sau tot ce dorești, vorbești cu mine – spune administratorul. Dacă vrei să-ți faci spitale, îți spun eu cum îți dau bani și cum să le faci. După modelul acesta se gestionează totul la nivel central.

Financiar, există o problemă a cercului vicios: eu vă împrumut o dată bani cu dobândă, vă împrumut încă o dată, și este iar dobândă, până când, la un moment dat, se intră în criză; după care, evident, ca să vă scot tot eu din criză, fac dobânda și mai mare; și atunci apar banii aceștia tipăriți, cu care vă țin într-un cerc vicios; prin care, de fapt, vă înrobesc. Acum, toată criza aceasta este pentru o înrobire mai mare, oamenii știu.

R. T.: Dar nici nu știu alt sistem prin care să poată fi, la un moment dat, impus, dezvoltat capitalismul. Poate că ar trebui să ne întoarcem la altceva, cam așa funcționează lucrurile.

D. P.: Nu. Mecanismul pe care vi l-am prezentat eu nu este capitalismul cu dobândă, este o escrocherie care a parazitat, de fapt, și piața liberă. Acum și piața liberă este boicotată. Aceasta este o șmecherie. Este o „alba-neagra”, ca să te pună în situația de înrobire. Este o ideologie a banului, în ultimă instanță. Înainte te terminau ideologic, cu forța; acum te termină economic. Era de așteptat, de altfel. Cum să-ți iei tu o casă cu 500 000 de dolari în America, în vreme ce salariul tău este de 2 000 de dolari, cum poți să faci așa ceva? Și, dintr-o dată, s-a tras preșul, dar era de așteptat. O viață în leasing este o viață de rob. Asta nu înseamnă că un om nu trebuie să se împrumute, dar este o măsură în toate. Țasta este și un avertisment.

Ceea ce blochează undeva viclenia asta financiară este mica proprietate de la țară, pentru că omul mai are un porc prin curte, 3 găini, 10 pruni. Sunt ale lui și atunci el are o anumită autoritate și o anumită independență. România trebuie să pășească, paradoxal, înapoi, la 1877. Adică să-și câștige independența din nou, pentru că astăzi este înrobită.

R. T.: Înseamnă că tocmai acea agricultură de subzistență, de care se tot vorbea și era blamată la un moment dat, s-ar putea să fie salvarea României?

D. P.: Categorie!

R. T.: Câtă vreme, într-adevăr, România este o societate în care jumătate dintre români trăiesc în mediul rural și atunci au porcul, găina lor... Mama, la țară, are găini, își ia ouăle dimineața din cuibar...

D. P.: Categorie îi dă o independență și o autonomie. Părea lucru minimal, prost...

R. T...: a făcut și un pic de țuică...

D. P.: A scăpat de noul colhoz global, care se întinde, își face el iaurlul singur, nu trebuie să și-l ia de la mall. Și atunci, iată cine este deștept acum, în situația asta! Este ca hârtia de turnesol.

Mi-aduc aminte protestul acela recent din America latină – că, iată, America latină pășește către o independență reală, se scutură și de americani și de tot. Au zis: nu vrem drumuri asfaltate, lăsați-ne așa, primitivi, nu vrem să avem ambuteiaje, lăsați-ne pe noi cu resursele noastre, ne descurcăm! Sunt niște răspunsuri extraordinare. Nu se aștepta nimeni la asemenea reacție, dar iată, cum să vă spun, iată cum se răspunde la agresiunea ideologiei.

Am găsit o imagine plastică, prin care să vă înfățișez agresiunea ideologiei. Expresia ideologiei prin imagine, pentru ca lumea să o vadă, că altfel conceptualizăm și ne pierdem vremea, este de regăsit în următoarea întâmplare.

Am avut un bun prieten, artist, mai în vârstă, care mi-a povestit: măi, Dane, când eram tânăr, vroiam să câștig bani; și am făcut eu pe dracul în patru, că m-am împrietenit cu un clown de la circ, și-am făcut o chestie nemaipomenită.

— Hai, măi, zic, să facem ceva să câștigăm bani.

— Dar cum?

— Să facem o dresură!

— Dresură de urși, de lei, de girafe există. Noi facem o dresură care nu s-a mai făcut pe suprafața pământului.

De aici rezultă că creierul românului este genial și în absurd.

— Ce vrei să dresezi? M-a întrebat clownul.

— Găini, i-am zis.

— Nu se poate, cum să dresezi ce este de nedresat, găini!

— Stai liniștit, mi-a spus el. Nu numai că o să și danseze, dar o să fie îmbrăcate ca la Moulin Rouge.

Le-am pus și fustiță, le-am pus și pălăriuță pe cap.

— Tu ești nebun! Cum să facă așa ceva?

Și fiți atenți ce-a făcut tipul. Absolut genial! Cred că Edison, care a fost mama inventatorilor, ar fi murit de gelozie. A găsit o claviatură mare de pian, pe care a acoperit-o cu o folie de metal subțire, și-am pus găinile pe ea. Și m-am întrebat: cum de nu se mișcă găinile? Explicația mi-a fost dată de îndată. Găinile aveau la fiecare picior câte un pinten cu magnet, ceea ce le făcea să stea înțepenite pe claviatura pianului. Iar de sub claviatură plecau două fire de curent electric, care erau branșate undeva în spatele scenei, la un pian pe care el cânta; și, printr-un sistem ingenios, de câte ori pianistul atingea o clapă, se transmitea o dată cu melodia și impulsul electric la piciorul găinii. Așa că găinile îmbrăcate în franțuzoaice de cabaret, cu ochii holbați, ridicau piciorul până sus, cădeau în șpagat cârâind de zor: cotcodac, cotcodac, crrrr...

R. T: Adică?

D. P.: Adică, mai murea câte una. Da, dar nu conta asta, ci succesul. Ce, în comunism conta că moare omul, sau conta realizarea cincinalului?

Deci, asta e o ideologie: o dresură de găini. Găinile – știm cine sunt. Noi ne întrebăm: cine sunt pianiștii? Partitura, sigur, a scris-o Marx.

După digitație, cred că noul pianist este Fondul Monetar Internațional, iar noi suntem cei care jucăm cancan într-o fericire extraordinară. Bun, că el stă cu firele acolo, în dos, de o eternitate, știm. Nu apare la tribună niciodată. Aplauzele le ia în spate, în culise. Asta e marele lor succes: nu se arată niciodată la public.

Cum se iese din această ideologie, am găsit răspunsul tot la un român – pentru că românul funcționează aprig pe chestia asta de imagine paradoxală. A fost acum, recent, întâmplarea cu primarul mort, care a ajuns să fie ales. Niciodată în istoria electoratului mondial nu s-a întâmplat așa ceva. Au votat primarul mort. Și-l întreba cineva pe un localnic:

— De ce l-ai votat, domne, dacă e mort?

— Păi, dacă era bun!

Asta înseamnă că pentru poporul român calitatea n-are moarte. Concluzie: „mai bine un mort bun, decât o jigodie vie”. Asta este esența ortodoxiei: „încrederea nețarmurită în lumea de dincolo, nu în lumea de aici”.

Ce popor tandru avem! Păi, cum să te duci la capul mortului, să zici văduvei: „Știți, n-a ieșit la votat.” „Cine?” „Mortul.” Lasă, domne, să ducă mortul la locul lui, pune de un parastas, de ce e rânduit, și-om mai vedea! Dă-i încolo, dracului, cu alegerile lor! Deci: grijă, milostenie, asta este un lucru extraordinar! Și atunci, România profundă sparge esențial doctrinele acestea imbecile, care ne sunt străine. Cum? De exemplu: eu, în armată, am primit o lecție extraordinară.

La Focșani, mobilizare de urgență, noaptea. Tratatul de la Varșovia, atac NATO. Trebuia să simulăm cum se mobilizează lumea, deci o comandă ideologică, o comandă militară, care se execută. (Cum să zic..., cu stupidități de genul asta s-a făcut istoria. S-au făcut masacre cu asemenea stupidități.)

Eu eram soldat și-am văzut cum într-o noapte au fost mobilizați moldovenii ăia, vrâncenii. „Haidi că mergim să luptăm pi front!” își lăsa nevasta în combinezon, distrusă, ăia săracii, cu ochii cârpiți de somn, veneau la unitate. Eu dădeam ciorapi; eram soldat, dădeam ciorapi și bocanci. Și am văzut atunci 1 000 de inși mobilizați, intrați în armată; până dimineața, unitatea mai crescuse cu 1 000 de inși. Numai că, la acest trezit din noapte, la această mobilizare făcută în numele ordinii militare, s-a răspuns antologic, ontologic și atipic, de către România profundă.

Intre clădirea unității militare și gard era o fâșie de iarbă, cu copăcei, ca să se ascundă, pe logica struțului cu capul în nisip, secrete militare. Dacă se mergea pe stradă, să nu se vadă ce secrete militare erau acolo; deci, era așa, un fel de pădurice. Nevestele, toate moldovencele alea, vrâncene, au sărit gardul la 8 dimineața cu ciorbe, cu fripturi, cu păturele, pentru ca să-și vadă soții. Santinela n-a putut să zică la 1 000 de muieri: stai! Că toate 1 000 au sărit dintr-o dată cu ciorbe și au transformat pajiștea într-un picnic uriaș. Erau numai cupluri pe iarbă, cu ciorbă de burtă, cu pui la grătar. Au făcut picnic din armată. Era puterea feminității care învinsese totul. Eu eram un simplu soldat stupid, cu arma în mână, dezarmat de ceea ce vedeam. Erau tufișuri care

încă mai tremurau erotic, alții stăteau acolo și jucau table. Femeile întinseseră cearșafuri albe peste iarbă și unitatea se transformase brusc într-o Duminică Mare. Manet, cu al lui Dejun pe iarbă, ar fi murit de gelozie. Femeile își hrăneau bărbații cu o maternitate absolută. Se sunase parcă o dezarmare generală în care bărbații dezertaseră sublim, dar tot din dragoste de țară. Se transformase totul! Așa trebuie făcut și astăzi cu FMI-ul și cu ordonanțele lui stupide. Trebuie dezertat! Prin această forță a unei maternități și a unei feminități totale, să compromitem prin dragoste de viață stupiditatea unor rațiuni fără de Dumnezeu.

Urmarea a fost extraordinară; soldatul Puric mergea cu arma în mână, îngrozit, și a dat de un colonel stupid, care zice: „Soldat, vino încoace! Îi iei pe toți și-i bagi în căminul armatei, acolo.” Eu m-am îngrozit. Colonelul ăla era pentru mine ceea ce e Fondul Monetar Internațional pentru România. M-am dus și, în timp ce mergeam, nu știam cum să comand la marea aia de dragoste să intre în căminul cultural al unității! Și atunci, după prima tufă, am dat de un moldovean gras, care mânca ciorbă de perișoare, cu o bere desfăcută, lângă nevastă-sa, și-am zis, cu glas tremurând: Nu vă supărați, domnule... Nu vreți să intrați în cămin? Ala s-a uitat la mine cu ochii eternității acestui neam și-a zis: „Fă, dă-i ceva de mâncare lu ăsta, că e mort!” Și s-a terminat mobilizarea! Deci, despre asta este vorba!

Ala este ochiul țaranului român! Ernest Bernea zice că țaranul român trăiește și-n istorie, dar și-n veac, că altfel dispărea o dată cu istoria. El, dacă era stupid, rămânea cu mobilizarea, dar a avut ochiul veșniciei. Țăra e răspunsul pe care-l dau eu acuma crizei. Cu ochiul ăsta privesc eu acum criza. Specialiștii noștri, arhispecialiști în finanțe și în economie, or să zică că vine Dan Puric și face folclor, nu ăsta este esențialul. Este cum a zis Blaga: „satul a boicotat istoria”. Țăra va fi boicotul nostru! Noi vom trăi de acuma încolo în haiducie. Fiecare dintre noi. S-a dat alarma! În haiducie, românul stă și așteaptă. El se va descurca pe cont propriu, iar guvernul cu bazinele lui electorale.

R. T.: 100%, o confruntare cu domnul Dan Puric, o confruntare greu de ținut pentru că se râde mult în confruntarea asta.

Să înțeleg că v-ați pus la adăpost în moment de criză economică?

D. P.: Da, am strâns bani, am avut și de unde, ca să fiu protejat; am umplut frigiderul - mă rog, cum arată frigiderul unui puric e greu de imaginat, dar oricum! Da, e interesant de privit. Noi suntem totuși o armată exersată de criza pe care am avut-o în regimul trecut, cel puțin generația mea, care acuma merge spre 50 de ani, sau ceilalți mai în vârstă și-o amintesc.

R. T.: Da, ne-am dedulcit cu toții, cei care am mai prins și vremurile trecute, ne-am dedulcit la traiul ăsta bun. Presupunând că facem un exercițiu de imaginație la limita absurdului, adică: să-ți dispară acuma, nu știi, carnea din galantare, untul, pâinea să o vezi din nou pe cartelă...

D. P.: Nu e rău, ne salvează creștinismul: post general; asceză. Mai faceți și voi o asceză, trebuie făcută și o asceză. Cum zicea Socrate: „piața e plină de lucruri de care nu am nevoie”. Chiar nu avem nevoie, așa, cum să zic, să ne îndopăm. Este bine să se țină un echilibru și să se meargă spre

bunul simț și, de ce nu, acest lucru seamănă puțin cu o trezire, cu o conștientizare și cu o stare de luciditate, ce nu ne face rău.

Hai să o vedem și pe asta, pentru că poporul ăsta nu are cum să dispară, are resurse atât de geniale de a răspunde atipic și de a încurca într-un mod genial lucrurile, încât de data asta este benefică impostura ilegală a clasei politice – ei fiind specialiști în a fura în a întortochea – de data asta, iată că e bine. Dacă eram perfect aderați, eram rupți...

R. T...: eram zobiți...

D. P...: rupți, zobiți..., așa, o pungă, un mălai.

R. T.: De unde vă vine, mă uit, optimismul ăsta, de fiecare dată când discutăm – și pică bine, trebuie să mărturisesc, pentru că, în astea două întâlniri anuale, pentru mine, sper că și pentru telespectatori, se întâmplă același lucru: mă încarc, plec de la întâlnirea cu Dan Puric cu sentimentul că nu e totul pierdut. Și trebuie să mărturisesc că în ultimii ani îmi scade din ce în ce mai mult doza de idealism cu care m-au înzestrat mama și mama natură.

D. P.: Am înțeles. Nu cu idealismul trebuie plecat, trebuie plecat cu nădejdea. În DVD-ul ăsta, Alegeți...

R. T.: Hai să-l arătăm și pe ăsta: Alegeți, acces la memorie...

D. P.: Da, am spus că noi, ca popor, nu mai trebuie să ne lăsăm să fim aleși, pentru că noi am fost aleși o singură dată, și fundamental, de către bunul Dumnezeu. Ne-a luat parteneri în a face lumea asta până la veacul veacurilor. Din punct de vedere teologic, acesta se numește raport teandric. Este un lucru extraordinar: eu sunt partenerul lui Dumnezeu! Deci, nu un lucru de infatuare. Ți s-a dat un lucru extraordinar; și atunci mintea se dezrobește, pentru că tu ești partenerul lui Dumnezeu. Dar, dacă tu – primul animal pe care l-a dresat omul a fost omul – te lași dresat și biciuit de către fratele tău omul și ai ales să fii victimă, atunci este vina ta și Dumnezeu nu te mai ajută. Pe când, dacă tu alegi să fii partenerul lui Dumnezeu, toate lucrurile astea dispar, ești liber. De aceea am zis eu, citându-l pe Ernest Bernea, că țăranul român trăiește și în veac. El vede că istoria este o jigodie, el vede că istoria este împotriva, dar nu cu asta supraviețuiește el, el alege să fie fiul lui Dumnezeu. De asta, se uită cu o anumită distanță asupra, cum să zic, pulsiunilor istorice, nu cu o detașare – ataraxia de tip grecesc – ci cu o înțelegere, în care spune așa: „viața nu este numai atât”. Dacă eu, cum să zic, m-aș fi branșat total la istorie, la demersul politic din România, sigur că aș fi avut toate datele să mă sinucid, dar eu am ales să mă branșez la ceea ce mi-a dat bunul Dumnezeu.

Poporul român, de exemplu, a fost ales la Yalta, unde a fost un fel de chermază. La Yalta se pare că s-au consumat tone de icre negre, stropite cu vodcă. Erau niște cheflii pe acolo, ce au ales pe un șervețel. Au scris: „90% URSS, 10% aliați” și șervețelul a plecat de la unul la altul, care a zis: „e bine”; a zis „șto”, cu vodcă, cu icre negre, cu icre de Manciuaria. Atunci în clipa aia, zeci de mii, sute de mii, milioane de români au fost condamnați, au fost aleși ca să fie victime și robi, au fost aleși ca să fie cobai. Au fost unii care, după această decizie, n-au ales astfel, ci au ales să fie fiii lui Dumnezeu, au luat

arma și-au plecat în munți, s-au făcut partizani. Alții, în pușcăriile românești, au ales să-și rateze tinerețea, dar nu credința – sunt acum de 85, 87, 83 de ani, martiri care încă trăiesc, într-o indiferență totală, sunt pensionari; eu le-am zis: sfinți deghizați în pensionari, care au ales să rămână fiii lui Dumnezeu. Pe așa ceva se reface țara. Să alegi să nu mai fii ales.

Aleg eu, Dan Puric, aleg eu, Robert Turcescu, ce să se facă cu țara asta. Nu mă alegeți voi pe mine. Sigur că bazinul electoral îi alege tot pe ăștia; lasă-i să se aleagă între ei! Noi trebuie să alegem acest parteneriat al lui Dumnezeu. Un adevărat creștin nu se poate înfiora de lucrurile astea, e păcat să-ți fie frică de muritori. De ce să-mi fie mie frică de lucrul acesta?

Am zis eu că cel mai bun ziarist este Sfântul Ioan Gură de Aur. El zice așa – și cu criza asta ar zice tot așa -: „o, voi, dușmani folositorii”

(Fac o paranteză: Nașterea Domnului e un lucru care seamănă tulburător de mult cu destinul poporului român. Când s-a născut Iisus, s-a creat o stare de panică în lumea de atunci. Serviciile de spionaj ale lui Irod, de atunci, avertizau că Mesia vine, dar tot ele, după nașterea acestuia și, mai ales, după momentul propovăduirii, spuneau despre El că e un impostor.)

Și zice Ioan Gură de Aur: „o, voi, dușmani folositori, care prin gura voastră ați profetit că se va naște Povățuitorul neamului lui Israel, tot voi prin gura voastră îl huleați mai târziu și ne spuneți să nu ne închinăm Lui”. Ce asemănare, tragică și sublimă în același timp, cu destinul istoric al neamului românesc, căci, în perioada interbelică, Nichifor Crainic se întreba cu tristețe: ni se spune că venim dintr-un neant istoric, că n-avem identitate, ni se induce lucrul acesta pe toate căile, iar în același timp suntem acuzați că, atunci când ne manifestăm tradiția, suntem o amenințare. Cum putem fi în același timp un nimic și o amenințare? „O, voi, dușmani folositori”, cum ați recunoscut prin gura voastră că Iisus este Mântuitorul, tot așa ați recunoscut că neamul acesta românesc este un popor puternic și ales.

R. T.: Dar nu o să ni se reproșeze că suntem o societate care rămâne practic închisă în ortodoxia ei, ca să zicem așa?

D. P.: Și de ce ne este frică oare, că ni se reproșează? Să ni se reproșeze!

R. T.: Că nu suntem moderni, că nu înțelegem să ne adaptăm la ceea ce înseamnă lumea nouă, lumea în care lucrurile curg într-o cu totul altă direcție.

D. P.: Foarte bine, lăsați-i pe ei să curgă pe apa Dâmboviței! Nici un fel de problemă, să ni se reproșeze! E ca în Caragiale: nu mi-e frică de întreruperi, stimabile! De ce să fim noi cuminți? Avea un scriitor britanic un text teribil, cu fetița care a participat de nu știu câte ori la concursul internațional de cumișenie. Avea șapte anișori și, pentru a treia oară, a ieșit campioană internațională la cumișenie. (Mi-am adus aminte. Saky se numește scriitorul britanic care a scris cartea pe la o mie opt sute și ceva.) Și fetiței i s-a dat încă o medalie, pe lângă cele primite anterior, iar premiul consta într-o plimbare prin pădurea regală. Și, prin pădure, cum se plimba ea așa, medaliile făceau cling-cling și a auzit lupul și lupul a venit și-a mâncat-o;

de unde rezultă că nu e bine să fiți foarte cuminți, că vă mănâncă lupul. Deci, poporul român nu trebuie să-și pună medalii de genul ăsta...

R. T...: de cumințenie...

D. P.:... de cumințenie. El trebuie să privească spre bunul Dumnezeu și nu-l învăț eu, Dan Puric, cum, ci, din contră, mă învață el pe mine, el îmi spune. Așa că mesajul ăsta este într-un fel un mesaj de lămurire a unor lucruri: a început un meci. O să facem față și la lucrul ăsta. Noi urăm succes clasei politice, pentru că este ultima lor sută de metri, de acum încolo, gata!

R. T.: Gata, se închide?

D. P.: Păi, este ultima ei respirație, clasa politică la noi nu mai există. După alianța asta, nu mai are alternativă, opoziția trece la popor. Clasa politică abia de acum încolo se va reface în România, țineți minte ce vă spun, că fac pe profetul acum.

R. T.: Vreau eu să discutăm acum despre povestea asta neapărat, pentru că este foarte importantă și pentru că ați citat volumul scris de cei doi români plecați de multă vreme. Ei vorbesc în această carte despre a treia cale, vorbesc despre impostura intelectualului român, un personaj care s-a lăsat măgulit ba de avantajele puterii, ba în ceață ținut...

D. P...: ba de-o bursă...

R. T...: ba de-o bursă, ba de un bănuț și așa mai departe, și n-a încercat să vadă în nici un fel a treia cale. Există șansa apariției unei a treia căi, a unui altfel de drum, altul decât cel pe care s-a mers?

D. P.: Păi, atât domnul Mircea Platon cât și domnul Ovidiu Hurduzeu, care sunt niște minți sclipitoare, după părerea mea, arată, iată, coeficientul ăsta de Românie neîntinată. Cred că nu s-au mai scris de la Eminescu încoace pagini despre conservatorismul românesc atât de frumoase ca cele ale lui Mircea Platon. Iar de domnul Ovidiu Hurduzeu cred că este un Orwell mult mai bine informat și mult mai pățit. Deci, a treia forță este, de fapt, unica forță, prima forță fiind ideologică și fiind falsă, a doua fiind banul. A treia forță este singura forță care izbăvește și care, de fapt, se exersează. Numai că această carte, pe care nu o va citi nici un politician (pentru că el merge cu instincte de ciubuc, de ciubucar), a mers cu o ideologie fantastică și cu o doctrină nemaipomenită: este o întrupare creștină în spațiul politic. Cum Paulescu a fost o întrupare creștină în spațiul medical, așa și aici vezi, cum să zic, mintea creștină la lucru în spațiul politic.

Conservatorismul asta înseamnă: să se conserve națiunea, să se conserve familia, să se conserve creștinismul, să se conserve lucrurile fundamentale pentru neam și de aicea încolo, tot ce se întâmplă.

România este tot timpul condamnată să fie un bolnav continuu; adică, așa cum în cazul, am mai spus eu undeva, unui accident cerebral, să zicem, o lovitură în lobul stâng, mâna dreaptă nu mai funcționează. Ce se întâmplă cu lobul opus sau cu zonele periferice lobului accidentat? Fac sinapse de regenerare neuronală, încep să recupereze zona lovită, zona afectată, zona traumatizată; în acest caz, în neurologie, se spune că este o regenerare sinaptică. Poporul român a suferit un accident. Accidentul acesta a dus la o paraliză și atunci el caută, săracul, să se refacă.

Noi toți încercăm, de 20 de ani, să ne refacem, să ieșim din spațiul medical și să numim în termeni foarte clari care sunt zonele care se ocupă cu regenerarea sinaptică, să zicem așa, lobul opus: credința, biserica, cultura, modelele culturale, familia, memoria. Ei nu te lasă să te refaci și atunci bombardamentul este în zona de recuperare: s-a dat în credință, s-a dat în biserică, s-a dat în memorie, s-a dat în istorie, s-a dat în familie, s-a dat în modelele noastre culturale în așa fel ca tu să nu te poți recupera. Cinismul, criminalitatea care se execută asupra acestui popor sunt unele incalificabile. Unde te duci? Te duci la credință, că ea te-a scos din pușcărie. Unde te duci? Te duci la memorie, că ea dă dăinuirea neamului. Toate astea sunt infestate, sunt batjocorite, sunt lovite, ca tu să rămâi într-o paralizie continuă, ca să ajungi să-ți paralizeze și mâna stângă.

Și situația asta denunță intenția ca România să fie un bolnav continuu; după ce am aceste boli, mi se cere să mă înscriu și la clinica mondială, unde, în loc să te însănătoșești, ești infestat cu bolile lor netratabile, produse cu multă hărnicie în laboratoarele lor. Adică: mai punem de-o criză mondială și peste criza națională care să mă afecteze, iar eu, săracul de mine, nu mai am posibilitatea să mă ridic.

Și atunci, ceea ce cred eu că trebuie făcut este acest recurs la memorie. Despre el este vorba în această carte pe care am scris-o și în care sunt, cum să zic, lucruri de toaletă minimă. Eu sunt un biet puric pe lângă ce-au scris marii trăitori. Marii trăitori, marii mărturisitori din biserică și din pușcării, dintre partizani, și de pe front.

Asta este doar o pregătire, o propedeutică, pentru ca tineretul de astăzi să aibă acces la memorie.

R. T.: Sunteți dintre personajele care apar la televizor, aveți posibilitatea asta de a apărea în spațiul public; să nu uităm că sunt și intelectuali care, sigur în toată erudiția lor, scriu cărți care nu se vând în 70 000 de exemplare, dar nici nu apar la televizor, nu sunt prezenți în spațiul public, poate preferă un fel de asceză, să spunem: stau acolo, în zona mea, într-un turn de fildeș sau într-o mănăstire, nu ies în spațiul public. Și atunci, publicul începe să creadă că, într-adevăr, fibra poporului, de care vorbim, a fost foarte afectată, că nu mai are resurse să se regenereze și nici să producă niște oameni frumoși, că tot vorbești despre omul frumos. Nu-i mai scoate la suprafață și atunci cade în depresie și zice: nu mai sunt, domne! E Puric, mai apare din când în când la o emisiune a lui Turcescu, mai scoate o carte, mai face spectacole, bun, e o oază, mai sunt 2-3 și cam atât. Restul?

D. P.: Da, acumă, Dumnezeu lucrează cu fiecare într-un anumit fel. Există mănăstiri, există intelectuali, există pensionari care, de fapt, nu tac, ei au o lucrare, să zicem așa, pe care Dumnezeu, la vremea respectivă, o s-o scoată la iveală. Important este că și eu dintr-o întâmplare am fost scos la iveală, iată, din această incidență, că ne-am întâlnit la un moment dat și s-a creat într-un fel o tradiție de toaletă, cum să zic, în televiziune, ca să se discute la un anumit nivel. Și asta, într-un fel, rezolvă, dar nu numai asta. Pe dedesubt este marele mut, care, el, din când în când, se va manifesta și va surprinde.

De fapt, aici este toată tragedia celor care ne urmăresc: poporul român surprinde și, cum să spun, nu trebuie să accelerăm noi procesul; noi doar trebuie să credem și să-i lăsăm lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu, că El va ști, la un moment dat, ce e de făcut. Fă tu un pas, că Dumnezeu face zece. Fiecare mărturisește. Eu am întâlnit în țară lucruri excepționale, oameni nemaipomeniți, care fac humusul de rezistență. Sunt oameni care mă ascultă, dar și eu ascult pe alții. Eu, datorită faptului că am citit, am cunoscut oameni care au suferit, oameni care au păstrat în ei, au conservat în ei România asta reală, România asta profundă. Deci, este o dimpreună lucrare, ca să zicem, un raport teandric excepțional, care nu are vizibilitate foarte mare. Vârful aisbergului poate să fie foarte mic, dedesubtul este însă foarte mare. Într-un fel este mai bine așa, pentru că, dacă ar apărea toți dintr-o dată, poate nu ar avea aceeași eficiență și poate că fiecare are o eficiență într-un alt câmp. Dumnezeu le va înșirui, important este ca toți să ne facem treaba.

Era un ucenic al lui El Greco care era deznădăjduit; și El Greco i-a zis așa: „tu pictează, că Dumnezeu notează”. Fiecare își face treaba: și doamna Aspazia OțelPetrescu, de exemplu, care a scris amintirile sau mărturisirile din pușcărie, undeva, la Roman, își face treaba, și domnul Jijie, și domnul Traian Popescu, și Părintele Iustin Pârvu, am citat câțiva, și Ion Gavrilă Ogoranu, care a scris, și Corneliu Coposu, toți și-au făcut treaba extraordinar, mai mult sau mai puțin vizibil; și Dan Puric, acolo, mai face un spectacol, mai apare la domnul Turcescu...

R. T.: Dar îi citește cineva, ca e important!

D. P.: Mii, zeci de mii, sute de mii sunt acolo, este o armată care încă n-a atacat, România profundă este acolo. Acești oameni, cum să spun, tineretul de la noi, care, săracul, a fost așa dezorientat, cum dau de sursele acestea, cum devin alții. Deci, nu deznădăjduim, pentru că e bine să lăsăm omul politic să aibă o imagine, să discute și este foarte bine că a apărut foarte des în 20 de ani, pentru că este redundant; de 20 de ani de zile ne spune același lucru și este compromis. A apărea des și a nu spune nimic este compromisul asigurat. Lăsați-i pe ei să apară!

Din când în când Dumnezeu vămuiește foarte bine, nu te ține tot timpul în post, din când în când știe El de ce. A lăsat un Arsenie Papacioc, știe El de ce, a lăsat un Iustin Pârvu, știe El de ce, a lăsat un Corneliu Coposu, știe El, repet: știe El de ce a lăsat acești oameni, știe El de ce a lăsat un Petre Țuțea. Petre Țuțea spunea: „în Biserică realizezi că ești”. Excepțional! Păi, sigur, nu o să realizezi la Mall, la Mall realizezi că ești porc, mănânci, bagi în tine, marea crăpelniță. În Biserică realizezi că ești. Este extraordinar! Au rămas așa ca niște străluciri nemaipomenite lucrurile astea.

R. T.: Care e cel mai frumos lucru care i s-a întâmplat lui Dan Puric în 2008?

D. P.: Se zice că cel mai frumos lucru care ți se poate întâmpla e să te surprindă Iisus Hristos, Dumnezeu.

Pe mine m-au surprins călătorind în țară, în orașe mai mari sau mai mici, repet, oameni de o profunzime și de o inteligență fără egal – m-a

surprins România profundă, de care eu știam că există, dar una este să știi că există și alta e să te întâlnești cu ea concret. Când m-am dus la Alexandria, un puști mi-a dat o carte și deschizând-o întâmplător am fost impresionat de o frază: am fost botezat prin lacrimi la Aiud. Și-apoi am realizat că aveam în mână o bijuterie a mărturisirii de detenție, semnată de un martir necunoscut până acum, Dumitru Cristea, deținut de două ori la Aiud. O dată pentru atitudinea lui fățiș anticomunistă și a doua oară pentru că reținuse pe dinafară 300 de poezii ale lui Radu Gyr. Comuniștii încercau astfel să aresteze și memoria.

Și în carte scria: „în seara aceea am asistat la o execuție. Deasupra noastră era tavanul și acolo, ne-au zis bătrânii pușcăriași, acum îl vor executa pe un țăran ce n-a făcut nimic decât că a fost doar împotriva cooperativizării. Și cum este execuția? Cică îl pune desculț, numai în izmene și-n cămășuță, la minus 30 de grade. Și zice: stai puțin, că acum va începe să alerge, ca să nu moară de frig. Și, cică, îi ascultam pașii și pașii lui deveniseră toacă și clopote de parastas. Dacă i-am ascultat pașii nu-i nimic, că pe urmă a început să strige să-i dea drumul, că n-a făcut nici un rău, că are 7 copii acasă, și către dimineață nu s-a mai auzit nimic și mi-am dat seama că a murit”.

Am reprodus astea la Alexandria. Te duci la Alexandria, zici: domne, un oraș mic, un orașel unde nu se întâmplă evenimente! Și povesteam eu, Dan Puric, oamenilor cât de impresionat am fost de mărturisirea lui Dumitru Cristea. Atunci, o doamnă, cu o față așa, de icoană, din lumea aia cenușie și gri, din poporul acela care a fost tot timpul insultat că este de hoți, de nenorociți, s-a sculat, ca o icoană, și-a zis:

— Domnul Dan, pot să completez ceva?

Zic:

— Da, sigur că da, doamnă.

— Eu sunt soția celui care relatează. Și mi-a spus așa: nu numai că el și-a strigat copiii, dar stătea de vorbă cu ei; zicea: loane tată, tata nu o să mai ajungă acasă, să ai grijă de țăară; Gheorghe tată, nu o să mai vin acasă, să ai grijă de maică-ta.

Era parastasul viu al neamului!

Și, zice, dimineață s-a schimbat plutonierul care păzea și acesta a cântat o doină de a încremenit pușcăria, și prin doina aceea noi toți am știut că el a murit.

Iată România profundă! Ala avea uniformă și putea să fie o bestie, ca plutonierul dinaintea lui, dar el a cântat doina.

Mi-a zis maestrul meu, Dem Rădulescu:

— Gică, tu știi din ce e făcută doina?

Zic:

— Din suferință, domnule profesor!

— Da, băi Gică (că așa ne zicea la toți: Gică), dar e din suferință continuă.

— Adică cum, domnul profesor?

— E, ia pune tu mâna pe masă, eu îți dau cu ciocanul; faci: au, au! Și când îți mai trece, îți mai dau: au, au! Și când să te refaci, îți mai dau: au, au, au! Băi, e suferință fără pauză: au, au, au, of, of, of!

Remarcabil! Nici un antropolog n-a găsit explicația asta: că doina este suferința fără pauză. Nici atunci românul n-a avut timp, ca și acuma: din comunism în tranziție, din tranziție în crize, n-are timp. Și atunci, avem o mare moștenire: Răstimpul. Acel ceva ce se face nu dincolo de timp, ci simultan cu timpul, în inima lui, răpindu-i efemeritatea și transformând-o în veșnicie. Răstimpul este revanșa eternității în fața istoriei trecătoare. Dar răstimpul nu are sens decât prin iubirea hristică.

Răstimpul este moștenirea hristică. În răstimp, cei ce îl scuipau și îl băteau și puneau coroana de spini și îl duceau cu crucea, în răstimp, deci în același timp, nu cu pauză, în inima timpului însuși, în răstimp, Hristos zicea: „Doamne, iartă-i că nu știu ce fac”; n-a zis: în răstimp Tatăl meu o să se răzbune. În răstimpul în care cuiele intrau în palmă și sângele țâșnea, zice Steinhardt frumos, îl dureau mușchii, îl dureau nervii, a trăit ca un sfânt și-a murit ca un om, în răstimpul durerii omenești țâșnea iubirea pentru noi. Din cauza asta ține de 2 000 de ani și o să țină până în vecii vecilor. În răstimp, țăranul român, când era distrus, intelectualul, când i se smulgeau unghiile la Aiud, la Gherla, la Sighet, se ruga pentru călău. Se ruga și-și murmură dorința pentru neamul românesc. Asta înseamnă nașterea lui Dumnezeu din neamul românesc. Cât o să ne distrugă ăștia acuma, noi lucrăm în răstimp.

În răstimp ce vorbesc eu acuma, poporul român își ascunde porcul, vinul de la țară. Până și unui cretinei din ăsta, din clasa politică, în acest răstimp, cât mă vede acuma la televizor, s-ar putea să-i cadă o fisă. Eu am zis că n-am nimic cu securitatea statului, securitatea statului poate să dea eroi, ci cu securiștii, cu delatorii. În răstimp, serviciul de securitate poate se trezește și-și zice că trebuie apărat neamul, în răstimp, un general de armată gândește la ceea ce spun eu acum. România trebuie să judece în răstimp, în fracțiuni de secundă.

Asta e mesajul creștin de Crăciun.

Vă dau un exemplu tulburător de răstimp. Constantin Bucescu, un simplu soldat care a fost mobilizat pentru Cotul Donului. I-au zis: ai două zile până pe frontul rusesc, dar, dacă nu ajungi la timp, ești împușcat. Și mergând cu trenul morții, deci cu trenul istoriei, a trecut pe lângă sat și a sărit din tren. În răstimp, zice țăranul – este uluitor -: „să mai holesc o dată”. Și în seara aia a mai horit o dată, și-a îmbrățișat iubita, mama, și pe urmă a fost pe front. A întârziat o zi și l-au întrebat: Ce-ai făcut? Și a zis, sincer, cum s-a dus, ce-a făcut și nimeni nu l-a împușcat; că, dacă îl împușcau, împușcau dăinuirea neamului românesc. În răstimp, țăranul român a mai horit o dată. Asta este neamul!

R. T.: Mulțumesc încă o dată, Dan Puric, pentru participarea la această emisiune, mulțumesc pentru cadoul pe care ni-l faci în fiecare an, la sfârșit de an și undeva în apropierea sărbătorilor de Paști. Ne-om revedea sănătoși.

D. P.: Doamne ajută, mulțumesc și eu pentru invitație, și pentru sufletul pus în ascultare, e mare lucru.

(Interviu realizat de Robert Turcescu, în emisiunea 100%, transmisă la Realitatea TV în data de 27 decembrie 2008)

Ce Făt Frumos blestemat”

Se spune că Frumosul s-a născut într-o peșteră, atunci când, la lumina focului, doi îndrăgostiți se priveau îndelung, în tăcere, căci trebuia să se despartă. Și-atunci el, de disperare, ca să n-o piardă, a pus mâna pe o bucată de cărbune și a desenat conturul umbrei ei, pe care flacăra o proiecta pe zid.

Și de atunci, Frumosul a rămas, pesemne, ca un strigăt mut de îndrăgostit în peștera vieții.

Dar, se mai spune că Frumosul a apărut și atunci, în vremuri îndepărtate, când omul a ieșit pentru o clipă din „imperiu necesității”, a zgâriat cu unghia lutul proaspăt din care își făcuse o ulcică. A zgâriat vrând să imite o floare, poate o rază de soare.

„Ești frumos, Enkidu; te-ai făcut ca un zeu. De ce rătăcești ca fiarele prin pustie?”, îi spunea sălbatecului Enkidu femeia menită să-l îmblânzească prin frumos și mai ales să-i trezească gustul pentru frumos, vorbindu-i și convingându-l mai întâi de propria-i frumusețe. Așa ne spune Epopeea lui Ghilgameș.

O, și apoi zeii, cu frumusețea lor zăresc! „Priviți-ne!”, strigau parcă, la muritorii de rând. „Adorați-ne!” Și, din adorarea oamenilor, Afrodita devenea din ce în ce mai frumoasă, iar Adonis stârnea prin frumusețea-i zăresc pasiuni până și-n Olimp.

Da, zeii se lăsau admirați, erau în văzul lumii; mai puțin Narcis, rece și trufaș, gelos până și pe oglindă, căci se iubea numai pe sine.

„Luptați-vă pentru frumusețea mea!”, strigă brusc, în istoria abia începută a lumii, Elena din Troia. Și spadele s-au încrucișat, ațâțate fiind de plăcerea frumosului feminin.

Frumosul căzuse pe pământ prin femeie. Dar grecul care a furat focul de la zei, prin Prometeu, a știut că-i mai lipsește să fure și frumosul din Olimp; și atunci s-a apucat să-l aducă printre muritori, prin „măsură”.

Plictisit apoi de „proporții”, ei îl roagă pe Socrate să-i găsească frumosului acel ceva de care zeii nu le spusese că ar face parte din frumos – sufletul.

Cât de greu i-a fost lui Socrate să smulgă frumosul din brațele lui Pitagora, care-l închisese în „măsură”, „proporție” și „armonie”, apoi să-l scoată din mîlul plăcerilor văzului și auzului, în care îl împotmoliseră sofistii, și să-l aducă acolo unde-i era locul: adică în suflet!

De aici, din poarta sufletului, Frumosul, prin mâna lui Platon, s-a împrietenit cu Binele și Adevărul. Întotdeauna Platon a fost un sensibil și de aceea a dat cheia lui Eros, cel mai frumos dintre zei, ca să deschidă ușa Ideilor Pure. Nedreptățindu-l, Aristotel n-a mai vorbit de acea „philia” (iubire) care te-nsoțea tot timpul în lumea lui Platon, iar noi, oamenii de mai târziu, ne întâlneam astfel cu o falsă moștenire – cu un univers rece al ideilor și al frumosului – și de aceea nu ne puteam împrietenii cu niște „esențe metafizice”. Dar, cu toate acestea, ceva lipsea Frumosului ca să fie deplin, să-

I recunoaștem nu cu mintea sau cu spiritul, ci cu ființa. Unde era acel frumos al ființei? Călcăm demult pe el, noi căutându-l printre oameni.

„Troițele oltenești înalță brațe rugătoare spre lucefăr sau visează îngândurate ca o doină ridicată în picioare” (Radu Gyr).

Aceasta lipsea lumii! Această „ridicare în picioare” a Frumosului. Da, dar, ca Frumosul să fie ridicat în picioare, avea nevoie de un sprijin. Și-atunci, oamenii au făcut crucea. Iar Unul dintre ei, dar care nu era al lor, s-a apucat s-o care. Acela purta numele de Iisus. Și acest Unul dintre ei, purtând crucea, a înfrumusețat-o și, o dată cu ea, și sufletele adormite ale lumii. Da, dar lumea nu avea timp atunci de așa ceva, nu știa că Cel ce cară crucea era născut nu din frumosul lumii, ci din Prea-Frumosul unei Maici Prea-Curate:

Scară dacă nu era, Domnul nu se cobora. Tu ești scara cea de flori Cu un capăt peste nori. Tu ești Raiul prea-frumos, Ce ai tras pe Domnul jos.

(Priceasnă – Cartea Facerii, cap. 28)

Acest Frumos, apoi, a intrat în sufletul unui copil născut în „Grădina Maicii Domnului” și de aceea el s-a numit Făt Frumos. Și colindând din basm în basm, a făcut un drum presărat cu bunătate sufletească, cu sacrificii, lăsând florile frumosului să-i cadă din mână, neîntorcând capul după ele, ca un copil risipitor de dragoste. Ce duhuri rele a stârnit această bunătate, ce invidii ascunse, această frumusețe liberă, de i s-a frânt viața acestui flăcău pe o nouă cruce, unde, bătut în cuie, își murmură destinul! „Fă-mă, mamă, cu noroc/și aruncă-mă în foc!”

Și-n alte părți ale lumii, Frumosul era pândit de răutatea omului. 1001 de nopți nedormite i-a luat Șeherezadei ca să născocoască povești și astfel să scape de sabia regelui Șahriar. Frumosul a ajutat-o să scape.

Ca să nu mai spun că, în îndepărtata Chină, un împărat a comandat să i se facă cea mai frumoasă pictură din lume, amenințându-l pe bietul artist că, dacă n-o să-i placă, o să-i ia viața. Și pictură frumoasă a făcut pictorul curții. Cu munți și văi, cu-n cer de basm și cu un mare lac, unde se oglindeau norii și unde, pe micile valuri, tremura o barcă. „Nu-mi place!... Strigă împăratul. Decapitați-1!” Dar era prea târziu: pictorul se suise în barca pictată de el și acum, intrat în propriul său tablou, evadase de urâtul acestei lumi, vâslind prin frumos.

Dar nimic din „noroacele” acestea nu-l atinse pe bietul Făt Frumos, căci el un alt frumos moștenise. Nu cel ce adoarme urechea sau văzul, ci cel ce trezește ființa. Era Frumosul crucii. Și așa, înălțat încă o dată pe cruce, de data aceasta singur, fără de tâlhari în jur, a început să vorbească poporului în mijlocul căruia se născuse și pentru care acum murea:

Măi, ce Făt Frumos blestemat am fost eu! N-am răpus nici un zmeu, n-am tăiat nici un cap de balaur... În fața mea s-au închis toți codrii de aur. Palate de mărgăritare s-au ferecat cu drugi și zăvoare.

Fântânile, cu adâncul zăcut, mi-au dat mormoloci de băut.

Stelele mi-au întins aguridă, Grădinile, viermi și omidă...

Măi, ce Făt Frumos blestemat am fost eu!

N-am văzut umbra Sânzienii, mi-au țopăit dinainte stârpituri și slujenii.

La fiece pas, în tot locul, în cârcă-mi sărea - Barbă-Cot - nenorocul.
La toate cotiturile, mi-a smuls Strâmbă-Lemne pădurile. Mi-a strâmbat
inimă, rămurișuri, copaci, Sub luna ruptă de vârcolaci. Pe toate cărările,
Sfarmă-Piatră mi-a surpat depărtările.

Mi-a spart stâncile, munții, și stemele frunții...

În urma mea, din gol, din ruine, doar vidma năprasnică vine, vine,
gonind, despletită în vânt,

? Nirosind a mormânt.

Zadarnic arunc piepteni și perii pe-ntinsul durerii.

Nimic nu răsare nimic nu pune hotare între mine și vidma cu gheare...

Măi, și-am să dorm, am să dorm, am să dorm, să nu știe nimeni că
dorm, nici Ușurelul-Vântului, nici Greul-Pamantului, nici Păsări-lăți-lungilă.

N-aude, Na-vede, somn fără milă, fără urmă, fără prăsilă...

Măi, ce Făt Frumos blestemat am fost eu!

(Basm - Balade - Radu.

Ortodoxia în arta românească

— Câteva reflecții- „Dar nu numai călătorii, ci și filosofii aveau o bună
păreră despre neamul din Carpați. Socrate, înțeleptul cel mai de seamă al
lumii vechi, a auzit într-o zi o vorbă care l-a uimit. În țările dimprejurul Mării
Mediterrane, spuneau unii, ca un lucru de la sine înțeles: minte sănătoasă în
trup sănătos.

Auzind vorba asta, înțeleptul nostru legiuitor Zamolxe a răspuns:
tocmai dimpotrivă! Numai cine are suflet sănătos, acela poate avea și trup
sănătos.

Când a auzit Socrate acest cuvânt adânc, a tresărit ca dintr-un vis.
Atâta finețe de judecată l-a uimit. Și, cinstit cum era, s-a închinat până la
pământ în fața filosofiei ieșite din pădurile Carpaților - el, înțeleptul cel mai
de seamă al Atenei, l-a plăcut foarte acel răspuns, fiindcă semăna în multe
priviri cu ceea ce el însuși învăța pe ucenicii săi” (Simion Mehedinți).

Apoi, tot de la Simion Mehedinți aflăm că geograful Pomponiu Mella a
scris despre acești strămoși frumoși: ad mortem paratissimi - adică:
„pregătiți grabnic să moară”. Ce expresie: grabnici Cât preț puneau pe
veșnicie acei oameni care plângeau la nașterea unui prunc și râdeau la
moartea unui om! Râsul dacic, cel ce frânge moartea, era ca o sărbătoare a
izbăvirii de necazuri. Oare câte popoare au râs în fața morții, compătiment-o
de pe marginea veșniciei? Poate că tocmai acest râs în fața morții ne-a oferit
dăinuirea ca neam. Și mai scrie undeva romanul, despre acest neam frumos:
apetitus mortis - adică: „cu pofta de a muri”. Dar nu cea sinucigașă, ci cea de
înfruntare a ei prin moarte.

„Cu moartea pre moarte călcând”; va veni mai târziu Hristos peste
acest popor, pregătit parcă dinainte, mai bine decât oricare popor al lumii,
pentru această învățătură. Cămașa hristică își găsisese parcă trupul potrivit. Iar
acest trup a fost cel a strămoșului nostru.

O sfânta trinitate a fost și ieslea în care s-a născut poporul român,
spune mai departe Simion Mehedinți: „Căci, o dată cu credința cea nouă, se

naște și limba cea nouă, și poporul. Toate trei se ridică spre cer ca o cruce de neînfrânt”.

Toate acestea le spunea Simion Mehedinți, ca să producă în România două lucruri: un front moral de redresare a nației și o apropiere tot mai mare între fondul tradițional al poporului nostru și învățătura evanghelică, pregătind astfel terenul pentru generația nouă de atunci, pe care toți o așteptau. Și din asemenea semințe au înflorit florile generației interbelice.

Era firesc ca, dintr-o asemenea plămadă, credința să nu fie dezlipită de neam și de limbă. Era firesc ca arta populară să fie în același timp creștină.

„Bogăția unui neam se aprinde în arta lui populară. Se fixează aici, în această artă, eternități de suflet din Sufletul Neamului. Zăcămintele neliniștilor interioare sau, dimpotrivă, zăcămintele seninătăților lăuntrice ale poporului irump la suprafață numai în arta lui... Ciudat duhovnic – această artă populară! Ea primește spovedania unui neam întreg, în tot ce spovedania cuprinde mai curat și mai adânc ca trăire internă; și, primind-o, o împletește cu argint, o topește în flăcări mari de curcubeu și o aruncă în lume ca pe o pasăre măiastră, ieșită golașe dintr-un fund de suflet și suflată cu azur și pene de foc, de către buzele cerești ale Artei” (Baladă și eroism, Radu Gyr).

Multe teme ale vieții sunt cuprinse în această artă populară românească. Avem de-a face aici cu ceea ce putem numi creștinism organic, creștinism implicit.

Există o minune de carte, editată prin 1938, O viziune românească asupra ființei, în care autorul, Ovidiu Papadima, surprinde cu har țesătura creștină permanent prezentă în covorul artei populare românești. Conștiința autentică românească, pătimitor al temnițelor comuniste, Ovidiu Papadima face parte din acei fii ai neamului care au creat omul frumos. Căci numai omul frumos al unui neam îi recunoaște acestuia din urmă frumusețea. Un exemplu: Geneza.

Geneza este tratată într-o povestioară bucovineană cu atâta tandrețe, umor și fior creștin, încât realizezi că mitul la români are substanță unică. Este, de fapt, mintea creștină pusă la lucru, ca să-l parafrăzăm pe Hegel, care spunea că pune conceptul la lucru.

Dumnezeu care a făcut lumea este imaginat în chipul unui țăran român, bătrân și obosit de muncă. Nimic titanice, nimic supra-omenesc, ci, din contră, firesc, adică apropiat firii. Dumnezeu ca model, nu idol, cu putința de a fi recunoscut și urmat. Oare ce poate fi mai aproape de țăranul român decât țăranul însuși? Și ce-i poate fi mai caracteristic decât munca, trudă care îi sfințește viața și-i dă sens? Nimic, în această imagine, în care se oglindește, din etichetele ce se învârtesc în jurul acestui neam astăzi. Truda, și somnul ca odihnă, ca vamă sfântă a efortului. Într-adevăr, ce ciudat! Niciodată țăranul român nu s-a perceput pe sine ca hoț, ca viclan, și asta nu pentru că și-a înfrumusețat imaginea, ci întrucât n-a avut niciodată asemenea boli sufletești. Iar dacă firea românului de azi este distrusă de asemenea tare, ele sunt rezultatul unor zdrobiri de fibră, ale unei contaminări sinistre.

(Și, ca o paranteză, într-o altă povestire populară, pământul este văzut ca o masă, dar la picioarele ei stau dracii și o rod, ca să se prăbușească. Și, zice povestea: noroc cu femeile care trec mălaiul prin ciur, iar dracii, auzind zgomotul muncii, fug. În concepția țaranului român, munca ține pământul să nu cadă, aceasta fiind probabil fibra morală adevărată a neamului nostru.)

Așadar, Dumnezeu, ca un țaran bătrân, trudit de muncă, adormit, se odihnea pe bucățica de pământ ce o făcuse cu palmele sale. Și-n rest – apă, apă și numai apă. Ce muncă și pe „bietul Dumnezeu” să facă pământul! Nici un miracol, nici un bătut din palme, nici o minune, ci simpla muncă a unui țaran. Cu câtă tandrețe îl „înomeneste” românul pe Dumnezeu Tatăl, făcându-ne astfel să asistăm parcă la o nouă „întrupare” a Ziditorului! Dar, de data asta, în ipostaza țaranului român.

Dumnezeu trudea și, obosit, dormea. Și iese dracul din apă și spune: „Măi frate, nu vrei să te ajut?” Adică, vrea să intre în parteneriat. (Când auziți de parteneriat, gândiți-vă puțin și la această solicitare.) Și Dumnezeu a răspuns uluitor, a răspuns nedemocratic, călcând în picioare parcă toate normele „politicii corecte” de astăzi. Vedem prin acest răspuns că Dumnezeu este o ființă absolut nedemocratică, dar profund milostivă și îngăduitoare. Iar el răspunde: „Bine, măi nefârtate!” Adică: nu frate! Tu să te duci să aduci pământ, dar să mă trezești, pentru că, fără de binecuvântarea mea, să nu mergi. Și spune povestea că s-a dus dracul o dată, de două ori, de trei ori, și a adus pământ, dar, de gelozie și de-al dracului, nu l-a trezit, că a zis că-l pune singur. Îl lipea și cădea. Și de milioane de ori se duce și îl lipea și cădea. Și atunci, din furie demonică, văzând că nu poate singur, i-a venit gândul să îlucidă. Și, urcat pe bucățica aia de pământ, l-a luat în brațe pe Dumnezeu să-l arunce în apă. A făcut un pas și, făcându-l, creștea pământul. Și s-a dus spre nord și a crescut pământul, cu Dumnezeu dormind; și s-a dus spre sud și a crescut pământul; și spre est și spre vest; și nu-și dădea seama dracul că a făcut semnul crucii. Și așa s-a făcut pământul: cu Dumnezeu dormind.

Dar concluzia este și mai puternică: aceea că până și Dumnezeu are nevoie de semnul crucii. Vă rog să rețineți: la „somnul” acesta al lui Dumnezeu, creștinul trebuie să răspundă printr-o stare de trezvie. Ce expresie frumoasă și unică! Adică: și treaz și viu, pentru că poți să fii treaz, dar mort sufletește. Această stare de veghe a creștinului în fața vieții e concentrată sublim într-un vers: „în pădure, într-un pom, /Toate păsările dorm, /Numai una n-are somn/Cată să se facă om. /Nesomnul păsării îi asigură acesteia un statut ontologic superior. Nesomnul omului îl apropie pe acesta de existența lui Dumnezeu.

Există în Prâslea cel voinic și merele de aur neputința firii, cum ar spune Constantin Noica, de a păzi merele de aur. Fiindcă zmeul îi aducea eroului pe-ndelete somnul adânc, adică somnul ființei. Și atunci, ca să nu cadă în acest somn, Prâslea își pune sub bărbie niște țepușe. Aceste țepușe îl țin pe Prâslea trezviu. Și astfel înțelegem că țepușa pe care trebuie să și-o pună poporul român ca să nu-și adoarmă ființa este memoria, este rugăciunea, este credința. Dar, în creația populară, există și pentru cunoașterea omului un statut aparte. El, omul, poate să cunoască orice,

oricând, dar această cunoaștere, în concepția țaranului român, spune Ovidiu Papadima, are și un prag; o opreliște. Pragul nu te împiedică să treci, dar te avertizează că drumul căutării este greșit și, dacă îl vei parcurge cu încăpățănare și cu neascultare, vei suporta consecințele unei sancțiuni. A trece pragul, în concepția artistului popular, nu e păcat împotriva lui Dumnezeu, ci păcat împotriva firii, pe care a lăsat-o Dumnezeu. Iar a nu trece pragul nu este frică de Dumnezeu, ci încrederea absolută în rânduiala dinainte stabilită de acesta.

Există apoi, în această minune de folclor românesc, o detectare a diavolului, fără egal în alte culturi sau credințe. În primul rând, pentru român, dracul nu e mare, e cel mult bătrân; de aceea se spune la țară: „Fă-ți crucea mare, că e dracul bătrân”. Pentru român, după cum subliniază și părintele Stăniloae, dracul e mic..., dar, spun eu, este zilnic. Este chiar răsfățat. Din Scaraoțchi ajunge un fel de capră mică prin curtea omului. Nimic titanic sau supradimensionat, dar zilnic în casa omului, gata oricând să-l corupă pe acesta, să-i tulbure rânduiala, atacându-i ființa prin așa-zisele detalii ne semnificative. Tulburătoare remarcă, această identificare a răului, chiar în forma diminutivă, dar care, oricând, precum buturuga mică, poate să răstoarne carul cel mare. Și mai vede ceva țaranul român, subliniază Ovidiu Papadima, că dracul, în folclorul românesc, nu este perceput doar ca un distrugător biblic (tu faci focul și el stârnește ploaia), ci și ca un veșnic constructor nepriceput: dă-i dracului, să facă o casă, și acesta o face, dar o face fără uși și fără ferestre. Dacă îi dai să-ți facă o vioară, și-o face perfect, dar fără găuri. Și din ea nu va ieși nici un sunet.

Există, tot în folclorul românesc, o perlă a ortodoxiei, un fel sublim de a fi român.

În teoria sa despre sublim, Immanuel Kant spune: există un sublim geometric și un sublim dinamic. Sublimul geometric este produsul unui raport fizic al omului cu universul, în care omul este copleșit ca existent, dar nu ca ființă. Și exemplificând, filosoful de Königsberg explică, paradoxal, în termeni poetici apariția acestui sentiment înălțător, spunând că, atunci când vezi cerul înstelat, o plăcere neliniștită te apucă, pentru că știi că nu poți să-l cuprinzi; și orice joc al intelectului și al imaginației se oprește. Ești mic, spune Kant, dar în același timp ai satisfacția intelectului, care dorește lucruri pe care nu poate să le cuprindă.

Sublimul dinamic, zice Kant, este o altă raportare a omului la natura copleșitoare. Furtuna este un lucru care te răvășește, spune Kant. Este o forță care te copleșește și, din nou, ești umilit în substanța ta umană. Dar, în același timp, îți dai seama că condiția ta morală poate să depășească natura. Și vedem în aceste cugetări ale filosofului german un lucru foarte frumos și foarte adevărat în raportul omului cu natura, dar vedem că sublimul nu se mai naște din raportul omului cu Dumnezeu.

Nimic din toate acestea nu le veți vedea în concepția țaranului român. Undeva, într-un comentariu, G. Călinescu spunea că atât Kant cât și țaranul român gândesc la fel, dar în alți termeni. S-a înșelat. Țaranul român gândește fundamental diferit. El nu se lasă gândit de gândirea sa, ci se lasă gândit de

Dumnezeu. Numai din acest fel de a fi a putut țâșni acea definiție a sublimului de a fi creștin, din versul: „Doamne, Doamne, /mult zic Doamne, / Dumnezeu pare că doarme/cu capul pe-o mănăstire/și de nimeni n-are știre/”.

Acest contrapunct făcut de geniul creștin țărănesc românesc are echivalentul evanghelic al lui: Cred, Doamne, ajută necredinței mele.

Sublimul românesc țâșnește astăzi de pe porțile disperării, fără să cadă în prăpastia deznădejdiei. Pentru țărânul român, Dumnezeu există tot timpul, chiar și atunci când pare că doarme. Niciodată românul, în crunta lui istorie, terorizat de nedreptățile vremurilor pe care le-a trăit, nu a strigat: Dumnezeu e mort. Nici măcar nu doarme Dumnezeu, pare că doarme, și nu oricum, ci „cu capul pe o mănăstire”.

Eminescu nu este un scriitor explicit ortodox, el este un scriitor român, fundamental român, și de aceea creștinismul se manifestă la el în mod natural, atât cât trebuie și atunci când trebuie. Dacă vrei să vedeți exprimată substanța creștin ortodoxă a neamului, să analizăm câteva versuri din Scrisoarea a III-a – această „Eroică” a poporului nostru. Caracterul simfonic al poeziei este străbătut în momentele cheie de un sublim fior creștin. Baiazid îi spune lui Mircea: „Tot ce stă în umbra crucii, împărați și regi se-adună/Să dea piept cu uraganul ridicat de semilună... /(.) Și de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag... /”

Expresia „umbra crucii” vine să-i amintească lui Mircea cel Bătrân că Imperiul Otoman a trecut și peste creștini. „Tu te lauzi că Apusul înainte ți s-a pus? /Ce-i mâna pe ei în luptă, ce-au voit acel Apus? /Laurii vroiau să-i smulgă de pe fruntea ta de fier/A credinței biruință căta orice cavaler. /Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile, și neamul... /Și de-aceea, tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul/mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este. /Dușmănit vei fi de toate, fără a prinde chiar de veste”. Și astfel, Mircea îi spune lui Baiazid că până acum s-a luptat cu orgoliul cruciaților, nu cu un popor de crucificați. Mircea cel Bătrân îi pune în față, fără de veste, natura profund hristică a poporului român.

Dar semnul acestei naturi fusese dat prin însăși prezența smerită în fața lui Dumnezeu, dar demnă în fața istoriei, căci Mircea apare în fața cuceritorului lumii sub forma unui bătrân „atât de simplu, după vorbă, după port”. Așadar, creștinul absolut exprimat în smerenia voievodală. Voievodul nu a venit cu hlamide, cu coroane strălucitoare, a venit cărându-și cu sine bătrânețea-i senină, îmbrăcată în haine simple. Parcă îl vezi coborând pentru o clipă dintr-o frescă bisericească, cu simplitatea sfântului, care-i spune istoriei să nu-l mai tulbure pe Dumnezeu, înaintea victoriei armate asistăm la această sublimă victorie a creștinismului. De la vlădică la opincă, ei erau în această asceză asumată. Voievodul nu se confunda cu ceilalți, căci „moșneagul ce privești/Nu e om de rând, el este domnul Țării Românești. /Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să ne cunoști, /Nici ca Dunărea să-nece, spumegând a tale oști”. Dintr-o dată, din teaca smereniei iese sabia demnității creștine.

Există în bărbatul acesta, creștin fundamental, un axis creștin neîntinat, asumat. N-o să găsiți negociere, intoleranță, ci doar o încercare de a stabili

un raport creștin cu cel din fața lui. În clipa în care destinul se arată implacabil, Mircea cel Bătrân își asumă printr-o vers paradoxal viitorul: „De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi, /Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război”. Spun „paradoxal”, pentru că el nu reprezintă indiferența, ci opțiunea creștină, atât a păcii cât și a războiului, căci pacea este bună dacă este de la Dumnezeu, dar, dacă este de la diavol, mai bun este un război în numele lui Dumnezeu. Esența ortodoxiei românești este lămurită în acest vers, în care neamul își apără, cu viața, credința.

„Tot ceea ce faceți să faceți în numele lui Dumnezeu, în numele Tatălui Nostru”, cum spunea Apostolul Pavel. La fel și Mircea: fie pacea, fie războiul, e dispus să le primească în numele lui Dumnezeu.

Găsim apoi expresia firii creștine a acestui popor și în ansamblul brâncușian de la Târgu Jiu, închinat eroilor căzuți în primul război mondial. Căci denumirile inițiale, modificate apoi din rațiuni ideologice, au fost: Poarta înfrățirii între neamuri și nu: Poarta Sărutului; Masa celor doisprezece Apostoli și nu: Masa Tăcerii; Coloana Pomenirii fără de sfârșit și nu: Coloana infinită. Privit de sus, din elicopter sau din avion, complexul memorial de la Târgu Jiu este unit de o alee, formând deopotrivă o sabie, dar și o cruce. Este, de fapt, o cruce-sabie. Romburile Coloanei Pomenirii fără de sfârșit sunt profiluri de coșciug, stilizate de artist. Și astfel, coșciug peste coșciug lăsând ultimul capac deschis, arată jertfa continuă a acestui neam. Este ca un testament și ca un act de identitate al nostru. Brâncuși intuind astfel, ca și Eminescu, condiția permanent jertfelnică a acestui neam.

Dar tot acest puternic conținut creștin din arta românească aruncă, prin ricoșeu, dimensiunea ortodoxă profund degenerată a artistului contemporan. Paradoxul cenzurii comuniste s-a exprimat prin faptul că, pe de o parte, a mutilat cât a putut credința ortodoxă, dar, pe de altă parte, a creat și un soi de rezistență, la care cu toții eram părtași. Artistul român supraviețuitor al fostului regim era dotat parcă cu acest soi de tonus, venit din vechime. Presiunea cenzurii, paradoxal, întărise spiritele tari, dar astăzi, când ea a dispărut, a ieșit din istorie cu tonusul acesta prins între ochiurile năvodului ei. Așa se explică distrofia ortodoxă a tânărului artist contemporan. Pesemne că această degenerare creștină care bântuie arta românească contemporană este rodul suprem al comunismului.

În numele democrației artistice, deci în numele unei ilegitimități, prostul gust și-a câștigat dreptul la exprimare. Văzută la dimensiunea ei oficială, arta contemporană își denunță public și instituționalizat slăbiciunile de cultură minoră, marcată de pusee mimetice și sincroniste. Cu vocația cu care artistul nou, spontan, al timpurilor noastre aleargă să fie orice, numai român nu, cu aceeași vocație își rejectează propriul trecut și propriile rădăcini. Autorupându-se de la sursa inspirației, adică de la neam, își caută izbăvirea în permanenta revoluție formală a unei arte debusolate, ce vine din afară. Fostul artist, instrument de propagandă al ideologiei comuniste, aleargă astăzi în hipermarketul artistic, țipând în gura mare că el este o marfă. Iar oamenii de mall ai lumii noastre îl cumpără și îl azvârle ca pe un obiect de unică folosință. Artistul de astăzi poate să aibă dexterități, poate să

fie cel mult artizan, dar îi lipsește fundamental sensibilitatea autentică și vocația de a fi o conștiință. Artistul de astăzi este încurajat să vorbească de urât, folosind urâtul într-o lume care parcă dorește să se urâțească de la o zi la alta. Și te întrebi de ce acești tineri artiști de astăzi au un fel de plăcere inexplicabilă de a vedea urâtul și numai urâtul din propria țară și din propriul suflet, de a povesti urât și numai urât despre propriul neam, nelăsând loc, nici măcar o secundă, ca să se întrezărească frumosul. Ei, care n-au pățimit nimic în numele acestui neam, ei, care n-au cunoscut tortura de a fi român sub comunism! De ce?

Arta lor se dorește a fi astfel seismograful patologiei ce marchează lumea de astăzi. Ortodoxia, pentru ei, nu există. Sau, dacă există, este ca o lume apusă. Excitați de izbânzile științei, ei nu numai că își declină dexteritățile prin noua tehnologie, dar își abandonează propria ființă în brațele ei. Și, ce paradox, din mâlul acestei arte nefirești pentru noi, încurajată aici și aiurea în lume, au țâșnit nuferii artei mărturisitoare. Artiștii aceștia nu sunt tineri, sunt o mirare a firii, au apărut neașteptați, precum vocația fundamentală a frumosului, care este aceea de a te surprinde. Ei sunt bătrânii acestui popor, care nu pot să uite frumusețea acestui popor. Ei sunt bătrânii frumoși ai acestui neam, reduși de istoria contemporană la titlul de „foști deținuți politici de la canal”, „foști deținuți din pușcăriile comuniste”, „foști bandiți ai poporului”, „înalți trădători de patrie din gulagul sovietic” sau „foștii dușmani ai poporului” (partizanii).

Și iată din ce s-a format frumosul sufletesc al omului frumos, pe care a dăinuit poporul. Și atunci, de ce ei vorbesc atât de frumos despre neamul românesc, ei, care au avut viața ucisă? De unde au această forță de a sta în fața plutonului de execuție și de a spune despre România, precum Petre Țuțea: Excelsior/? Acești artiști mărturisitori sunt plămânul prin care mai respiră azi ortodoxia în artă. Cum au apărut? Acești artiști neașteptați ce tulbură somnul dulce al artistului oficial, acești artiști care încearcă să trezească în dangăt de clopot ființa adormită a bietului român! Lacrima milostivă a lui Dumnezeu, pentru ca acest neam să nu piară, sunt ei.

Prin această artă mărturisitoare a lor, se poate vedea în întregime, ca adâncul unui lac privit printr-o apă cristalină, deplina frumusețe sufletească a poporului român, această frumusețe ca prin miracol nevătămată. Tinerețea lor mutilată, torturată, ucisă, trupurile lor schingiuite fără de vină și îmbătrânite înainte de vreme sunt vasul în care s-a turnat frumusețea sufletească a românului. Aceasta este frumusețea de care Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că ne face să ajungem prieteni ai lui Dumnezeu.

Văzându-i cum trec azi prin lume pe acești oameni, ce se strecoară printre noi tăcuți, purtând sub modestul pardesiu de pensionar inima curată a țării, mi-am adus aminte de o întâmplare povestită de un vânător de cerbi. Pândind prin desișul pădurii, un cerb mare și frumos apare în bătaia puștii. Îi vede ochii mari și înlăcrimați și, mai ales, îl ascultă cum își chema, din dragoste, cerboaița. Dar toate acestea nu îl fac să nu apese pe trăgaci. Numai că glonțul tras în inima cerbului, paradoxal, se întoarce prin forța dragostei în inima vânătorului, căci cerbul s-a prăbușit, dar n-a privit o clipă

spre locul de unde venea moartea, ci ochii lui ținteau mai departe, neclintiți, spre locul unde știa că îl așteaptă cerboanca iubită.

Cu ochii cerbului acela parcă acești martiri privesc, neîntorcându-se o clipă spre istoria care le-a împușcat viața, ci privind înainte, spre Cel ce i-a mântuit. Dumnezeu și-a trimis artiștii!

O privire asupra Spiritului Răsăritean.

Poarta.

Subiectul care, nu vreau să zic trebuie tratat, trebuie gândit astăzi cu sensibilitate, cu vulnerabilitate, este un subiect care impune o delicatețe a apropierii: spiritul răsăritean. Căci a gândi cu sensibilitate nu este specific rațiunii, ci minții.

A vorbi despre spiritul răsăritean îmi aduce aminte de beduinul acela din deșert, înconjurat de o echipă a BBC-ului. Era seară, își terminaseră filmările și membrii echipei stăteau lângă cortul beduinului. Beduinul se juca cu un băț în nisip. Și realizatorii de la BBC au simțit nevoia să-l întrebe pe beduin:

— Ne poți spune o poveste?

Și beduinul, neridicând ochii din nisip, a spus:

— Nu.

— De ce? Au întrebat englezii de la BBC.

— Pentru că n-am poartă, răspunse beduinul.

Poarta, adică acea intrare prin care poți să pătrunzi pe vârful picioarelor în intimitatea unui univers străin. Ideile mari vin pe vârful picioarelor – spunea Nietzsche.

Neștiința sufletului.

Mă apropii cu pietate, pentru că ne apropiem de omul răsăritean. Îmi vine să spun ca acel mare Părinte al bisericii, Tertulian, la începutul creștinismului: „chem un nou martor, pe tine, suflete!”. Ce vocație extraordinară! N-a chemat rațiunea, ci a zis: „te chem pe tine, suflete!” Dar nu tu, suflet învățat în bibliotecă, îndestulat cu educație, care vrei să-i înțelepțești pe alții... Nu, ci pe tine, suflete neajutorat, neinstruit, cel de la colțul străzii, tu, suflete, care te ai numai pe tine însuși. De neștiința ta am nevoie. Sacrificium intellectus - „sacrificiul intelectului”. O minte deșteaptă a Occidentului, Cari Gustav Jung, spunea că acest sacrificiu al intelectului înseamnă o anulare a lui, o renunțare la rațiune. S-a înșelat, sacrificium intellectus e metanoia (altă minte, altă sensibilitate, altă fiziologie a rațiunii).

Solomon se roagă către Dumnezeu: „învrednicește, Doamne, inima mea, ca să pot vedea binele și răul”. N-a spus: învrednicește rațiunea mea. Dar imperiul cunoașterii, în Apus, este demult monopolizat de rațiune, pe când în Răsărit cunoașterea este a minții, nu a rațiunii. Mentea este puntea care se face între gândul omului și inima lui. Și de aceea mintea nu separă lucrurile, ci le integrează într-un tot, fără să le amestece, creând acele subtile diferențe, pe care niciodată rațiunea nu le va vedea, călcându-le în picioare la infinit. Aceasta este rana deschisă pe care rațiunea apuseană o face încontinuu minții răsăritene.

Există un vers, apropo de artă la poporul român, cutremurător - l-a cules Mihai Eminescu: „Suferă și pătimește/Și-ai să auzi iarba cum crește”. În fiziologia normală, iarba nu se aude, iarba se vede; dar suferința, ca instrument de cunoaștere, schimbă această fiziologie, dă vocație altor organe să se întrepătrundă, să vezi cu ochi dincolo de fire, cum ar zice Dionisie Areopagitul. Acest vers este mama înlăcrimată a altui vers, cel mai frumos din ortodoxie: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată”, semnat: Mihai Eminescu. A muri nu te învață nimeni, decât bunul Dumnezeu.

Perspectiva răsturnată.

Ne apropiem încet, analizând în alți termeni, de această întâlnire cu spiritul răsăritean. Iar această analiză nu se supune categoriilor intelectuale, cum ar spune Nae Ionescu, ci mai degrabă unui alt concept, cel al perspectivei răsturnate, a lui Pavel Florenski. Există o ipoteză de interpretare a picturii bizantine, numită perspectiva inversă. Adică: acea perspectivă ce răstoarnă legile optice, impunând dincolo de acestea o altă legitate, cea a importanței simbolice a încărcăturii emoționale, dar și duhovnicești. Și astfel, este posibil ca în prim plan să vedem oameni în genunchi, dar la dimensiuni mici, iar undeva în spate, la dimensiuni mari, chipul Sfântului sau al Mântuitorului. Se creează nu numai alt spațiu, dar și alt timp al privirii, precum și un alt fel de a citi acest spațiu.

Ceva vine din spate, mult mai puternic decât prezentul de prim-plan. Mai mult: putem vedea în fresca bizantină că fiecare obiect este tratat aparte, ca un unicat, și nu ca un lucru absorbit de peisaj. Un copac, o stâncă ce face parte din decor îți opresc privirea, făcându-te să meditezi asupra lui. Ai impresia că pictorul s-a oprit la fiecare obiect în parte și s-a rugat. Dar, ce ciudat, acest lucru nu creează o izolare a lor, ci un alt fel de a fi împreună. În pictura bizantină, nimeni nu face figurație, totul este important. Omul este persoană, iar natura înșfințită. Tabloul în perspectiva optică clasică atrage privirea către interiorul lui, introducându-te în lumea reprezentată, pe când icoana vine către tine oferindu-ți o altă lume, împărăția lui Hristos. Această altă lume nu reprezintă o alternativă pe orizontală, ci verticala mântuirii. De aceea, omul, când privește icoana, primește o nouă demnitate.

Există apoi și o perspectivă ierarhică a diferitelor trepte duhovnicești, căci nici apostolii nu sunt egali cu Hristos și nici îngerii între ei. Această perspectivă ierarhică a creștinismului răsăritean a fost dușmanul de moarte al comunismului și este, poate, piedica de netrecut a lumii ce vrea să vină peste noi. Această perspectivă răsturnată este, de fapt, ordinea firească a lucrurilor, așezată de Dumnezeu. Numai din această perspectivă poate fi înțeles spiritul răsăritean.

Dar, pentru spiritul apusean de astăzi, aceasta este o intraductibilă.

Rațiunile inimii.

Intraductibilul este spaima societăților deschise, este inamicul numărul 1 al globalizării, care calcă intimitatea în picioare. Intimitatea unui om, intimitatea unei credințe, intimitatea unui popor sunt dușmanul de moarte al accesibilității. Obsesia accesibilității către celălalt creează violul tainei, spulberarea miracolelor.

Trăim într-o perioadă în care cu toții trebuie să fim accesibili, nu-i așa? Niciunul nu mai trebuie să aibă mister și taină, cu toții trebuie să aderăm. Și, cu toate acestea, există o sensibilitate pe care aș vrea să o fructific, nu cu cetățeanul occidental, ci cu fratele meu creștin de dincolo – pentru că taina nu este numai un privilegiu al Răsăritului, a fost cândva și o dimensiune fundamentală a Apusului. Altfel, Blaise Pascal nu ar fi spus: „inima are rațiuni pe care rațiunea nu poate să le cunoască”. Blaise Pascal vine din Apus, este fratele creștin de dincolo. Dacă Apusul ar fi fost o mulțime de Blaise Pascal, ca inimă, atunci n-am fi avut parte de ideea unei comunități, ci de inima unei comuniuni.

Obsesia totalitarismului.

Stephen Hawking, un mare om de știință occidental, afirmă că „în curând, trebuie să ajungem la gândirea lui Dumnezeu”. Din dorința de absolut? Nu. Tot timpul omul a avut o dorință de absolut, dar la el nu este dorința de/7/absolut, este dorința de totalitarism, este obsesia gândirii finale; nici măcar nu mai este concurența cu Dumnezeu, este chiar substituirea lui Dumnezeu.

„Vom uni teoria relativității cu cea cuantică și vom avea gândirea lui Dumnezeu”. „Șz pe urmă ce urmează?” „Mai sunt mici lucruri de reparat”, ni se răspunde. Dar dincolo, în umilul Răsărit, auzim ca un murmur vocea mult mai modestă, dar parcă mai cinstită, a unui om, un ciudat amestec de mucenic cu savant, românul Nicolae Paulescu: „omul de știință nu trebuie să se întrebe dacă există Dumnezeu; omul de știință trebuie să știe că există Dumnezeu”.

Pedepsit la neliniște veșnică, spiritul apusean se declină astăzi de parcă deasupra lui ar pluti blestemul lui Richard al III-lea: „Eu sunt eu. Ba mint: eu nu sunt eu” (Shakespeare, Richard al III-lea). Pesemne că acesta este tributul pe care trebuie să-l plătească omul faustic, amfibie care participă și la ființă și la neființă (Leibniz).

Seismele lui interioare, sufletești, Omul Apusean le-a trimis Omului Răsăritean sub formă de ideologie. Noi le-am îndurat cu prețul jertfei și ne-am împăcat cu sine, dar oare de ce tot ei au rămas cei neliniștiți? Poate că: „neliniștit e sufletul meu, până nu se va odihni întru tine, Doamne!” (Fericitul Augustin).

Orgoliul cunoașterii științifice, și nu cunoașterea științifică în sine, care e un dar de la Dumnezeu, orgoliul acesta seamănă cu acel cocoș, de care vorbea Siluan Athonitul, stăpân peste ograda lui, ce privea mândru, cotcodăcind, în jur, confundând lumea găinilor cu bogăția universului. Iar pe deasupra lui, zburând în liniște, în pacea cerului, văzând cu mult mai mult decât cocoșul, era vulturul. Acesta din urmă reprezenta cunoașterea adevărată, adică cunoașterea duhovnicească.

Așa este în Răsărit: omul trebuie să trăiască în integralitatea lui. Există dincolo, din când în când, o obsesie a totalitarismului, fie el ideologic, artistic sau științific. Pesemne, reflexul târziu al acelui creștinism, care dorea cu orice preț să facă împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Pe când în Răsărit, Biserica

a procedat invers, cum ar spune Nae Ionescu: a încercat să-l mai dezlege pe om de ambițiile lui pământești, făcându-l să privească cerul.

Obsesia pictorului cubist este să vadă ce se află în spatele obiectului. Vezi o vioară, da, dar cum arată vioara din spate; și atunci se deconstruiește vioara și pe tot cadrul pictural apare o structură reconstruită. Construcție și deconstrucție a realului, din perspectiva ochiului total, ce se vrea atotvăzător. Să nu rămână nimic ascuns, nici un loc de taină!

Abstracționismul și-a asumat recrearea lumii. Și astfel, din nou, în Răsărit, perspectiva este inversă.

— Ce cauți aici? Întreabă pelerinul rus pe un monah.

— Am păcătuit.

— De ce?

— Am fost pictor abstract.

Aceasta este prăpastia cea mare ce ne desparte astăzi.

Principiul clarificării și mângâierea tainei în habitatul mental al Evului Mediu occidental exista, cum spune Erwin Panofsky, obsesia principiului clarificării. Credința face apel la rațiune să o clarifice, iar rațiunea, la rândul ei, face apel la imaginație; și totul se termină în simțirea, obligată să clarifice, la rândul ei, imaginația. Dar, gândirea aceasta este una în cerc, căci Toma d'Aquino zice: și simțul e o formă a rațiunii, e o putere cognitivă. Această obsesie a clarificării aruncă totul sub monopolul rațiunii. Pe când la noi, în Răsărit, Simeon Noul Teolog ne vorbește de simțirea tainică, aceea care este darul pe care-l primește omul duhovnicesc prin har de la Dumnezeu. A vedea cele ale firii cu ochi de deasupra firii. Pentru Omul Răsăritean sunt lucruri care trebuie să fie clarificate, lucruri care așteaptă să fie clarificate și lucruri pe care nu trebuie să le clarifici niciodată. Acelea sunt lucrurile pe care le luminează Dumnezeu. Cunoașterea prin dezvăluire, sau o altă învățătură.

/

Am căutat răspuns la întrebarea mea, spunea Tolstoi, prin gura lui Constantin Levin, în Anna Karenina. „Dar răspunsul nu mi-l putea da gândirea, care nu e pe măsura acestei probleme. Răspunsul mi l-a dat însăși viața, prin cunoașterea, din partea mea, a binelui și a răului. Iar cunoașterea aceasta n-am dobândit-o prin nimic, ci mi-a fost dată, ca și celorlalți oameni, mi-a fost dată, fiindcă n-aș fi putut-o lua de nicăieri.

Cum am ajuns aici? Am ajuns oare cu rațiunea la învățătura că trebuie să-mi iubesc aproapele și să nu-l sugrum? Mi s-a spus asta în copilărie și eu am crezut bucuros, pentru că mi se spunea ceea ce aveam în suflet. Dar cine a descoperit asta? În nici un caz rațiunea! Rațiunea a descoperit lupta pentru existență și legea care poruncește să sugrum pe toți aceia care-mi împiedică satisfacerea dorințelor. Asta-i concluzia rațiunii. Rațiunea nu putea descoperi iubirea de aproapele, fiindcă asta nu e rațional”.

Cât de departe este mărturisirea lui Tolstoi față de statuia zeiței Rațiunii, plimbată de făuritorii Revoluției Franceze! Și totuși, există, între omul Răsăritean și cel Apusean, încă o potecă mică, precum un firicel, acoperită de ierburile uitării, ce se strecoară miraculos printre bulevardele asfaltate ale noii civilizații. Pe străzile pavate cu cimentul cunoașterii umane aleargă omul

agresiv de azi, însingurat și neîndurător cu semenii, dar pe potecuța acoperită de iarbă pășește calm Dumnezeu.

Potecuța comună.

Ni se spune povestea din Apus abatelui Suger, de la Saint Denis, care avea nevoie de niște bârne mari, de o lungime excepțională, pentru acoperișul noii aripi, de vest, a mănăstirii și care nu se găseau. „Dar într-o noapte, după ce mă întorceam de la slujbă, am început să gândesc în pat că mă voi duce eu însumi prin toate pădurile de prin preajmă... Lăsând în seama altora orice altă treabă și plecând cu noaptea în cap, am dat fuga împreună cu dulgherii, neuitând să iau și măsurătoarea pentru bârne, în pădurea ce se cheamă Iveline. Când am ajuns pe pământurile noastre de pe valea râului Chevreuse (...), i-am chemat pe toți pădurarii noștri, care cunoșteau la fel de bine și celelalte păduri din jur, i-am cercetat sub jurământ, încercând să aflăm unde am fi putut să aflăm lemn de o asemenea lungime, indiferent cu prețul oricărui efort. Lucru la care ei au zâmbit și de care ar fi vrut chiar să râdă, dacă ar fi îndrăznit; erau uimiți că nu știam că într-adevăr așa ceva nu se găsea în toată zona. Dar noi, cu îndrăzneala credinței, am început să căutăm prin păduri; și, în primul ceas de căutare, am găsit un lemn de lungimea necesară. Ce să mai spun? Pe la nouă ceasuri, sau poate și mai devreme, printre tufișuri, prin desișul pădurii și prin mărcinișuri, am găsit douăsprezece asemenea lemne, exact cât aveam nevoie. /”

Există deci o îndrăzneală a credinței, iar această îndrăzneală este răsplătită cu acel ceva ce surprinde cunoașterea obișnuită. Povestea seamănă izbitor, în substanța ei creștină, cu povestea din Răsărit a tânărului clopotar din filmul Andrei Rubliov, al lui Tarkovsky.

— Pentru cine pictezi? Îl întreabă bătrânul Teofan Grecul pe mult mai tânărul ucenic, Andrei Rubliov.

— Pentru oameni! Răspunde acesta.

— Oamenii au să te dezamăgească! Eu pictez pentru Dumnezeu!

Răspunde Teofan Grecul.

Timpul trece și cuvintele bătrânului se adevăresc. Mănăstirea pictată de Rubliov este profanată. Tătarii o calcă în picioare. Dezamăgit, trist, Rubliov renunță să mai picteze. Și timpul trece. Aproape 20 de ani. Dar, într-o zi, i se dă să participe la o întâmplare. Cneazul rus ordonă să se facă un clopot mare din bronz, pentru mănăstire. Și lucrul începe, dar, iată, meșterul bătrân, singurul posesor al secretului, cel care știa cum se toarnă bronzul, cel care știa cum să aleagă lutul în care să fie turnat bronzul topit, ca să nu se spargă la temperatură ridicată, se-mbolnăvește de moarte. Și vedem cum ceilalți meseriași stau la ușa bolnavului, așteptând cu nerăbdare să primească secretul. Dar înăuntru, la capul bătrânului, stă numai fiul lui, un puști de vreo 14 ani. Și iată că vine clipa morții. Apoi, ușa se deschide și puștiul strigă la meșteri: „Urmați-mă, căci știu secretul!”. Și multă gelozie a intrat în inima meseriașilor, dar n-au avut ce face, l-au urmat.

Apoi vedem cum puștiul aleargă, tulburat sufletește, pe malul râului, își înfige mână în pământ și zice: „Acesta-i lutul cel bun!”. Construcția începe și clopotul apare în toată frumusețea lui. Cneazul, mândru, înconjurat de

ambasadori străini, se uită cum clopotul mare, tras de boi pe o funie, se-nalță să fie primit în clopotnița măreață a mănăstirii. Jos, în genunchi, norodul se uita cu evlavie la această nouă frumusețe – clopotul cel mare.

Undeva, pe un deal, singur, Rubliov privește spectacolul mulțimii ce se uită la clopot, ca la o imensă icoană.

Dar, deodată, îl vedem pe puștiul meșter, venind și căzându-i în poala, plângând, îi spune: „N-am știut nimic! Tata a plecat dincolo fără să-mi spună secretul. Dumnezeu mi l-a spus!”

Frumoasă poveste! Câtă asemănare – căci și abatele și puștiul au avut acces la cunoașterea prin dezvăluire – dar ce păcat că, între timp, în fața Madonei renascentiste, omul apusean exclamă: Uite un Rafael! Pe când, în Răsărit, țăranul român a rămas încremenit parcă pentru eternitate, sărutând bucata de lemn pe care era pictată icoana Maicii Domnului. Cândva, am avut dimpreună îndrăzneala credinței ce ne dăruia acest alt fel de a ști. Aceasta a fost potecuța.

Importanța lucrurilor mici.

Undeva, la Luvru, există o pictură mică a lui Fra Angelico, intitulată Biciuirea lui Hristos. Desigur, perspectiva nu-și spusese cuvântul încă, dar pictura inversează în mod ciudat planurile de importanță în chiar dimensiunea ei bidimensională. Se spune despre Fra Angelico că postea două zile înainte să se apuce de pictat. Pesemne că acest post îl făcea să vadă importanța reală a lucrurilor, încărcătura lor sfântă; și astfel, penelul refuza simpla anecdotică sau descriere. El nu ilustrează, ci mărturisește. Evident, există multe picturi cu biciuirea lui Hristos, marcate mai toate de o teatralitate, de o scenarizare aproape cinematografică, ce reduce totul la un eveniment istoric. Nimic din toate acestea. Pictorul vede, sau i se dă să vadă, în starea de grație în care ancorează privilegiat sensibilitatea artistului, în altă stare a ei, numită vedenie.

Și astfel, în prim-planul picturii, vedem cum ne privește, după coloanele unui templu, un cal. Privirea lui este întrebătoare și de o inocență zguduitoare, parcă ar întreba: de ce? Iar în spate, într-un plan îndepărtat, abia dacă zărim trei oameni, biciuindu-l pe al patrulea. Acolo, căzut sub lovituri, este Hristos. Poate acest tablou este cea mai discretă relatare din pictura creștină apuseană, dar și cea mai sensibilă, despre ceea ce s-a-ntâmplat atunci. De ce a ales în prim plan această privire a calului inocent, care ne privește parcă ușor speriat de ce poate face omul, Omului? Este o privire mirată și întrebătoare parcă pentru întreaga omenire. Dar, de ce n-a pus pictorul chipul unui om? Pesemne că n-a găsit.

Da, lucrurile mari, esențiale, ale lumii, au o discreție dusă până la anonim, în clipa manifestării lor istorice. Mult timp îi trebuie umanității să vadă, să recunoască. Aceste tablouri judecă timpul însuși în indiferența lor față de ceea ce a fost vital și parcă îl admonestează și astăzi, spunându-i: tot ce este important îți scapă. Iată firicelul creștin – unde ne regăsim. Poate ar trebui să ne întoarcem cu toții la privirea aceea a căluțului, care parcă ne spune: voi nu vedeți ce se-ntâmplă?

Dar nimeni astăzi nu o să aibă timp de așa ceva. Omul-număr al Apusului se întâlnește cu omul-număr al Răsăritului. Peste potecuța lui Dumnezeu se-ntinde ca un cavou de sticlă bulevardul, corect pavat, pe care aleargă în toate direcțiile, dar fără sens, omul teleghidat – omul-cip. Urmărit și teleghidat, omul-cip nu mai are puncte cardinale, rătăcește în acest labirint cu multe uși, dar fără nici o ieșire. Lui i s-au pus ochelari, ca să vadă lumea egal. Și astfel, oamenii au ajuns egali cu sfinții, sfinții egali cu Dumnezeu și Dumnezeu egal cu el – omul-cip.

Vechea perspectivă ierarhică este distrusă din nou de noua fraternitate nivelatoare, ce încearcă a umili firea creată de Dumnezeu. Ochiul lui nu se mai înclină în fata fiecărui

/lucru, ca la o minune lăsată de Dumnezeu, așa cum făcea odată pictorul bizantin, ci, accelerat, le așează pe toate acestea pe raftul supermarketului în care trăiește, dezlipindu-le astfel de sfințenia lor și lipindu-le, în locul rămas gol, o etichetă cu un preț. Rămas astfel fără de mirare în fața lumii, dar îmbolnăvit de o curiozitate malefică, omul-cip de astăzi aleargă în lume, lipind nevrotic etichete tuturor lucrurilor pe care le găsește în cale, vrând obsesiv să le numească pe toate, acoperind cu numele lui numele dat de Dumnezeu. Paradoxul omului-număr de astăzi este dorința lui de ordine artificială exterioară, chemată să-i liniștească marea dezordine dinăuntru. Amprentând totul cu etichete, făcând lumea o tarabă de brand-uh, sfârșește prin a se autoamprenta, pentru a trece liber spre nicăieri. Conștiința-cip este pașaportul lui către abis.

„Știința Adevărului Unic ne permite să rezolvăm problema fericirii cu ajutorul construcțiilor geometrice și al celor patru operații aritmetice. Ecuația personală a fiecărui Număr furnizează despre el toate informațiile necesare. Eu, D-503, sunt un număr mediu: media geometrică a numerelor părinților mei. În ecuația personală a fiecărui Cetățean-Număr, variabila X desemnează libertatea. Dacă valoarea ei este zero, cetățeanul nu reprezintă nici un pericol, el nu va comite nici o infracțiune împotriva Statului Unic”. Așa ne spunea, încă din 1920, Evgheni Zamiatin, în romanul Noi, în care numele oamenilor sunt substituie printr-o literă, urmată de un șir de cifre, perfect înregistrat într-o societate unde „numerele” se încolonează zilnic, ca să iasă la plimbare colectivă: „așa cum sunt prezențași luptătorii pe monumentele asiriene: o mie de capete, două picioare turnate – un întreg, două mâini desfăcute – un întreg”. Statul e condus de un Binefăcător, reales an de an în Ziua Unanimității, pentru că „istoria Statului Unic nu cunoaște întâmplarea ca vreun singur vot să fi îndrăznit a încălca mărețul unison”. Drept răsplată, în această zi, fiecare număr primește o uniformă nouă, albastru-gri.

Cărămizi fără de viață, dar cu preț în construcția Noului Turn Babei, numerele noii societăți cu valoare umană zero au ajuns, cum ar zice Jacques Prevert „ființe de hârtie și cerneală”. Cu astfel de boală cumplită, venită de aiurea, peste el se confruntă azi spiritul răsăritean. Oare a câta oară? Căci ideologia criminală a comunismului venea tot din laboratoare străine peste el, ales parcă să fie cobaiul lumii. Și, cu toate acestea, iată-1, totuși, astăzi, în

esența lui, nefiresc de treaz în fața acestui pericol. Poate că tocmai carcera comunistă din care a scăpat îl face azi să refuze ideea de a fi un număr, o simplă amprentă, sau să devină trupul unui cip.

Omul Răsăritean a pățimit, n-a avut experiențe, el a pățimit, verbul acesta nu-l cunoaște Apusul – iată o altă intraductibilă. Căci numai pățimitul aude „iarba cum crește”. Din acest auz special, spiritul răsăritean a învățat să adulmece pericolul nevăzut. Nu este suspiciunea, ci un alt ochi. Se spune că, atunci când omul trage să moară, Dumnezeu îi trimite îngerul Morții, care este un înger ce poartă pe aripile sale mulți ochi. Iar dacă Dumnezeu, în mila Lui, decide ca omul respectiv să nu moară, îl chema înapoi pe îngerul Morții, numai că acesta, înainte de a se întoarce, își desprinde un ochi de pe aripile lui și-l dăruiește celui ce trebuia să moară. Iar muribundul, revenind la viață, din clipa aceea o va vedea altfel.

Acest ochi este darul pe care l-a făcut Dumnezeu spiritului răsăritean. Despre Omul Frumos.

A vorbi despre Omul Frumos în contextul în care trăim, într-o lume mutilată, a omului urât, într-o lume schilodită, într-o lume confuză, pe care, iată, o gustăm din plin, ce provocare extraordinară!

Lumea de azi se găsește într-un continuu proces de urâtire. În noul imperiu al urâtului, frumosul este doar o amintire, care abia mai murmură sub marșul triumfal al unei lumi schilodite, aflată în plină ofensivă. Omul Frumos este ultimul strigăt de salvare, este ultima rețută a umanității, în luptă cu oceanul de neomenesc care vine. Omul Frumos este ultimul suspin hristic pentru o lume aflată în cădere definitivă.

De fapt, lucrul cel mai important, în epoca pe care o trăim, este să avem capacitatea să recunoaștem Omul Frumos. Omul Frumos nu mai este la modă. La modă este omul util, la modă este omul eficient.

Aveam un naș, Dan Gabrielescu. Aparținea mării familii de boieri Gabrielescu; bunicul lui făcuse parte din „Junimea”, alături de Titu Maiorescu. Comuniștii îl sărăciseră cu totul, nu-l lăsaseră să-și profeseze meseria de avocat, și-atunci, din disperare, se apucase să predea matematică. Sărăcia îl încolțise din toate părțile și se transformase în boală. Fusesse constrâns să-și opereze un plămân. Raportul său cu propria-i respirație, deci cu viața, era gradat în fiecare zi; avea un singur plămân. Boala îi vulnerabilizase și mai mult ființa sensibilă și, cu toate astea, nu uita să trăiască zilnic frumosul. Într-o zi, când aveam vreo opt ani, m-a întrebat: „Ai citit Don Quijote?” Nu, am răspuns eu. „Cum, tu nu știi de Don Quijote? Nu știi de Dulcinea din Tobozo?” Nu, am răspuns eu, simțindu-mă din ce în ce mai vinovat. „Păi, atunci, ce fel de viață o să duci?”, mi-a răspuns nașul. „Cum ai să știi ce e iubirea?”

Peste câteva zile, primeam cartea Don Quijote, din partea lui. Am citit-o speriat și evident că n-am înțeles nimic; dar de-atunci am reținut, din privirea lui, obligația fiecărei ființe umane de a cunoaște povestea lui Don Quijote. Nașul meu dădea vieții un sens către frumos. Mă corectase.

Mai târziu, fiind în liceu și venind acasă, m-a întrebat:

— Ce-ai învățat astăzi?

— Despre un poet stupid.
— Cum îl cheamă? M-a întrebat.
— Lucian Blaga, am răspuns.
— Și de ce e stupid mă? M-a întrebat din nou nașul meu.
— Păi, uite, domnule, ce versuri scrie: „Caut, /nu știi ce caut. /Caut lumina de ieri, /trecutul apus”./

Nașul meu a tăcut, după care s-a uitat la mine și mi-a spus:

— Și tu zici că omul ăsta este stupid? Păi, hai să vedem ce caută!

Apoi, am primit cea mai frumoasă lecție despre memorie și nostalgia amintirii. În trei săptămâni terminam de citit Trilogia valorilor și Trilogia culturii.

Țin minte și acum, niște cărți vechi, editate de Fundațiile Regale. Începusem să găsesc lumina de ieri, trecutul apus. De-atuncea știi că memoria unor lucruri mărețe poate să înfrumusețeze un prezent meschin.

De-atunci am știut că memoria frumosului este izbăvitoare și că este un dar hristic.

Dar să ne întoarcem la începutul poveștii. Aveam doar șapte anișori, când nașul meu îmi deschide într-o dimineață ușa și-mi spune disperat:

— Mă simt rău. Am să mor. Cheamă Salvarea!

Eram singur acasă. Disperat, m-am îmbrăcat la repezeală cu ce-am găsit.

— Ce să fac? L-am întrebat disperat.

— Uite, îți dau o fisă, să dai un telefon. Du-te și cheamă Salvarea! Spune-le să vină repede, că? Nor!

Și astfel, m-am pomenit alergând cu pașii mei micuți prin ploaie, încercând să întrec moartea, care amenința viața nașului meu, și să ajung Salvarea. Prin ploaia mărunță am văzut telefonul public prins de un perete. Era atârnat mult mai sus decât aș fi putut ajunge cu mâna. Am văzut două sticle de lapte, pe care le-am pus sub telefon și pe care m-am urcat, cu o dexteritate născută doar de groază. Țineam strâns între degete fisa de telefon, de parcă ar fi fost ultima picătură de viață a nașului meu. Cu mâna tremurândă am format numărul de telefon.

— Alo! Salvarea? Am strigat disperat.

— Da, mi-a răspuns o voce, rece, indiferentă.

— Da, ce e...?

— Moare bunicul! Moare bunicul! Veniți de urgență! Moare bunicul!

— Câți ani are bunicul?

— 76, zic, și telefonul s-a închis.

Abia atunci am auzit picăturile de ploaie. O singurătată cumplită m-a cuprins. Eram distrus interior de vocea de mormânt a Salvării.

Am alergat înnebunit, i-am spus că mi-au închis telefonul, iar nașul meu, disperat, mi-a zis:

— Nu trebuia să le spui vârsta. La oamenii în vârstă Salvarea nu mai vine.

Mi-a dat o nouă fisă și, alergând din nou prin ploaie, mă-ntrebam de ce la oamenii în vârstă Salvarea nu mai vine.

Mi-am găsit sticlele și-am vorbit din nou la telefon.

— Alo! Salvarea? Moare bunicul! Moare bunicul! Am început să strig.

— Câți ani are bunicul tău, mă?

— 18 ani, am răspuns.

Și de data asta am închis eu telefonul.

Acum, pașii mei către casă, prin ploaie, erau rugăciuni.

Am mințit, dar există și minciuni izbăvitoare. Un paradox. Făcusem, cum se zice, păcatul ăl bun.

În Pateric, vine la un Sfânt în chilie un hoț și-i zice: „Scapă-mă, am greșit, iartă-mă! Vine potera peste mine, ascunde-mă, salvează-mă!”. Potera vine, îl caută, îl întreabă pe Sfânt dacă n-a văzut hoțul, iar Sfântul nu zice nimic. Și aici, ca și în cazul meu, Sfântul a mințit, dar este minciuna sfântă, cea a sufletului cinstit, care nu se suprapune cu corectitudinea. Minciuna aceasta salva o viață. După ce a trecut potera, Sfântul îi spune hoțului: „Dumnezeu te-a salvat, nu eu! Ai greșit, ai cerut ajutor cu disperare și El ți-a ascultat sufletul. De-acum știi ce ai de făcut”. Și de atunci hoțul n-a mai furat. Juridic, sfântul era pasibil de tăinuire, dar, duhovnicește, salvase un om. Ciudată îngăduință! Nu-i așa că ne amintește de îngăduința lui Hristos, nefirească, pentru iudei, în fața femeii adultere? Sufletul frumos nu se supune legii, el se supune instanței divine.

Am mințit, dar am făcut-o ca să-mi salvez nășicul. Lumea corectă tocmai îmi arătase fața. Iar politica corectă de astăzi ne mutilează cinstea în numele corectitudinii.

Surprinzător, cei de la Salvare au venit. Cred că au venit curioși să vadă cum arată un bunic de 18 ani.

Din Salvare a coborât un doctor, cam la vreo 40 de ani, grăsuț, ușor răvășit, târând după el o tristețe. Nășicul, între timp, când l-a văzut pe doctorul acesta, care era mai răvășit decât el, l-a întrebat:

— Dar ce vi s-a întâmplat?

Doctorul lua tensiunea și, cu ochii concentrați pe tensiometru, spuse în șoaptă:

— M-a părăsit iubita.

Și eu asistam la schimbul ăsta: tensiunea nășicului meu scădea și creștea a celuilalt, a doctorului. Vedeam cum nășicul meu, din bolnav, se transforma în doctor, iar doctorul se transforma în pacient.

— Doișpe cu cincii, spune doctorul (era tensiunea bună a nașului meu).

— Nu trebuie să suferiți atâta, îi spune nășicul, luându-i tensiunea sufletească doctorului. Și nășicul începea să-l ocrotească.

Și eu, atunci, am asistat la lucrarea lui Dumnezeu. Salvarea salva trupul, iar Omul Frumos, sufletul. Unul mergea spre vindecare, celălalt, spre mântuire. Și astfel, la sfârșitul acestui consult reciproc, nășicul se simțea bine, iar doctorul avea sufletul liniștit. Mai departe, i-am văzut împrietenindu-se. Doctorul venea o dată pe săptămână, pretextând că trebuie să-i ia tensiunea, dar, de fapt, venea să-și ia doza de frumusețe sufletească.

Omul frumos nu este vizibil, el nu are imagine, el țâșnește, în aparență, într-un gest mic, iar gestul ăla, pentru tine, este izbăvitor și-ți persistă în suflet toată viața, ca o icoană.

Acum câțiva ani mă duceam în America și avionul s-a oprit pentru o escală în Timișoara. Iar de acolo s-a urcat în Boeing-ul modern un sat întreg de babe, îmbrăcate în negru, ca dintr-un film de Kakoyanis, înfocolite, legate, grase, cu papornițe, de parcă mergeau cu rata. În sinea mea, am gândit stânjenit că așa se strică imaginea României în lume. Pe vremea aceea credeam că imaginea e importantă, nu România.

După ce am trecut Atlanticul și ne apropiam de destinație, cu o oră înainte, ni s-a dat să completăm niște formulare, destul de agresive, care te anchetau în toate dimensiunile tale de călător.

Am avut sentimentul că tot avionul dădea teză la limba română. În starea aceasta de examen, m-am pomenit cu vreo cinci băbuțe lângă mine, care mi-au spus cinstit: „Scrie-ne și nouă, maică, aici, că noi nu știm nimic!” Și astfel, eu le întrebam din chestionar și ele îmi răspundeau din inimă:

— Când te-ai născut, mamă...?

— Câți copii ai?

Și-așa mi-am dat seama că stăteam de vorbă cu Independența României.

A început să se clatine avionul. Avionul se clătina și la toți ne-a fost frică, inclusiv mie, ăsta cu imaginea României în lume. Mi-am pus centura, stewardesele au plecat și ele speriate. Babele, în schimb, stăteau lângă mine și se sprijineau de partea de sus, ca și cum ar fi mers cu rata. Zic:

— Maică, stai jos, că a început furtuna. E pericol să ne prăbușim. Nu ți-e frică?

— Lasă, mamă, răspunde băbuța, mi-am făcut o cruce, la Dumnezeu nu insist!... Ajunge.

În siguranța ei stăteau două mii de ani de creștinism. Iar eu, pe lângă băbuță, eram un puric.

Eu eram imaginea de azi a României în lume, iar ea era icoana neamului din totdeauna.

Băbuța m-a reîncreștinat într-o fracțiune de secundă și, astfel, am văzut din nou Omul Frumos.

Sigur, putem discuta în termenii filosofiei.

Ce e frumosul? Întreabă Socrate pe Hippias. E un dialog, Hippias Maior – eu vă reproduc așa, la nivelul anecdotic, pentru că Socrate era un tip cu o inteligență fantastică, el îl ajuta pe celălalt, din fața lui, să descopere singur adevărul, doar provocând un proces de „moșire” a acestuia, numit de greci maieutică. Arta lui consta în simularea unei ignoranțe totale, lăsându-și adversarul să-și manifeste din plin orgoliul și suficiența.

Și zicea:

— Vai, tu, Hippias, înțeleptul înțelepților, ce e frumosul, că nu știi?... Uite, stau și mă gândesc ce este frumosul.

Și Hippias zice:

— Cum, Socrate, nu știi, ia uită-te tu acolo, pe câmp! Uită-te! E un cal. E frumos?

— E frumos.

— Păi, vezi, ăla este frumosul.

— Vai, Hippias, zice Socrate, uite cum nu m-am gândit, cum înțelepciunea ta îmi aduce mie limpezime în minte. Eu n-am știut, treceam ignorant, deci calul este frumos, este extraordinar! Și totuși, Hippias, zice Socrate, am o nelămurire: acum, în clipa asta, o fată poate să fie frumoasă?

— Sigur, Socrate, o fată poate să fie frumoasă.

— Ești extraordinar, Hippias! Cum limpezești tu lucrurile, unul câte unul! O fată poate să fie frumoasă. Vai, Hippias, ce înseamnă înțelepciunea și ce înseamnă ignoranța!

Țineți cont de această simulare fantastică. Este expresia unui cabotinizm de geniu. Dobitocul, până nu-l umfli, nu plesnește.

Și, zice Socrate:

— Totuși, Hippias, uite ce gând mi-a trecut și-mi tulbură înțelepciunea: o lingură de aur e utilă sau e frumoasă?

— Păi, este și, și.

— Ești fantastic! Deci, frumosul este și util, Hippias, este extraordinar!

— Da.

— Deci, frumosul poate să fie și util.

Și tot așa îl duce pe Hippias să spună tot felul de lucruri. Păi, zice: ce e frumosul? Și o furnică e frumoasă, și fața de masă, și asta. Și Hippias se îneacă în detalii, în realități. Se îneacă în ceea ce grecii numesc aporia: o gaură neagră, care te absoarbe, o înfundătură a gândirii din care nu mai poți să ieși, pentru că Socrate îl ducea în alt plan existențial. El întreba ce este frumosul și i se răspundea arătându-i-se lucrurile frumoase. Și atunci, de la concept la empirie este un salt uriaș.

Și Socrate zice:

— Păi, vezi, Hippias, se pare că noi nu cunoaștem frumosul, noi îl recunoaștem (ceea ce numește grecul anamnesis, aducere aminte).

Dar, dacă Socrate m-ar întreba pe mine, să presupunem: ce este frumosul, Dan Puric? Eu nu mai știu ce este frumosul, Socrate, i-aș răspunde. Adevărat, mi-ar răspunde Socrate, căci astăzi nu mai putem recunoaște frumosul, cu toate că el există. Tot ceea ce ne-a rămas de recunoscut este urâtul.

Dar, să ne întoarcem la Hippias, când frumosul era și în afară și înăuntrul omului. Concluzia socratică este că suntem dotați aprioric cu facultatea aceasta de a recunoaște.

Bineînțeles, dialogul este mult mai amplu, el implică acolo și faptul de potrivire.

— Ceea ce se potrivește, Hippias, că o înmormântare poate să fie frumoasă pentru noi, dar nu este frumoasă și pentru zei.

Sunt alte sisteme de referință.

— Frumosul este o potrivire între ceva, între ce e în noi și ce este afară, sau ce este Hippias? Deci, îl zăpăcește pe Hippias. Problema este că Socrate

Îl forța pe Hippias să facă un salt de la lucrurile frumoase, pe care le găsești în lume, la ideea de frumos, pe care o avea în propria sa conștiință, dar nu știa că o are. Socrate este primul care vorbește de recunoaștere. Noi avem, ontologic, în noi, existențial, capacitatea de a recunoaște frumosul.

Mai târziu, alt filosof, Plotin, spune: ce vād este frumos, ce aud este frumos, dar mai este ceva. Astea sunt lucruri măsurabile, dar mai apare ceva, nemăsurabil, cum ar fi sufletul. Cum îl măsurăm? Și atunci, zice: noi percepem divinul din afară cu divinul din noi. E un salt.

Între Socrate și Plotin s-a întâmplat, în gândirea și-n existența omenirii, un accident, o fractură.

Să vedem care este acest accident, în care, după părerea mea, au rămas ancorați creștinii.

Un administrator al imperiului roman, un fel de comisar european, cum vedeți dumneavoastră pe la televizor, pe aici, pe la noi, pe care, mai târziu, în vremea imperiului carolingian, împăratul îi numea „missidominici” (niște administratori ca și cei de astăzi, care vin și ne iau nouă tensiunea), un administrator de genul ăsta, numit Pilat din Pont, s-a întâlnit cu Iisus Hristos, căruia chiar nu ar fi vrut să-i facă nici un rău, dar era supus unor presiuni.

— Pentru ce ai venit? L-a întrebat Pilat din Pont pe Iisus.

— Am venit să mărturisesc adevărul, răspunde Iisus Hristos. La care Pilat din Pont zâmbește, apoi pleacă, știind că orice discuție despre adevăr este infinită. Era unda de șoc târzie a gândirii grecești, axată pe întrebarea: ce e adevărul? Nu: cine e adevărul? Grecii fiind în căutarea ideii de adevăr, dincolo de adevăruri, precum în cazul frumosului ca idee și a lucrurilor frumoase ca existente, nu știau ființa adevărului, sau ființa frumosului. Pilat din Pont se întâlnește cu ființa adevărului, cu adevărul întruchipat, iar această întâlnire ratată este moștenirea cea mai cumplită a Europei occidentale, care, în virtutea ei, te întreabă, astăzi, în mod obsesiv: ce ești? Și nu: cine ești?

Răvășiți în lucrurile realității, numărându-le la infinit, contabilizându-le, cel mult ducându-le la concept, la idee, această lume, a lui Pilat din Pont, ratează într-una, spălându-se pe mâini, întâlnirea întru ființă.

Sfântul Siluan Atonitul comentează în mod strălucit această prăpastie, săpată de obtuzitatea administratorului roman, atunci când a stat fată către fată cu Fiul Omului.

Eu sunt calea, adevărul și viața.

Hristos spusese cine este, numai că nu fusese recunoscut. El era, în ultimă esență, primul om frumos cu adevărat. Căci fără de păcat era ființa lui. A-l recunoaște, pentru Pilat din Pont, era o imposibilitate. Frumosul lui Pilat din Pont aparținea unei alte lumi.

Am văzut, la Socrate, în Hippias Maior, că nu cunoaștem frumosul, ci că îl recunoaștem. Dar, spune Caragiale: „Și eu și mitocanul privim la lună” ... Pentru mine e ceva frumos, pentru el, nimic. Luna este frumoasă sau sufletul meu? Și Caragiale conchide: „Luna este arcușul, eu sunt vioara”. Deci, ca sunetul să iasă, este nevoie de amândouă.

Și eu și mitocanul privim la poporul român.

Pentru mine, poporul român este, ca și pentru Petre Țuțea: Excelsior!
Pentru mitocan, este o manea dată la maxim, la adăpostul căreia poate să fure în liniște.

Și victima din închisorile comuniste și călăul se uită la memoria recentă a neamului. Primul își vede rana neînchisă, celălalt, pensia halucinant de mare, ca o răsplată a criminalității lui.

Cine și ce recunoaște?

Paradoxul, subliniat de Schiller în Teatrul ca. Instituție morală, funcționează perfect. Dacă pe scenă se joacă Avarul și în public se află întâmplător un om avar, acesta râde, se amuză, dar nu se recunoaște în personajul respectiv. „Și, atunci, de ce jucăm?”, se întreabă Schiller. „Pentru ceilalți”, răspunde tot el. Pentru ca oamenii normali, văzând pe scenă prototipul avarului, să se gardeze în viața de zi cu zi în fața acestuia. La ce bun memoria istoriei recente? Ca noi, oamenii normali, văzând prototipul torționarului de-acum 60 de ani, să-i recunoaștem copilul ideologic de astăzi și să nu-i mai permitem să se reproducă. Are și frumosul dreptul la legitimă apărare. Fostul torționar, colonelul Crăciun, spunea despre Țuțea, la Aiud: „Minte, avea de toate. Era gras, mânca bine și toți deținuții erau bine îngrijiți”.

Copilul ideologic al colonelului Crăciun, de astăzi, spune, la fel, oricărei conștiințe care se ridică într-o adevăr, mărturisind că o doare o Românie umilită. „Minte”, spune tânărul politruc de astăzi. „PIB-ul pe cap de locuitor a crescut. România este în plină dezvoltare europeană. Trebuie să fim fericiți pentru asta.” Și tot așa la debutul terorii comuniste în România, când marele actor Puiu Iancovescu fusese arestat și apoi, după câțiva ani de pușcărie, forțat să participe la ședințele sindicale tovărășești, și tot așa, deci, atunci ca și acum, tovarășul secretar de partid răspunzător cu propaganda striga în plină ședință: „Partidul ne-a creat condiții minunate de viață. Avem de toate. E bine. E foarte bine. Nu-i așa că e bine tovarășe Iancovescu?”, îl întreabă brusc acesta pe marele actor. Iar Iancovescu răspunse genial: „Eu am venit aici de lichea, nu de prost”. Pentru mine România e Grădina Maicii Domnului, pentru intelectualul românoeuropean, dedulcit la noile privilegii comunitare, România este o grădina de vară, de unde el, anesteziat de șpriț, nu mai simte durerile țării, ci numai confortul scaunului și, evident, plăcerea chefului cetățeanului de rând, ridicată la rangul de statut ontologic. Acestui gânditor „identitar” numai între frontierele confortului său, dacă îi spui ce a zis Eminescu: „Crist a învins cu litera de aur a adevărului și a iubirei, Ștefan, cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, cellalt apărătorul evanghelului ei”, va răspunde cu suficiență dâmbovițeană, considerându-se un fluviu al cunoașterii, precum și cu reflexul formatat la bursele din străinătate, etichetând cu lejeritate mărturisirea ca fiind un reziduu de gândire patetic ortodoxă și naționalistă. Și eu și el privim România. Eu din rana nevindecată a lui Eminescu, iar el, bălăcindu-se în apa caldută a noului internaționalism.

În mitologia indiană, găsim un pasaj în care se vorbește de ideea de jertfă ca act necesar pentru trezirea umanității. Unul dintre zeii rivali vrea să-

I omoare pe Krishna și trimite spre el o săgeată. „O, tu, Krishna, Stăpân al lumii, săgeata ucigașă vine spre tine! Oprește-o, Stăpâne, că tu poți opri totul, tu poți opri și timpul... Nu, n-am s-o opresc, răspunde Krishna. Las-o să-mi pătrundă în carne, căci, numai sângerând, lumea va înțelege”.

La fel ca și Krishna, Fiul Omului știa dinainte că va fi trădat și ucis. Chiar îi spune lui Iuda: prietene, ceea ce vrei să faci, fă mai curând. De unde această nerăbdare paradoxală în fața morții?

„În noaptea în care a fost vândut, mai vârtos însuși pe sine s-a dat pentru viața lumii”.

Și El, ca și Krishna, putea să oprească timpul. Hristos nu numai că nu-l oprește, dar îl accelerează. Dar Hristos face ceva în plus, ceea ce niciodată un iluminat al lumii sau zeu nu a făcut. Se duce într-o grădină, numită Ghetsimani, și se roagă plângând, adică își manifestă „omenitatea”, cum ar spune Grigore Palama.

Nu frica, ci suspinul ființei în fața morții.

Părintele Meu, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta! Inșă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești. (Mt. 26, 29)

Pe Krishna îl admirăm ca pe un zeu, dar Iisus ne cutremură. În Krishna nu ne recunoaștem, dar în Hristos, da. Omenirea întregă este prinsă în lacrima lui.

De două mii de ani ne închinăm la lacrima aceasta. Dar, tot acolo, în grădina Ghetsimani, El își depășește „omenitatea” și ne dă floarea creștină a mântuirii. În plin plâns i se dă să ne dăruiască această minune: „Facă-se voia ta, Doamne!”.

De atunci, noi, creștinii, suntem lacrima Lui pe obrazul lumii. El în Ghetsimani a plâns și s-a rugat ca să fim împreună. Aceasta este frumusețea lui Hristos, Omul Frumos.

La ordin.

Asta n-au înțeles comuniștii: că sufletul pe cruce recâștigă adevărata libertate, că toate metodele lor de tortură, toate metodele de reeducare psihică au făcut mai mulți sfinți decât robi, au sfințit pământul țării cu sânge de mucenici.

Iustin Pârvu.

A gândi urât România, a gândi urât despre România, este echivalat astăzi cu a gândi critic despre România. A fetișiza România, a o împodobi nefiresc și nedrept, este o altă formă de urâțire a ei. Între aceste două dimensiuni ale urâtului stă condiția tulbure a României de azi.

A te reîmprieteni cu condiția de a fi român necesită actul primordial de a te reîmprieteni cu tine însuși. Niciodată ca acum omul n-a fost mai despărțit de sine. Mai neatent cu șinele său și, paradoxal, atât de atent cu ego-ul său. Între un narcisism biologic și o deprimare sufletească este așezată cușca în care se zbate omul de azi.

Există o dragoste de sine, care n-are de-a face cu Narcis (narcisismul) sau cu egocentrismul contemporan. Aristotel o numea, în Etica nicomahică – philautia, adică „iubire de sine”, pe care el o aprobă, cum ar zice Constantin Noica, deoarece este vorba despre șinele său cel bun.

„Chiar PHILIA nu este posibilă, decât pentru că, în primul moment, e către sine, philautia. Nu poți purta prietenie, dacă nu-ți porți prietenie”.

Prin această re-împrietenire cu propriul tău neam, tu te vei gândi altfel pe tine însuși și vei gândi și altfel despre tine; se va-ntâmpla în felul acesta o restaurare ontologică și, de ce nu, o vindecare. Cel care și-a asumat restaurarea ontologică a omului a fost Hristos. Și-a luat asupra sa firea omenească. Jertfindu-se pe cruce, nu numai că ne-a răscumpărat din ghearele păcatului primordial, dar ne-a și înălțat, la o condiție fără precedent, de fii ai lui Dumnezeu.

Dar cine cu cine se împrietenește, întreabă Socrate (Lysis). Cei ce se aseamănă sau cei ce se deosebesc și tocmai prin asta se atrag, dorind să se completeze? Afinitatea sau diferența? Poate toate acestea la un loc, dar cu un scop comun de a se înnobila unul pe altul, de a se înfrumuseța unul pe altul. Iar această înfrumusețare prin dragoste înseamnă marea desprindere de urât. Dar și răul cu rău se adună infinit, dar nu pot crea prietenie, ci cel mult ura. Poate calitate cu calitate, suflet cu suflet, nepierit sub vremi să se adune, dar nu într-o mare de numere, ci într-o singură inimă. „Care unu cu unu fac doi?... Dar când prietenul se întâlnește cu prietenul, cine se aduna cu cine? Care prieten devenea doi? Sau poate făceam cu toții UNA!... Sub mirare...!” (Constantin Noica, Trei poeme filosofice pentru S.).

Acest UNA ar fi poate consecința reîmprietenirii noastre cu noi înșine și cu noi între noi. Dar, înainte de acestea, ar trebui o altă reîmprietenire, cu mult mai mare și mai frumoasă, reîmprietenirea cu Dumnezeu. Omul Frumos nu se naște singur, ci din această prietenie cu EL. Căci El ne-a dăruit această prietenie. Dar există azi o libertate a răului de a călca pământul în lung și în lat, numai ca să zdrobească toate înmuguririle. Aceasta este „libertatea” omului fără Dumnezeu.

Dar libertatea omului fără Dumnezeu este scara inversă, pusă special de către diavol, pentru re-coborârea omului în păcat. Astăzi, pășim pe această scară înapoi, în iad, în numele libertății. Cușca iadului comunist s-a spart, însă ieșirea a fost programată către un iad și mai mare, dar, de data aceasta, neobservabil. Iar pe scara aceasta sinistră se-nghesuie inconștient și înfometat, ca spre o nouă mântuire, omul contemporan.

Omul Frumos este cel ce urcă astăzi invers pe această scară, înfruntând nu numai turma care coboară, dar și insultele ei.

Căci „iubirea mă apără, de aceea îmi port fruntea sus, în exil, printre oameni” (Emil Botta).

Urâtul judecă frumosul, așa cum moartea lui Hristos pe cruce a fost o „judecată a judecății”, cum ar spune Sfântul Maxim Mărturisitorul. Dar tot această răstignire a adus și vindecarea zidirii, căci cu rănilor Lui noi toți ne-am vindecat!

Demnitatea hristică a neamului se reface tocmai din această răstignire hristică a poporului român. Ea este sursa de re-iubire a României, de re-împrietenire cu sine, ca român, de re-îndrăgostire de această țară.

Crucificarea frumosului românesc n-a însemnat moartea lui, ci, în mod sublim, o reîntrupare hristică în acest neam. Dumnezeu ne-a ales dincolo de

alegerea istoriei criminale, ca să biruim prin suferința asumată. Moartea s-a apropiat de acest popor, înghițind tot ce se poate înghiți, dar nu a putut ucide martirii și sfinții lui. Căci, apropiindu-se de trupul lui Hristos, ce-și făcuse trupul „momeală” pentru diavol, „moartea este străbătută de undița Dumnezeirii; și gustând din trupul lipsit de păcat și făcător de viață, este distrusă și dă îndărăt pe toți aceia pe care altădată i-a înghițit. Căci, după cum întunericul dispăre când vine lumina, tot astfel și stricăciunea este alungată la apropierea morții” (Sfântul Maxim Mărturisitorul).

La fel s-a apropiat această moarte și de trupul creștin al neamului nostru. Dar, din trupul schingiuit al neamului nostru, s-a înălțat icoana noastră. Icoana martirică este oglinda cinstită a sufletului nostru, pe care moartea n-a putut-o înghiți!

Dar tocmai revenirea la ea, la această icoană, este oprită astăzi prin toate mijloacele. Sabotajul revenirii la icoana neamului are forme diferite. De la insulta celor care și-au sacrificat viața, tinerețea, pentru credința în neam și în Dumnezeu, la indiferența manifestată prin coaliția tăcerii, la minimalizarea jertfei lor, până la ocultarea fățișă. Suspendarea adevărului izbăvitor este slujba de azi a omului urât. El, omul urât, nu cunoaște zidirea, lucrarea, treaba lui este boicotul continuu. Omul urât este născut ca să stea la pândă Omului Frumos. Este rațiunea lui, este viața lui, urâtă de la

/' un cap la altul.

„Omul inimă – omul dinlăuntru”, cum zice sfântul: iată izbăvirea din acest mâl care paralizează ființa României de astăzi! Urâțirea a tot și a toate: iată chirurgia estetică, făcută de omul urât pe obrazul lui Hristos!

Și secolul al XVI-lea avusese moravuri libere, până la grosolănie. Și atunci amorul a fost împăiat și plantat ca o graniță pe o hartă a lui Tandru. S-a simțit nevoia ca iubirea să aibă o hartă străbătută de fluviul Tandreții. „În MAREA NEPRFETENIEI și LACUL INDIFERENȚEI curg trei fluvii: ÎNCLINAȚIA, STIMA și RECUNOAȘTEREA, care, toate trei, pot să conducă la iubire. Aceste trei fluvii îmbăiază toate un Tandru, trei forme ale iubirii, ce se diferențiază toate prin originea lor: TANDRU PRIN ÎNCLINAȚIE, TANDRU PRIN STIMĂ și TANDRU PRIN RECUNOȘTINȚĂ. Dincolo de aceste trei locuri ale fericirii, iubirea, oricare ar fi curentul care o poartă, aleargă spre pericolele și spre capcanele simbolizate de MAREA PERICULOASĂ, unde se vor arunca cele trei fluvii. Pe lângă râu sunt sate, ce marchează etapele succesive ale unei iubiri conduse precis, simbolizând calități și mijloace ce-l poartă spre tărâmul fericit. La hotarul Țării lui Tandru sunt locurile unde iubirea se pierde” (Harta lui Tandru, ce figurează în romanul Cecilia, al d-nei de Scudery).

Cât de actuală este această hartă a iubirii!

Și astăzi trăim între o Mare a neprieteniei și într-un Lac al indiferenței. Dar fluviul Tandreții nu mai există. Există doar un pârâiaș al frumosului, și acela subteran. Dar, de sub cimentul acestei lumi, urât civilizate de azi, mai tâșnește miraculos, prin acest asfalt, câte un ghiocel.

„Așa te sfătuiesc: să nu stai împreună cu oameni fricoși, ca nu cumva să pierzi cinstea mea și a străbunilor mei. Că de moarte nimeni nu te poate

izbăvi, numai singur Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este mult milostiv și cu mila Lui te va umbri pe tine și capul tău, iar dușmanii tăi vor fi biruiți”.

Așa glăsuia Voievodul Frumos al acestui neam, Neagoe Basarab. Iar poporul l-a ascultat. Timpul a trecut și românul a apărat cu prețul vieții cinstea Voievodului Frumos și a străbunilor săi.

Pe unul din ei, Un țăran blând și bun îl chema George Păun. Avea vorbe cu tâlc și ochi înțelept, într-o zi, înainte de a muri, M-a chemat pentru o vorbă, Așa, un fel de ușurare.

Pentru sufletul lui curat și mare.

Mi-a povestit de livadă, de vite, De nevastă, de copii, De pământul pe care l-a muncit și de care a fost jefuit, De casa lui primitoare, Unde a găsit fiecare un cuvânt bun și o bucată de pâine.

Apoi, mi-a făcut semn să plec. Se apropia îngerul Morții și voia să-l întâmpine singur. M-am urcat în patul meu de sus, iar țăranul acela blând a zâmbit amar și s-a dus. N-am mai văzut niciodată Fața unui mort atât de senină, Atât de luminată.

APOI, ÎN PATUL LUI A FOST ADUS ALT ȚĂRAN.

Care a murit peste vreo două zile. Apoi alții, pe care nu-i mai știu, Figuri resemnate de ceară, Care treceau ca niște umbre tăcute într-o lume ce-i scăpa de tortură, De foame, de băte, de ură.

(Dumitru Oniga, George Păun)

Și apoi, această coloană nesfârșită de țărani români, de oameni frumoși puși unii peste alții, coșciug peste coșciug, lăsând capacul deschis permanent pentru următorul, a fost scara pe care a coborât Dumnezeu la noi.

Etaje de suferință până la cer.

„Pe la jumătatea lui august, un sfert din fiecare etaj a fost transformat în spital... Morții se înmulțeau și-n fiecare noapte căruța morții, cu calul șchiop, căra la cimitir unul, doi sau chiar mai mulți morți. Doctorul Rânca, la vizitele medicale, ridica din umeri și striga: „Eu știu că sunteți bolnavi. Eu știu ce vă trebuie. Dar ordinul este ca să muriți! N-am ce vă face!”, Și oamenii, ascultători, mureau” (Dimitrie Bejan, Vifornița cea mare).

Și astfel, Omul Frumos din această țară a fost ucis la ordin.

Dar care oare este ordinul din zilele de azi?

Moștenirea privirii

— Ai rămas în urmă! Țipam eu la bătrânul meu tată. Se construiesc blocuri, se asfaltează.

Bătrânul tată nu răspundea nimic, privea cu durere senină prin fereastra blocului în care stăteam, ca un vultur ținut într-o colivie, căruia dușmanii îi confiscaseră zborul, dar nu libertatea privirii.

— Ai rămas în urmă, vremurile tale nu se mai întorc! Strigam cu disperare către el.

Bătrânul tată era departe, în urmă. Se vedea pe sine alergând, copil, prin lanul mare de grâu, apoi tânăr, la vânătoare de dropii, își simțea calul și ogarul care-l urma, apoi cerul, cum îl privea și, mai ales, marea.

— Nici anul acesta comuniștii nu or să aibă recoltă, pentru că n-o să plouă, întrerupse bătrânul tată liniștea.

Între timp, oamenii, ca furnicile, pe șantier, construiau blocuri, metrouri, hidrocentrale... Progresul era zguduitor de prezent, de continuu. Pikamerele mitraliau liniștea zilei, uruitul excavatoarelor devenise muzica muncii continue. Transpirația era interzisă, melancolia, la fel, iar cântecele patriotice voioase ofileau orice formă de vis. Progresul devenise prezent continuu. În fața lui trecutul dispăruse și, o dată cu el, și memoria. Iar viitorul îngenunchea umil în fața clipei de-acum. Eternitatea fusese alungată de prea mult prezent.

Într-o zi, s-a auzit totuși un vuiet, ca un strigăt comun de groază. Zgomotul pikamerelor s-a transformat în focuri de mitralieră, iar oamenii și-au ascuns inima în blocuri. Străzile rămase pustii strigau disperate după ei.

— Tată, au căzut! Striga puștiul cu aceeași disperare. Or să-ți dea pământul înapoi!

Bătrânul privea tot liniștit prin fereastra blocului. Copilul din el alerga prin lanul de grâu, muncit de străbunii săi. Alerga pe pământ, ca pe palmele lor muncite.

— Nu încă! Răspunse sec. N-am scăpat încă de El! Apoi a venit toamna. Ploua mărunț și crucea de lemn înfiptă în țărâna noului mormânt părea un umil catarg în marea de tăcere.

— Tată! Ia-ți pământul înapoi! Strigă la mine copilul meu. Ai tot dreptul, acum se poate.

Iar eu priveam țintuit pe fereastra blocului meu.

— S-au schimbat vremurile, trăim alt timp, nu vezi? Eu îl vedeam în amintire pe tata cum tace.

— Nu încă, i-am răspuns. N-am scăpat de ei...!

Undeva, în cameră, televizorul deschis anunța că

/

România a pășit într-o altă epocă istorică, a ieșit din comunism și a apucat-o pe drumul progresului și al democrației. Încă o dată istoria își bătea joc de mine.

Sfântul.

Iubiți părinți ai acestei Sfinte Mănăstiri Petru Vodă, iubiți creștini!

Astăzi, Biserica creștin-Ortodoxă prăznuiește pe Sfântul Dimitrie cel Nou din Basarab. Este o sărbătoare importantă, atâta timp cât o simțim astfel și ne duce să vedem sfințenia. Altfel, ea poate să fie doar o simplă amintire ritualică și noi să păcătuim și să omorâm această sfințenie.

/

Când eram copil, pe valea Buzăului - un râu de munte foarte puternic, învolburat și furtunos, care făcea deseori inundații catastrofale - mergeam cu mașina, cu un țaran, și, la un moment dat, îmi spune:

— Vezi bolovanul acesta? Când a fost inundația, acum vreo 10 ani, au rămas niște copii izolați aici și nu mai aveam cu ce să le aducem mâncare, ajutoare; și atunci a venit să ne ajute, de la Buzău, un elicopter. A făcut o manevră greșită, elicopterul a intrat în râu, coada elicopterului se sprijinea

puțin de mal. Râul era viforos, abia au putut să iasă cei dinăuntru pe coada elicopterului, să ajungă la mal. Însă pilotul nu a mai putut să iasă, a fost înghițit de ape. Mare durere în familia acestui tânăr pilot și mare necunoscută, pentru că, iată, nici nu aveau ce să îngroape. Și într-o noapte tatăl lui a avut un vis: se făcea că pe râul Buzăului e un bolovan, era un anume bolovan. Sub bolovanul acela, sprijinit undeva sub apă, era copilul lui. A doua zi dimineață s-a trezit și s-a dus acolo, la cei care erau responsabili, să zică: „Eu știu unde este copilul meu”.

Evident că au fost grade mari de suspiciune, au fost semne de întrebare, dar, totuși, parcă nu puteau să treacă peste suferința unui părinte – să înregistrăm aici coeficientul de creștinism chiar și în autoritățile comuniste. Au zis: „Haide să mergem!”. Și au mers cu mașina de-a lungul râului și, la un moment dat, tatăl a zis: „Aici!”. În clipa aceea, mașina s-a oprit, oamenii au intrat în apă, apa se limpezise de mult, dar totuși nu se vedea nimic, iar undeva sub bolovan era trupul pilotului, bătut tot timpul de apă și păstrat, pentru că apa era rece. Și astfel, părintele și-a luat trupul copilului înecat și a reușit să-l îngroape creștinește.

Dacă ați fi dat evenimentul la vreun canal de televiziune străin, la Discovery, ar fi spus că este un lucru paranormal și ar fi încercat să-l explice în termenii aceștia simpli, stupizi, pe care îi vedem în fiecare zi.

Țăranul român spune: „Este o minune!”.

De ce v-am spus lucrul acesta? Pentru că el face parte din ceea ce Dumnezeu ne dă ca o descoperire. Asemenea descoperiri intră în zona minunii, a tainei. Astăzi, Biserica sărbătorește viața Sfântului Dimitrie cel Nou Basarabov. Un sfânt a cărui viață intră pe o pagină, nu mai mult. Informațiile sunt mai mult decât lacunare. Acest sfânt, în timpul vieții, nu a făcut nici o minune, decât una singură, care, evident, este ignorată de lumea de astăzi și pe care, dacă oamenii de rând ar face-o – este o minune care ne stă tuturor în putință – lumea de astăzi ar arăta altfel. Este extraordinar de frumos și de... Nu pot să folosesc cuvântul „interesant”!

Ieri l-am sărbătorit pe Sfântul Mare Mucenic Dimitrie. Sfântul Mare Mucenic Dimitrie a fost voievod al Tesalonicului, martir și mucenic, uriașă figură a Bisericii, martir mărturisitor, care a avut curajul de a-i mărturisi împăratului că este creștin. A doua zi după Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, noi îl sărbătorim pe Sfântul Dimitrie cel Nou din Basarab, cioban. Celălalt era voievod, acesta este cioban. Ce interesant lucrează Dumnezeu! Nu tine cont de

/funcția pe care o ai, de rolul pe care îl ai, la distanță și în taină... Acest cioban care păzea oile și – spunea la un moment dat – n-o lăsa pe oaia cea rătăcită, lăsa turma întregă și fugea după cea rătăcită. Căutându-și oile, într-o zi calcă din greșală un cuib de vrăbiuțe, de păsări sălbatice, și călcând omoară puișorii, fără să vrea. Un gest, o întâmplare, un accident, care se poate întâmpla oricui în viața asta, din nebagare de seamă.

De ce vă spun că această minune, dacă umanitatea ar fi făcut-o, ar fi arătat altfel? Pentru că acest cioban – ce înseamnă lucrarea lui Dumnezeu!

— Impresionat, cu sufletul distrus de ceea ce a făcut, are un gest care pare de o copilărie infinită: își lasă desculț piciorul cu care a călcat fără să vrea cuibul, trei ani de zile. Îl pedepsește pentru ceea ce a făcut: să calce pe ciulini, pe spini, prin iarnă, prin frig. Îl pedepsește pe acest mădular neatent. Proloagele spun: canonisește.

Lucrul pare copilăresc, infantil, dar eu vin și spun așa: tu, omule, cu sufletul tău nebăgător de seamă, cum ai călcat în picioare sufletul celuilalt și nu te-ai canonisit niciodată? Câte suflete călcăm în picioare și nu ne canonisim sufletul nostru trufaș, arogant și de cele mai multe ori nedrept? Gândiți-vă că un singur gând a provocat războaie și a omorât sute de mii de oameni și nimeni nu și-a canonisit gândul. Gândiți-vă că numai un singur gând al unui om a distrus zeci, sute de milioane de oameni – luăm exemplul comunismului – și nimeni nu l-a canonisit.

Vedeți dumneavoastră gestul acestui cioban, care toată viața lui asta a făcut? Apoi s-a călugărit... Era dintr-un sat numit Basarabov, din Bulgaria, pe malul râului Lom.

Nimeni nu dă importanță lucrului acestuia, care este covârșitor: această asumare absolută a greșelii... Gândiți-vă că cei care au provocat comunismul astăzi nu se canonisesc, nici măcar nu regretă, sunt chiar contemporani cu noi, chiar ne conduc. Nimeni nu face gestul acesta, al unui simplu cioban.

„Și s-au minunat îngerii din cer, Dimitrie, căci tu ai fost înger pământesc. S-au minunat că, fiind în trup, l-ai ucis și l-ai învins pe cel fără de trup” – adică pe diavol. Așa spune Acatistierul, cuvântul de laudă al sfântului. Ați auzit, Sfințiiile voastre, ați auzit, iubiți creștini?

„S-au minunat îngerii din cer de tine, Dimitrie, înger pământesc, îngerii din cer s-au minunat – ce expresie extraordinară: înger pământesc!

— Că tu, cel în trup, l-ai înfrânt pe cel fără de trup, pe diavol, și înspăimântându-se de minunile tale, cu toții au strigat: Bucură-te, omule ceresc! Bucură-te, îngere pământesc! Bucură-te, tu, care ești corabie duhovnicească! Bucură-te, că nu te-ai lăsat înșelat de lăcomia strămoșească! Bucură-te, tu, cel semănătorule de vie sufletească!”

Păi, numai cuvintele acestea îți arată noțiunea /

Sfântului. Mare atenție!

/

Să reluăm, de la început: „Bucură-te, tu, înger pământesc!” – deci, nu înger ceresc. Îngerii din cer se miră de îngerul pământesc. „Tu, omule ceresc!” – n-a zis: omule pământesc. Se spune că îngerii ne duc rugăciunea la Dumnezeu. Dionisie Areopagitul făcea o ierarhie a îngerilor. Noi ne rugăm și-l învățăm și pe cel mic: „înger, îngerășul meu, /ce mi te-a dat Dumnezeu”, ca rugăciunea lui să ajungă la Dumnezeu. Ce sunt sfinții? Sfinții sunt treptele pe care coboară Dumnezeu, de mila noastră, ca să ajungă aici. Știți ce este un sfânt? Un sfânt este un om pământesc, ca orișicare dintre noi, care își face trupul și sufletul treaptă, ca Dumnezeu să coboare, să ne ierte și să ne ajute. Și ca să-și facă trupul treaptă, el trebuie să fie de o curățenie extraordinară.

Să știți că importante la un sfânt sunt minunile; dar cel mai important lucru este viața minunată, viața lui ca o minune de la un capăt la altul. Dacă vă uitați în viața acestui ciobănaș, n-a făcut decât lucrul acesta și apoi să se roage toată viața; să se roage pentru iertarea păcatelor. De fapt, nu se știe decât că s-a rugat.

De ce v-am spus povestea cu acea inundație și cu acel tată, care a avut un vis, și cu o durere mare? Pesemne că sfântul s-a coborât și i-a spus; pentru că povestea spune așa despre sfânt: într-o zi, în fața peșterii – acest sfânt avea acolo o chilie, unde se ruga – a trecut la Domnul, iar trupul lui a rămas căzut între cele două pietre. Mai târziu, când apa Lomului s-a ridicat și s-a umflat, a fost o mare inundație, a fost înghițit acest trup de râu. Și totuși, într-o seară, o fată chinuită de un duh rău a avut un vis, în care i s-a spus: „și de mă vei scoate din apă – roagă pe tatăl tău să o facă – am să te vindec”. Și fata, în veacul, poate, al XIV-lea – al XV-lea, nu se știe când s-a întâmplat acest lucru (sfântul a trăit în veacul al XIII-lea), i-a spus tatălui; și oamenii s-au adunat în jurul apei (precum, sute de ani mai târziu, oamenii aceia, undeva, într-o localitate din România), s-au adunat în jurul bolovanului și au văzut ceva, ca o lumină. Era trupul sfântului, care acum era transformat în moaște. Moaștele sunt trupul neîntinat, îndumnezeit, al Sfântului. Le-au pus în raclă.

Ne întoarcem din nou, să vedem ce este sfântul, pentru că altfel degeaba îl sărbătorim pe acest mare sfânt și pe toți sfinții noștri: până nu învățăm să ne vedem sfinții, nu suntem creștini.

Paul Morand, unul dintre marii diplomați francezi, om de cultură, scriitor francez, care a vorbit foarte frumos despre România, avea doar o singură nedumerire: „Mă întreb de ce românii urcă în dealul Patriarhiei și sărută o mână, ca de maimuță, învelită într-o dantelă?”

Mâna aia ca de maimuță, răspund eu, era mâna Sfântului Dimitrie, care m-a împiedicat pe mine, ca român, să fac ce-au făcut francezii la Saint-Denis, când, în plină revoluție, în furia unei idei, și-au dezgropat toți regii și le-au aruncat oasele. Vă închipuiți poporul român dezgropându-și voievozii și aruncându-le oasele? Cum a lucrat mâna aceea, pe care dumneavoastră o sărutați și o sărutam cu toții, și lucrează încă, și nu se știe cum!

Și spune în Acatistier: „înțelegere neînțeleasă vrea să înțeleagă păgânul”. Ce cuvânt superb: înțelegere neînțeleasă! N-are acces! Vrea să înțeleagă păgânul și el nu s-a dumirit, de moaște, că, fiind făcute din materie, se află deasupra firii și fiind făcute din trup, nu se lasă stricăciunii; și de aceea noi strigăm: „Bucură-te, trup sfânt, căci vas sfânt al Duhului Sfânt tu ești!”

Acesta este neamul românesc, aceasta este credința, acesta este acel ceva care lucrează tainic: îngerii cu rugăciunea noastră către Dumnezeu și sfinții ca trepte pe care Dumnezeu coboară din când în când în lume și te sărută pe frunte.

Și să mergem mai departe! Minunile sfântului Dimitrie s-au întâmplat după... Nu se știe ce domnitor bulgar a vrut să ia moaștele din Basarab; și boii au mers ce au mers și în zona unui sătuc numit Ruși s-au oprit și n-au

mai mers. Și atunci nu au știut ce să facă (acest „nu știu ce să fac”, o să vedeți, în viața noastră, cât trăim, că nu are definiție). Nu au știut ce să facă și s-au gândit la o formă naturală – cum să zic – de moment, spontană: să scoată boii, care erau obișnuiți cu jugul, și să bage doi boi neînvățați cu jugul și să-i lase se ducă ei în orice direcție vor. Și aceștia s-au dus înapoi în Basarab – așa au vrut boii! Sfântul Duh vorbește prin oricine vrea și cum vrea.

De ce vă spun lucru acesta?

Pentru că astăzi sărbătorim un Sfânt. Sfinții, fiind trepte de coborâre a lui Dumnezeu, sunt hristofori, sunt purtători de Dumnezeu. Il iau și se așează, ca Dumnezeu să coboare. Suntem într-o perioadă în care călcăm pe Sfinți, călcăm pe moaște. Canonizările!... Mai degrabă predica mea de astăzi aș numi-o „Nevoia de grabnică canonizare”, pentru că o țară care are mulți sfinți are multe trepte, ca Dumnezeu să coboare, să vină rapid în ajutor.

Există păcatul mare ca, așa cum s-a acoperit cu natura trupul Sfântului Dimitrie, să acoperim cu uitare, cu lașitate, cu frică, cu oportunist, oasele, moaștele și memoria sfinților noștri. Ce aveți dumneavoastră în această mănăstire sunt moaște de la Aiud. Nu știu câte mănăstiri și biserici au asemenea moaște și curajul de a le pune la închinare. E foarte greu! Trebuie să treacă 700 de ani? Dar cel de lângă mine, din istoria recentă a țării, care a înfruntat cu demnitate creștină, acum 60 de ani, pe cel ce l-a chinuit până la moarte? La fel ca Dimitrie, i-a uimit pe îngerii din cer prin credința sa de nezdruccinat: „Cum, tu, înger pământesc, cu trup fiind, l-ai învins pe cel fără de trup?”

Am să desfac semnificația lucrului ăstuia aici, înaintea dumneavoastră. Închipuiți-vă o celulă, în pușcărie, închipuiți-vă un biet trup de tânăr, de 25 de ani, de 30 de ani. Unul dintre ei se numea părintele Atanasie și a fost în această Sfântă Mănăstire, stând față în față cu răul invizibil. Un trupșor de om bătut, chinuit, schingiuit, l-a înfrânt pe diavol. Diavolul era invizibil. Nu era amărâțul ăla de plutonier, care îl chinuia, care îl bătea, care îl schingiuia – ăla era doar instrumentul. Trupul nevăzut era ideologia, era duhul vremii și el, stând neclintit, ca Sfântul Dimitrie, din trup fiind, l-a învins pe cel fără de trup, pe satana.

Și aceste trupușoare care au intrat în pământ sunt moaștele sfinților noștri, de la Aiud, de la Pitești, de la Gherla, de la Sighet, de peste tot unde neamul acesta a dat sfinți. Deși sunt Sfinți de acum, noi îi recunoaștem. Ei s-au comportat exact ca Sfântul Dimitrie: au învins diavolul. Care trup de astăzi stă neclintit în fața diavolului invizibil? Căci și diavolul de astăzi e tot invizibil, este nevăzut. De aceea mi s-a părut important actul de recunoaștere a Sfântului, actul de recunoaștere a lui.

Vorbeam ieri, la Mănăstirea Turnu, despre sfinții contemporani, care sunt lângă noi: Sfântul Părinte Iustin, Sfântul Părinte Arsenie Papacioc; dar sunt și sfinți deghizați în pensionari, care au trecut prin pușcăriile comuniste cu trup de martiri și așa au ieșit; și nimeni nu-i recunoaște.

Eu am să vă dau un exemplu, către sfârșitul acestei predici, care nu are nici un alt scop decât acela de a ne face să ieșim din păcatul uitării și să

învățăm dimpreună să ne vedem sfinții. Îmi aduc aminte, prin 1993, i se lua un interviu lui Tudor Greceanu, mare pilot de aviație, unul din eroii noștri, care nu stătea într-o vilă, nu stătea într-o casă mare, ci stătea într-o nenorocită de garsonieră, cu o față albă, ca de icoană. În pat, invalid – pentru că, atunci când a vrut să evadeze din pușcăria comunistă și l-au prins comuniștii, l-au ținut cu ambele picioare în apă rece, trei zile; și la unul a făcut cangrenă și a trebuit să-i taie piciorul. O viață de om distrusă. Stătea sub pătură, bolnav, dar senin și demn, și acolo, la picior, unde-i lipsea piciorul, pijamaua era prinsă cu un ac de agrafă. Și l-a întrebat reportera:

— De ce, domnule Tudor Greceanu, vă ridicați de la sol, când raportul de avioane era de 1 la 300?

Capacitatea noastră de apărare, în timpul războiului, era limitată; și atunci, el, când se ridica în cer, era într-un raport uriaș, o disproporție îngrozitoare. Dar l-am văzut, când a răspuns, că era neclintit. Nu a dat nici un argument logic. Era ca o sfântă icoană. Și a spus:

— Ne ridicam ca sa ne luptăm. Uite-așa! Ca să le arătăm că nu există sat fără câini!

Tudor Greceanu este un sfânt; Valeriu Gafencu este un sfânt; Radu Gyr este un sfânt; Mircea Vulcănescu este un sfânt; și lista e mare. Sunt femeile ale acestui neam care sunt sfinte și care au ajutat să nu se piardă această credință.

Deasupra Craiovei era un duel aerian. O țărăncuță, undeva în marginea Craiovei, printr-un sat, urmărea înspăimântată cum trăgeau cu mitralierele în aer unul într-altul; și, la un moment dat, un avion românesc cade în flăcări. Și ce-a putut să facă femeia aia? A luat niște lumânări și, de pe câmp, în goană, a strâns niște floricele, să-i ducă pilotului mort, acolo, la căpătâi, pentru că știa că are și ea un copil care este pilot. Și alergând cu lumânările și cu florile – avionul era în flăcări – ea se ducea suspinând, dar nu știa că cel din avion era chiar fiul ei.

Din asemenea jertfe mute s-a făcut istoria dureroasă a acestui neam. Numai așa am rezistat. Țineți minte ce vă spun: nu vor trece zece ani și sfinții aceștia vor fi canonizați!

/

Dar eu, până atunci, mă înclin în fața sfântului care a adus aceste Sfinte Moaște de la Aiud, aici; pentru că, în timp ce ceilalți au îngenuncheat în fața stăpânilor vremelnici cu frica față de om, el a îngenuncheat ca un voievod în fața lui Iisus, cu dragoste de neam. Voievodul acesta ortodox se numește Iustin Pârvu. De aceea, închei astăzi și spun: să ne închinăm și noi acolo unde se închină Voievodul nostru de astăzi, adică înaintea Sfinților noștri martiri și înaintea Mântuitorului!

(Predică rostită la Mănăstirea Petru Vodă, în octombrie 2008) îndrăzniți!

/

Și-l întreabă Don Quijote pe Sancho, întors de curând din Toboso, unde fusese trimis de stăpânul său să-i ducă un mesaj Dulcineei, „dulcea lui vrăjmașă”:

— Vasăzică, ai ajuns. Și ce făcea acea regină a frumuseților? De bună seamă că ai găsit-o făcând perlele șirag sau brodând cu fir de aur vreo deviză drăgăstoasă pentru cavalerul acesta, ce-i este rob!

— N-am găsit-o așa, răspunde Sancho, ci vânturând două banițe de grâu, în bățatură.

— Dar, ia seama, zise Don Quijote, că boabele de grâu atinse de mâna ei se prefăceau în boabe de mărgăritar... Și... Ce te-a întrebat de mine? Și tu ce i-ai răspuns? Dă-i drumul, povestește totul, nu trece cu vederea nici o vorbuliță!

— Ea nu m-a-ntrebat nimic, zice Sancho, dar i-am spus eu de la mine, în ce chip ai rămas măria-ta să faci pocăință, din pricina ei, gol de la brâu în jos, stingher în munții aștia..., plângând și blestemându-ți soarta.

— Dacă i-ai spus că-mi blestem soarta, n-ai spus drept, zise Don Quijote, căci, dimpotrivă, o binecuvânteț, câte zile oi avea de trăit, că m-a învrednicit să merit a iubi o atât de înaltă Domniță ca Dulcineea din Toboso.

— E atât de înaltă, răspunde Sancho, că, zău, mă-ntrece și pe mine cu mai bine de un cot...

Acesta este dialogul frumosului cu lumea, unde realul, în numele lucidității, rănește ființa, în timp ce frumosul, în numele iubirii, o înfrumusețează permanent.

Se obișnuiește să se vorbească despre „delirul dragostei”, acel „ceva” ce te orbește și te face să nu mai vezi realitatea. Dar nimeni nu vorbește despre delirul mediocrității, acea „beție a lucrurilor meschine” (mărunte), care-și cer dreptul la suveranitatea ființei tale, doar prin majoritatea lor covârșitoare, sabotând în permanență visul de a fi om, și a cărui urmare este urâțirea continuă a vieții.

Frumosul rănit de sabia realului își lasă sângele ca jertfă (asupra acestuia), dar, ce ciudat, numai așa, rănit, frumosul înfrumusețează!

Iar realul, astfel înfrumusețat, pleacă la drum cu o altă inimă.

Este nevoie de această rănire, a frumosului, ca realul să nu cadă o dată cu istoria, să fie salvat de vremelnicia ei și de registrul său minor. Fiecare om frumos poartă parcă, precum o moștenire hristică, cununa de spini a realității. Dar tocmai acest sacrificiu al frumosului face ca realitatea să devină o altă realitate.

Și patosul iubirii sacrifică cuvintele, iar iubiții abia murmură și se iubesc tăcând. Tăcerea iubiților este o altă realitate, mai mare, mai adevărată și mai apropiată de Dumnezeu. Tăcerea iubiților este căldura ce iese din focul în care au ars toate cuvintele de iubire.

Tăcerea iubiților este o altă temperatură. Frumusețea omului este o altă temperatură a omului. Frumusețea țării mele este o altă temperatură a ei, acolo, la temperatura aceea, omul este mai adevărat; acolo, la temperatura aceea, se află România profundă, România tăcută, România numai inimă.

Peste 375 de ani de la acest dialog al frumosului cu lumea, al lui Don Quijote cu Sancho, într-un bloc din Drumul Taberei, bătrânul meu tată vorbea

la telefon cu același patos ca al lui Don Quijote, neglijând complet evidenta dură a realității:

— Vă mulțumesc, domnișoară, sunteți tare drăguță, am înțeles, sărut-măinile!

Iar telefonul răspundea implacabil:

— A fost ora 15, 20 de minute, 15 secunde.

— Am înțeles, duduie, mii de mulțumiri, nu vă mai osteniți! Venea cu nespusă tandrețe răspunsul tatălui meu.

— A fost ora 15, 20 de minute, 50 de secunde - răspundea din nou vocea feminină de la telefon.

Neobosit, tata răspundea cu o politețe zguduitoare:

— Vă rămân profund îndatorat, duduie, sărutări de mâini!

— Închide, odată, telefonul! Se auzi vocea autoritară, din bucătărie, a mamei. Spune-i, dragă, că vorbește cu robotul!

Iar eu, văzându-l pe tata, văzându-i eleganța față de acea voce venită de departe, căci tatăl meu, pesemne, se îndrăgostise, ca Don Quijote de Dulcinea, „din auzite și nu din vedere”, văzându-l deci, frumosul mă cuprinsese. Tata... Mă îmbolnăvisese de frumos! Această „realitate” era mecanică și, la fel ca natura, nu-și cerea iertare.

Din lupta aceasta, natura câștigă, câștigă în clipă, dar nu oricum, ci umilind frumosul; tatăl meu era umilit. Realitatea îl depășea, dar el nu observa, pentru că el privea în inima ei.

Dar, ce paradox: tocmai această umilință creează demnitatea frumosului!

Căci nașterea frumosului pe pământ, al adevăratului frumos, s-a născut din cea mai cumplită umilință, din umilirea lui Hristos. Prin coroana de spini, prin bice, prin hilituri și pietre aruncate, se strecura sus „Frwnusețea Mântuitorului.

Mai târziu, frumosul acesta creștea din ochii rilor creștini, care priveau dincolo de sabia legionarului, roman, dincolo de ochii însângerați ai fiarelor dezlănțuit 1 care se repezeau să-i sfâșie. Această privire către „dincolo” de realitatea care-i sfârteca era „privirea sufletul „ creștin”. Ochii lui Hristos nu vedeau pietrele ce ' zdrobeau fața, gura hilitorilor, cuvintele lor ordinare care se repezeau ca un stol de ciori deasupra Lui să-i ciugulească slava. Ochii Lui murmurau iertarea, privind dincolo de mâna care îl lovea. Și poate de atunci inima noastră a primit sămânța iubirii.

Această „privire către dincolo”, această privire hristică a avut-o și „pușcăriașul”, „banditul” din temnițele comuniste. Și astfel, zidul pușcăriei îi țintuia trupul, dar se năruia în fața inimii sale. Groapa comună de mai târziu n-a putut să acopere viul lui Hristos. Frumosul hristic nu biruie realitatea din fața ta, ci timpul acestei realități. Frumosul lui Hristos nu este o promisiune, o amăgire, ci este un alt prezent, acum, aici.

Acest alt prezent, acum, aici, l-a avut Mircea Vulcănescu, când, în fața completului de judecată comunist-criminal, vorbea nezdruncinat României bolnave despre România Sfântă. El vorbea de prezentul lui Hristos în plin prezentul României comuniste. Cei ce-l priveau aveau acea ură intactă,

neerodată de vreme, a hulitorilor lui Hristos, și, tot ca și atunci, printre pietrele celor care îl aleseseră pe Barabas, inima rănită a Om ^ Frumos se strecura printre loviturile de bocanci ^ plutonierilor „care aleseseră comunismul”. Și, așa cum, pline lovituri, Hristos privea spre Tatăl Său, așa și acU^ cel torturat privea spre România Sfântă. Ei, din n

! erau judecătorii care judecau frumosul. Morile de P lui Don Quijote, care nu măcinau grâu, ci suflete armeni, istoria le pusese din nou în mișcare: ° Sunt mori de vânt, stăpâne!

— Cât te înșeli, dragul meu Sancho - e vrăjitorul ce a vrăjit, ca să nu-l vezi - nu sunt mori, dragul meu Sancho, sunt monștri!

Frumosul hristic are deci înainte-vederea, vede urâtul, răul camuflat în banal, și, mai presus de toate, are „sentimentul ^ primejdiei”.

— Nu te păcăli, dragul meu Sancho, dă-mi lancea, trebuie să luptăm! Ce aberant, ce inutil, ce ridicol, ce lipsă de realism!

Când steagurile roșii fluturau peste tot, când șenilele sovietice arau până la sânge sufletul țării, când istoricii, speriați, rescriau peste noapte, ca și acum, istoria României, a unei Românie neantizate, înfrânte și minore, când oamenii cei mai frumoși' ai țării erau aruncați în temnițe, când demnitatea țării fusese împușcată, când însăși credința neamului fusese aruncată în balta din mijlocul drumului, ca să nu poți trece în viață, decât chlcând-o în picioare..., atunci te apuci tu să vorbești de Neamul Sfânt Românesc?

Ce Don Quijote al lui Hristos!

„ Dă -mi lancea, Sancho, trebuie să lupt!”

Ce deșert era România lui Mircea Vulcănescu de atunci, sau, mai bine zis, ce temniță, ce iad, smuls din mea cealaltă și adus aici! Și ce zdrobire a iadului din Partea acestui popor! Căci cei înnebuniți de diavol ^ ansformau mănăstirile în închisori, iar cei înălțați de ia, mnezeu le transformau din nou în mănăstiri. În plin | '61 murmurau printre lacrimi de suferință prezentul lui Hristos. Iar completul de judecată comunist asculta fără să audă și privea fără să vadă acest prezent hristic, mărturisit de deținutul Mircea Vulcănescu.

„Vorbește, condamnat Mircea Vulcănescu, întru apărarea ta!”, se-auzi glasul judecătorului. Iar condamnatul spuse: „într-o dimineață, dintr-o bisericuță românească, ies în odăjdii frumoase și scumpe doi sfinți: Sfântul Casian și Sfântul Nicolae. Undeva, în marginea drumului, un țăran se chinuia de unul singur să-și ridice carul, căzut într-un șanț.

— Mă duc să-l ajut, spune Sfântul Nicolae.

— Spiritul, ca să rămână spirit, nu coboară niciodată la suflet, ca să nu se strice, răspunde Sfântul Casian.

— Dar eu, eu am să mă cobor, răspunde Sfântul Nicolae; și suflecându-și odăjdiile scumpe, se bagă până la genunchi în șanțul cu noroi, să-l ajute pe bietul țăran să ridice carul.

Și nu știu de ce, spune Mircea Vulcănescu în continuare, poporul român de atunci îl îndrăgește mai mult pe Sfântul Nicolae decât pe Sfântul Casian”.

Acesta este cuvântul de apărare al lui Mircea Vulcănescu, dar nu întru apărarea sa, ci întru apărarea NEAMULUI. Și apoi, tot așa ca și Sfântul Nicolae, el, Mircea Vulcănescu, a intrat cu odăjdiile scumpe ale sufletului său

înalt în mîlul istoriei, ca să ridice „căruța cu țărani” ce se împotmolise, și care se numea poporul român.

Reeducarea a început demult. În primul rând cu Don Quijote. Esența lui de ideal tulbura mediocritatea familiei, și, la fel ca și această familie, istoria, în mediocritatea ei, întotdeauna își stinge singură luminile izbăvitoare.

— Recunoști, Don Quijote, că nu mai ești cavaler, că ești un simplu om? Îi spuse omul tânăr deghizat în cavaler, angajat de familie ca să-l vindece, care tocmai îl trântise la pămînt pe Cavalerul Tristei Figuri, punându-i lancea în piept.

— Da, recunosc! Suspină trist bietul bătrîn.

— Renunți, Don Quijote, la iubirea ta față de Dulcinea din Toboso? Și recunoști că nu există? Îl întreabă din nou cavalerul căștigător.

— Nu..., nu, asta nu pot s-o recunosc! Răspunde Don Quijote.

Realul înfrînge deci Frumosul, îi pune lancea în gât și-i așează moartea pe piept.

Și, ce paradox, Frumosul renunță la sine, dar nu la Frumusețe. Cu ochii spre Frumusețe, Frumosul pulverizează moartea, așa cum Hristos, cu ochii spre Dumnezeu, anula istoria.

Dar vindecarea de frumos, lancea aceasta pusă în pieptul Omului Frumos nu a rămas o amenințare, ci, precum piroanele care străpungeau palmele și picioarele Mântuitorului, tot așa mii, zeci de mii, sute de mii de Români își lăsau pieptul străpuns de lance, din dragoste de Dumnezeu și de Neam.

„La rând era el (Mircea Vulcănescu). După ce l-a torturat prin bătaie pe tot corpul (pentru a nu știu cîta oară), a căzut în nesimțire. Era plin de sânge. Un plutonier robust l-a luat de un picior, târîndu-l pe jos. Capul îi bălăngănea în dreapta și în stînga, ca o minge legată cu o sfoară și trasă de un copil zglobiu, în joacă. Cum trecea tocmai prin dreptul meu, m-am târât puțin ca să-i îmbrățișez capul și să-l încurajez. Se vedea că nu este mort. Țiganul care îl târa m-a îndepărtat cu o lovitură de bocanc în piept, care mi-a tăiat respirația. Cred că aceasta a fost ultima tortură pentru bravul bărbat. Îmbăindu-l cu apă rece pentru a-și reveni în fire, a contractat o congestie pulmonară și după cîteva zile a murit, sporind mormintele necunoscuților de pe câmpul din vecinătate cu încă unul” (Din iadul temnițelor comuniste, de Gheorghe Andreica).

Și înainte de a muri a spus: „Să nu mă răzbunați!”

Cine ești tu, Omule Frumos? Am întrebat. De ce nici moartea nu te face să renunți? Noi

/

Suntem jnepii, mergem înainte la-nălțimi de foc deasupra ștepii; ne zdrelim de cuie și de ținte și-ndârjiți, cu jâghearele, cu țepii, ne-mbidzim pe lepedea fierbinte, mergem înainte, suntem jnepii. (...)

Poate înspre culmea cu mari focuri Trecem peste sânge și morminte. Poate ne vom sfîșia de blocuri, nu-i nimic, călcăm pe oseminte. Sus ne-așteaptă vulturii, în ciocuri cu cununa spațiilor sfinte. Suntem jnepii, mergem înainte.

(Radu Gyr)

Da, sunteți „jnepii”; mergeți înainte?... Urlă plutonierul angajat să vindece de frumos poporul român. Atunci o să vă arăm de vii! Vom întoarce brazda peste voi și-o să vă facem morminte, unii peste alții. O să vă îngropăm sub trupurile voastre – urlau, înnebuniți, medicii bolnavi ai lumii răsturnate. O să vă educăm să creșteți împotriva voastră! O să vă re-educăm! O să smulgem frumosul și frumusețea din sângele vostru!

Și astfel, „căderea în lumea păcatului original se face în timp și în trepte mici, dar la Pitești a fost o prăbușire totală și bestială, în cele mai adânci caverne ale iadului. Străântunecarea, însoțită întotdeauna de frângerea de sine, te despoaie de tolba cu povești și de dulceața primelor rugăciuni, de amintirea sărbătorii în mijlocul familiei, când în jurul mesei se strângeau întotdeauna cei dragi și dintr-o aceeași sămânță, de cele dintâi jurăminte de dragoste față de ființa îndrăgită... Strigătele bestiale și înjurăturile te alungă din patria limbii.

Când am ajuns să ne lovim între noi, am plâns cu altfel de lacrimi decât cele de la începutul schingiuirilor. Fiecare devenim tâlharul de lângă crucea celuilalt... Cavalerii Apocalipsului dau buzna peste noi..., lovitura aplicată în frunte și-n suflet este aidoma loviturii cu care sunt înjunghiate animalele aduse la înjunghiere. Suntem schingiuiți de parcă ne-am fi omorât părinții și părinții părinților noștri și o dată cu ei trebuia stârpită sămânța unui neam... Crucificați, trași pe roată, sfâșiați de colții mai ascuțiți decât ai fiarelor din arenele păgâne, retrăim chinurile îndurate de toți luptătorii pentru dreptate ai lumii acesteia.

Nu știu cum ar fi îndurat Fiul lui Dumnezeu chinul răstignirii, dacă ar fi fost crucificat de propriii lui fiți” (Mihai Buracu, Tăblițele de săpun de la Itșetip).

Și astfel, crucificat la pământ, Omul Frumos, cu lancea înfiptă în piept, e întrebat:

— Recunoști că nu mai ești nimic..., că ești o margine a lumii?!

— Da, recunosc! Răspunde cu tremur de moarte Omul Frumos.

— Recunoști că nu există Dumnezeu?

— Nu, asta nu pot să recunosc! Răspunde Omul Frumos.

— Cine ești tu, bă, banditul? Se răsti brusc plutonierul la Omul Frumos.

Ești un nimic, bă, un număr, un bec!

— Da, sunt un bec! Răspunde Omul Frumos, cu ultimele puteri, și-apoi se stinse.

— S-a stins becul nr. 2! Răcni apoi paznicul. Și temnița se umplu de tristețe. Mai murise un Om Frumos. Căci toți știau că așa erau denumiți: „becuri”. Da, așa era în iadul de la Sighet. Toți deținuții erau numiți „becuri”.

— S-a stins becul nr. 2, nr. 3! Răcni din nou plutonierul, apoi s-au stins și alte „becuri”, la Aiud, la Pitești, la Târgu Ocna..., tot becuri și becuri, adică lumini de oameni, de a rămas țara asta pe întuneric!

Iar acest „întuneric” a fost pântecul hidos în care s-a zămislit „omul urât” de azi. Porți, lanțuri și lacăte ferecate peste acest iad, mormântul viu al Omului Frumos!

Îndrăznește, nu-ți fie frică! Îmi șoptește inima lui Hristos din mine.

Îndrăznește, coboară, fiul meu, în iadul acesta și trezește-ți fratele – Omul Frumos! Îndrăznește, că eu i-am zdrobit lanțurile și i-am ucis moartea! ... El doar doarme.

Basmul din Carpați.

Undeva, într-o țară frumoasă, ascunsă între munți, se înalță o mănăstire, ce ține în inima ei un Basm. Lumea vine să-l vadă, să-l asculte, ca să-și aducă aminte de sine. Și multe lucruri află cei veniți acolo de la Basmul pitulat în inima mănăstirii. Cum că, odată, erau mai buni, mai drepți, mai viteji și cu mult mai frumoși; și, nevenindu-le să creadă, se întreabă între ei.

„Veniți, strigă apoi unii la alții, e cineva acolo, în munți, care ne spune că suntem buni!” „Cine vă spune asta?”, întrebau furioși oamenii mici de la poalele muntelui, cei care țineau de împărăția urâtului. „El, Sfântul!... Basmul nostru!”, strigau bucuroși oamenii. „Nu-i nici un sfânt! Este un biet bătrân, ce vă minte. N-ați fost niciodată frumoși, sunteți la fel ca noi. N-ați fost niciodată altfel! Suntem egali!”, țipau, speriați că în țara lor s-ar putea naște Frumosul, slujitorii împăratului urât.

Ceva începea să se schimbe în împărăția întunericului.

Basmul aducea Lumină, iar lumea simțea, începând să freacă. De mult nu mai văzuseră soarele și nici măcar stelele. Mergeau cu capul în jos, în pământ. „Ridicați capul spre stele! Le spunea Basmul. Sunteți frumoși!” „N-avem voie, murmurau bieții oameni, iar trupul nu ne mai ascultă. Așa ne știm de când ne-am născut, cu capul în jos”. „V-ați născut liberi”, le spunea Basmul. Și vorbele lui deveneau lumânări în întunericul țării. „Stingeți lumânările! Strigau soldații. Nimeni n-are voie să vadă!” Și oamenii legii alergau după cuvintele-lumânare, să le stingă. Suflau din răspuțeri, dar mica flacăară, în loc să se stingă, devenea și mai mare. „De ce suflă soldații împăratului Urât în lumânările-cuvinte, părinte?”, întrebau oamenii temători Basmul. „Le este frică că va veni Ziua și-atunci o să vă vedeți frumusețea, răspundea bătrânul. Le este frică de libertatea voastră”. „Dar unde este frumusețea noastră, părinte?”, întrebau nedumeriți oamenii. „Au îngropat-o în întuneric!”, răspunse cu tristețe Basmul.

„Se dă LUMINĂ!”, a strigat deodată cineva. Și oamenii, înnebuniți de spaimă, alergau care încotro, întrebând: „Ce ne facem?”.

„Deveniți voi înșivă lumânări!”, răspunse bătrânul, și-și aplecă lumina spre frunțile oamenilor. Și, în clipa aceea, mii de luminițe s-au adunat și s-a făcut Ziuă. „Ce basm frumos! Îmi spuse copilul de lângă mine. Deci, așa s-a făcut din nou Ziuă în împărăția întunericului! Dar, cine era bătrânul ca un basm? M-a întrebat din nou copilul. Cum arăta? A fost și el copil, ca mine?” „Nu pot să-ți spun în VORBELE LUMII despre el, acestea nu-l cuprind. Ar trebui să am CUVINTE-LUMANĂRI ca să-ți-l povestesc” „Încearcă totuși...”, stăruia puștiul. „Bine, atunci am să-ți-l povestesc tot printr-un basm. Îl știi de la un călugăr atonit”. „Ce înseamnă călugăr atonit?”, mă întrebă puștiul. „De

pe Muntele Athos, i-am răspuns, Muntele cel Sfânt. Acolo e locul unde se adună poveștile lumii și devin adevărate”. „Dar cum se poate asta?”, se minună puștiul. „Pentru că oamenii cred”, i-am răspuns. „Dar tu, crezi?”, l-am iscodit în continuare. „Da, cred!”, mi-a răspuns puștiul, fără să clipească. „Atunci ȚI SE VA DA SA VEZI”, i-am spus.

Se spune că odată, într-un sat, un copil, într-o noapte, a visat Raiul. „Mamă! Mamă! Unde e Raiul?”, a întrebat copilul nerăbdător, a doua zi de dimineață, de cum se trezi. Dar mama, biata mamă, n-avea timp. Avea atâta treabă în gospodărie! Și-atunci, s-a dus la tata, să-l întrebe. „Nu știu..., caută-l singur”, îi spuse acesta obosit și se apucă mai departe de muncă. „Unde? Unde e Raiul?”, întrebă copilul, aproape plângând, pe oamenii din sat. Dar oamenii nu aveau timp de el, erau grăbiți. „Ce lume urâta...”, își spuse pentru sine puștiul.

„Ca să-l găsești, trebuie să părăsești satul acesta..., se-auzi glasul unui bătrân, ce-l privea demult. Și acolo, în pustie, după ce ai să mergi cale de o zi, ai să găsești un om singur, ce stă într-o colibă. El o să-ți spună unde este Raiul”.

Zis și făcut. Și a doua zi de dimineață, când părinții lui nu se sculaseră încă, își luă o trăistuță cu câteva merinde și plecă furișându-se printre casele adormite, către pustie. În curând, soarele răsărise, iar în urma pașilor lui satul fusese acoperit de nisip. Merse ce merse și, într-adevăr, către seară, ca prin minune, din pustia întinsă țâșni o colibă. Mare îi fu mirarea bătrânelului ce locuia acolo de mulți ani. „Ce te aduce pe-aici, copilule?”, îl iscodi acesta pe micul călător. „Vreau să găsesc Raiul, răspunse copilul, și cineva mi-a spus că tu știi cum să ajung”. Bătrânul tăcu, îl privi adânc, apoi îi spuse: „Acum, hai să mănânci ceva și să te culci, că oi fi obosit. Mâine în zori o să plecăm împreună către Rai”.

Noaptea trecu repede. De data asta, el, copilul, n-avu nici un vis. De fapt, nici n-a dormit. A stat așa, cu ochii deschiși, așteptând ziua. Bătrânul știa. Iar către zori, pustia primea în pântecul ei două siluete, ce se porniseră la drum. Merșeră ce merșeră și, către seară, dintre nisipuri, puștiul văzu cum se ridică niște ziduri de piatră și o clădire mare, cu o cruce în vârf. „Ce este aceasta?”, întrebă copilul. „Aceasta este o mănăstire, spuse bătrânul. De-aici începe poteca către Rai”. Și-apoi, bătrânul mănăstirii îl primi pe micuțul care nu știa nimic de rosturile de acolo. „Și ce-am să fac aici”, întrebă copilul. „Deocamdată, să faci curat, ai să mături și mai încolo om vedea”. Și timpul trecea, trecea, copilul le făcea cu răbdare și sârg pe toate.

Dar iată că vine o zi, după mult timp, când bătrânul mănăstirii îl întreabă pe neașteptate: „Cum merge, cum îți e?” „Mi-e foarte bine”, răspunse puștiul „Am de toate.”. Și-apoi tăcu, închizându-se în sine. Bătrânul îi simți liniștea și îl iscodi în continuare: „Parcă ai ascunde ceva în suflet, așa ai tăcut. Spune-mi cinstit, totul, până la capăt. Ți lipsește ceva?” „Mie..., nimic, se hotărî într-un târziu puștiul să răspundă, dar este acolo, în clădirea aia mare, un frate de-al nostru, tot așa, cu barbă și plete, ce stă legat, întins pe o cruce, și nu poate să se miște, și nimeni nu-i duce de mâncare. De ce nu vine și el la masă?”, ridică puștiul ochii din pământ, privindu-l pentru prima

dată pătrunzător pe bătrân. Părintele simți că trebuie să tacă. Așa că lăsă liniștea să vorbească. „Da, așa i-am dat noi canon, acolo l-am lăsat noi să stea, pentru că nu a măturat cum trebuie și n-a făcut curat ca lumea”, se-auzi vocea unui monah, care stătea în apropiere și care auzise discuția. Îngerul tăcerii, care tocmai se așezase pe umerii puștiului, dispăru. „Acolo vei ajunge și tu, dacă nu faci treabă cum trebuie”, se-auzi vocea monahului.

Dintr-o dată, spune povestea, păcatul ăl bun s-a strecurat în inima copilului.

Era primul pas către Rai, ce se numea iubire.

Mai târziu, către seară, copilașul se strecură nevăzut la bucătăria mănăstirii, fură ceva de mâncare și, fără să fie observat de nimeni, intră în biserică și o puse jos, la picioarele Fratelui atârnat de cruce. „Hai, vino să mănânci! Îi zice puștiul, uitându-se îngrijorat în stânga și în dreapta. Hai, că nu știe nimeni!” Și Fratele coboară. Un zâmbet avea pe buze și, mângâindu-l pe puști pe frunte, acesta nu-și dădu seama că biserica toată se umplu de o lumină nemaivăzută și că ușile ei se ferecaseră pe dinăuntru.

Apoi, ca și când s-ar fi cunoscut demult, au început să râdă și să glumească, cum nu mai făcuse puștiul niciodată în viața lui. Era atât de fericit că-și găsisse un prieten!

Dar el nu știa că urcase a doua treaptă a Raiului: prietenia.

Azi așa, mâine așa, însă frații ceilalți din mănăstire au început să se întrebe: „Unde-i copilul? Ce face? De ce lipsește seara mereu dintre noi?”. Apoi, curioși, au început să-l caute prin toată mănăstirea. Numai biserica nu fusese controlată; și-atunci, s-au repezit spre ea dar, spre mirarea lor, pentru prima oară nu i-au putut deschide ușile. Atunci au încercat să se uite pe gaura cheii și, în clipa aceea, o lumină puternică i-a orbit. Nemaștiind ce să facă, au stat așa, înfricoșați, după zidurile groase ale bisericii, așteptând până noaptea târziu, când copilul a ieșit. „Ce-ai făcut înăuntru?”, se repeziseră ei ca un stol de păsări negre asupra lui. „N-am făcut nimic”, răspuse puștiul tremurând. „Minți! Spune ce-ai făcut?”, l-au întrebat din nou călugării furioși. „Am furat mâncare și am dus-o Fratelui ce stătea pe cruce”, răspuse copilul înspăimântat. „Care Frate?”, au întrebat, nedumeriți pentru prima dată, monahii. „Cel ce stă legat de cruce și nimeni nu-i dă de mâncare”, răspuse puștiul. „Și ce-a făcut Fratele?”, au întrebat tulburați călugării. „A coborât și-a mâncat”, răspuse dintr-o suflare puștiul.

Și, în clipa aceea, toți cei din jurul copilului au căzut în genunchi. Mare fu apoi spaima pe bătrânul mănăstirii, aflând toate acestea. Egumenul începu și el, la rândul lui, să tremure și, cu lacrimi în ochi, îi spuse copilului: „Spune-i Fratelui celui Mare că îl rog să mă primească și pe mine la masă...” „Am să-i spun! Răspuse copilul bucuros, dar acum pot să iau mâncare de la bucătărie?” „Da, poți să iei cât vrei”, răspuse tremurând egumenul.

Și seara din nou coborî peste mănăstire, iar puștiul, de data aceasta cu mâncarea luată de la bucătărie, se îndrepta vesel spre biserică. „Hai sa mănânci!”, îi strigă el, mai vesel ca oricând. Și, din nou, Fratele cel Mare coborî de pe cruce, îl mângâie și biserica se umplu de lumină. Ca de obicei, ușile se ferecaseră ca de la sine. Apoi câte glume și câtă veselie în jurul celor

doi! Dar, printre lacrimile de răs, puștiul și-a adus aminte de rugămintea egumenului. „Frate, îi spuse el, bunicul cel mare, de-aici, din mănăstire, ar dori și el să-l primești la masă”.

Și, pentru prima oară, fața Prietenului său mai mare se în tristă. Privea undeva, jos. „Vezi firimiturile astea, de pe masă? Îi spuse, într-un târziu, Fratele cel Mare. Sunt cu mult mai puține decât păcatele lui... Nu poate să vină”. „Nu poate să vină?”, rămase uimit copilul. „Nu!”, fu răspunsul scurt al Fratelui.

Și apoi, din nou, fruntea lor s-a descrețit și-au început să râdă și să glumească. Într-un târziu, copilul și-a luat la revedere de la Fratele cel Mare și s-a dus spre chilia egumenului, unde aceasta îl aștepta tremurând. „Ce-a zis Fratele?”, întrebă acesta, gătit de emoție. „A zis că nu te poate primi!”, răspunse copilul. „De ce?”, întrebă înspăimântat egumenul. „Mi-a spus că ai mai multe păcate decât toate firimiturile de pâine căzute pe masă”.

Și atunci el, egumenul, se prăbuși în genunchi, într-un hohot de plâns. „Spune-i să mă ierte, spune-i că-l rog din tot sufletul meu să mă ierte!” Și, cu un gest disperat, se agăță de copilaș. Acesta îl privi surprins și-i spuse: „Bine, am să-l rog din nou și mâine!”.

Grea noapte pentru egumen! Cu zvârcoliri și gemete de pocăință. Copilul însă dormi liniștit. Și, din nou, veni a doua zi; și, din nou, treaba obișnuită prin mănăstire. Dar toți se făceau că lucrează. Așteptau seara, căci ea putea să aducă iertarea. „Pot să iau mâncare?”, întrebă, cu nevinovăție, copilul la bucătărie. „Poți”, îi spune monahul, și-i umplu cu mâna tremurândă vasul. Apoi, cu pași mici, ca să nu răstoarne prea-plinul de mâncare, copilul intră din nou în biserică: „Hai să mâncăm!”, spuse el Fratelui cel Mare. „Hai!”, răspunse acesta, îndreptându-se spre el.

Și câte jocuri, câte glume au urmat! Apoi, în mijlocul veseliei, copilul își aduse brusc aminte: „Te roagă egumenul să-l ierți... Și să-l primești și pe el la masă...!”

Tristețea se așeză între ei. De data aceasta, copilul privi singur firimiturile de pâine de pe masă: erau parcă mai multe. „Am înțeles..., spuse copilul, nu se poate...” „Da, nu se poate”, răspunse Fratele cel Mare.

Și atunci, păcatul cel bun coborî din nou în inima copilului și acesta îndrăzni. „Dar Tu nu te gândești că acum mănânci din mila lui?”, îi spuse, cu curaj, copilul, pentru prima oară. Și sufletul Prietenului său mai mare fu mișcat din nou. Acesta îi văzu din nou inima lui bună. „Bine, spuse, după o lungă tăcere, Fratele cel Mare, spune-i că peste opt zile am să-l primesc la masă...”

Ce bucurie pe egumenul mănăstirii, când, târziu în noapte, copilul îi spusese! Și cele opt zile trecură. Pentru el, pentru bătrân, în post și rugăciune și, mai ales, în multă pocăință. A opta zi, dis-de-diminează clopotele băteau. „De ce?”, întrebă nedumerit copilul. „Bătrânul a plecat la Domnul”, i-au spus călugării, care deja se pregăteau pentru înmormântare. Și atunci copilul văzu.

Vedea cum, la masa Prietenului său cel Mare, stătea fericit, cu lacrimi în ochi, egumenul, chiar el. Mâncaseră dimpreună. Pe masă nu mai era nici o firimitură. Mântuitorul îl iertase.

„Am văzut Raiul! Striga fericit copilul, prin mănăstire. Am văzut Raiul!” repeta el, pentru fiecare monah în parte. „Nu se poate! Strigau aceștia. Cum arată?” „E plin de iertare!”, murmură copilul.

„Ce poveste minunată!”, îmi șopti, din nou, copilul de lângă mine. „Dar, dacă nu poți să-mi spui cum îl cheamă pe Bătrânul-Basm, poți să-mi spui cum îl cheamă pe copilul din povestea athonită?” „Da, lustin”, i-am răspuns. „lustin, lustini”, șopti copilul, ca pentru sine, și-mi întoarse încet spatele, ca să intre în basm.

Și cartea se-nchisese.

Omul care ne trebuia.

Dan Puric are o forță inexpugnabilă, și anume forța cuvântului, în acest vacarm de voci el fiind un om al cărui adevăr provine din curajul de a fi liber. Eu cred că e unul dintre puținii oameni liberi din țară. E drept că el este simpatizat, este apreciat de mii de oameni, majoritatea fiind tineri, dar nici celor mai în vârstă nu le este indiferent. Ca dovadă și vânzarea cărții, despre care spune foarte bine că nu e vorba de un succes, nu satisface o curiozitate, ci o necesitate. Eu cred că Dan Puric răspunde unei nevoi, unei așteptări. Și anume: auzindu-l și citindu-i cartea observăm că el are ca modele România interbelică și România posibilă, dezirabilă, care trebuie reconstruită pe terenul milenar al ei. El exercită o funcție compensatorie, vine cu o valoare lipsă. Și are două mari surse: marii creatori, cu care noi ne mândrim pe drept cuvânt, pentru că au dimensiune universală, și martirii din temnițele comuniste, pentru că martirii, prin jertfa lor, sunt modele de patriotism, de demnitate și de sfințenie. Acestea sunt modelele la care el se referă și pe temeiul cărora propune să construim o Românie dezirabilă.

Procedeuul lui este similar cu cel al unui arheolog, reconstituind și restituind chipul omului răsăritean, pe care-l propune fără să-l impună, cum cred unii denigratori ai lui, ca model de conduită și comportament. Îmi aduce aminte de Cuvier, mare naturalist francez, care a reconstituit întregul unui animal dintr-o mandibulă și un femur. Acest act s-a numit corelarea organelor. Se reconfigurează în această carte un tip de om frumos și bun, într-o societate aflată în disoluție și dezmembrare a micilor comunități, o societate în care instituțiile nu funcționează și unde presa clamează autismul, neputința și imoralitatea conducătorilor.

Unii zic, despre gândirea lui, că promovează autohtonismul și naționalismul. Aceștia ori nu stăpânesc noțiunile, ori au rea intenție și gelozie. Pentru că, dacă îl ascultăm și-l citim atent și nu fragmentar, el pledează pentru continuitatea modelului tradițional de Om Răsăritean, care să-și anexeze în mod organic achizițiile culturii universale, și respinge slugărnicia față de mode efemere, ceea ce este același lucru cu pierderea identității.

E lesne de observat că azi se folosește foarte frecvent calea adjectivală și etichetarea, lipsa de argumente, cu vorbe cărora li s-au atribuit un sens negativ, cum este acest naționalism sau misticism, patriotism, fundamentalism, tip neointerbelic ș. a. m. d. ca și cum ar fi vorbe de ocară. Astea vin din partea unor oameni care au, fără să știe, reminiscențe comuniste în mentalitatea lor. E chiar atât de rău să fii naționalist sau patriot?

Dan Puric se apropie de modelele României interbelice, pentru că, așa cum am mai spus-o și în alte rânduri, exista o Românie cu o istorie autentică, ce ținea de natura ei, de spiritul ei, convergentă și consonantă cu istoria Europei, fenomen pe care Eugen Lovinescu îl cerea numindu-l „sincronism cultural”. Era o țară europeanizată, sigur, la nivelul de atunci, dar era europeanizată. Apoi a venit tăvălugul totalitarismului comunist și a abătut-o din drumul ei, transformând-o într-un laborator de formare a omului nou, adică de deformare a omului. Care, din păcate, a izbutit. Noi culegem acum „roadele” acelei abateri. 1990 ne-a găsit prin porumbi. Acea n-a fost istorie adevărată, ci istorie impusă, istorie artificială.

Să ne imaginăm un triunghi. De la linia noastră inițială, în 1946, s-a pornit pe un alt drum, ca o linie punctată, și în '90 am revenit la linia inițială, închizând triunghiul. Nu putem face abstracție de suprafața acestui triunghi, de această abatere de la drumul nostru. Trebuie acoperit prin educație, pentru că triunghiul acesta ne trage înapoi, e un balast de care noi trebuie să ne eliberăm. Mentalitatea de astăzi vine din perioada revolută, comunistă și din cauza unor oameni incapabili, care nu au fost doritori să refacă linia țării, lucru pe care-l puteau face din 1990 înapoi. Au produs ei un fel de mixaj, un fel de hibrid între comunism, capitalism, tradiție. De aceea trăim noi într-o confuzie din care trebuie să ne revenim.

O problemă reală a culturii noastre actuale, care răzbate în textele lui Dan Puric, este aceea privitoare la atitudinea noastră față de trecut, care există sculptat în acțiuni, fapte și obiecte simbolice. În ceasul acesta al istoriei trebuie să ne edificăm mental asupra optativelor și imperativelor lui, având în vedere că trecutul este realitatea de care mai mult noi avem nevoie decât are nevoie ea de noi.

Revenind la Dan Puric, remarcăm că el face apel la memorie ca să știm cine suntem, pentru că identitatea, oricare identitate, și a unui individ, și a unui neam, și a unei colectivități își are sursa în trecutul ei. Azi e foarte ciudat pentru că descendenții unor comuniști de frunte sunt cei care scriu primii împotriva comunismului absent, în loc să-și consume fostele privilegii în tăcere vinovată.

Amintind parcă de același tipar al minimalizării personalităților noastre culturale și naționale, am mai auzit voci care afirmă că un actor, vizând profesia de bază a lui Dan Puric, nu are ce căuta în biserică sau că meseria lui nu este de intelectual, prin aceasta fiindu-i restricționat accesul la un anumit tip de gândire. Mai întâi, gândirea, de orice fel ar fi aceasta, nu este o cameră secretă în care se pătrunde pe bază de cerere sau legitimație, și apoi, se fac judecăți de valoare de către persoane care nu stăpânesc bine termenii.

Pe de altă parte, n-aș vrea să scap ocazia de a aminti că, în cunoștință de cauză, pot afirma cu certitudine că toți actorii au calitatea de intelectuali, întrucât crează roluri pe scenă și pe ecrane, iar unii dintre ei au elaborat gânduri poetice despre arta teatrală și le-au scris. Să nu pomenim decât despre maestrul Radu Beligan, care e un intelectual de anvergură, de Adrian Pintea sau de Emil Botta.

De aceea, eu susțin că Dan Puric este deosebit de complex și foarte necomplicat. Actoria este profesia lui de bază, dar el este cu mult mai mult decât atât. Prin discursul său teoretic, verbal și în scris, dar și prin creația lui artistică, acestea având o unitate și fiind complementare ca limbaj, se instituie, se prezintă ca un asanator de reziduri mai vechi sau mai recente, din perspectiva ortodoxiei răsăritene, pe calea asumării integrale a trecutului, dar cu discernământ. Obiectivul lui principal, sau inamicul lui, este uitarea, și nu atât oamenii. Pentru că Dan Puric este pașnic, își iubește semenii, face totul pentru ei și pentru țară. E unul din cei mai curajoși oameni ai timpului nostru pe care îi cunosc eu și e preocupat permanent de regenerarea spiritualității românești și a conduitelor oamenilor de azi. El are ca teză faptul că o condiție a definirii identității și a asumării acestei identități este păstrarea și cultivarea demnității creștine. Aceasta este calea, terapia pe care o oferă pentru a reconstrui modelul nostru cultural deteriorat: generarea sau regenerarea, reactualizarea de noi reflexe și respingerea reflexelor denaturate. Încă ceva care face parte din rectitudinea lui admirabilă: Dan este un acuzator public al nemerniciei, al celor investiți electoral și al lașității, când nu fac și nu decid ceea ce trebuie, ori din incompetență, ori din reavoință, pentru binele întregii țări. Toți vorbesc de binele țării, toți folosesc formule demagogice, dar nu se observă o îmbunătățire a ansamblului social. Eu cred că Dan este un exponent al spiritualității românești care va să fie, care ar trebui să fie¹.

S-a mai spus despre el că citează des autori de mare autoritate și prestigiu. A cita nu este un păcat cultural, dar depinde cine, când și ce citează. Fiind o minte strălucită, cu capacitate de discernământ, Dan Puric stăpânește adevărul elementar că, „din nimic, nimic nu se naște” (ex nihilo nihil est), care este principiul grecilor presocratici. El nu se lasă gândit de gândirea altora atunci când evocă în scris sau oral, ci o gândește interpretând-o ca un mod necesar pentru timpul nostru de a o valoriza și actualiza, în felul acesta, el nu rămâne în trecut, limitat de sentimentul nostalgic, dar nici nu-l ignoră, cum fac cei din „generația spontanee”, nici nu-l demitizează, cum fac unii detractori sau nepricepuți. Nu dă lecții, nu se propune pe sine ca model de urmat, ci conturează silueta unui om a cărui devenire este posibilă, întrucât are premise ontologice, calea fiind desăvârșirea. Omul vizat de el nu este un erou, eroicul presupunând o vocație, ca și orice domeniu al creației, de unde rezultă că eroii se nasc, nu se fac; de aici și raritatea lor. În ceea ce face pe scenă, oral, în fața publicului, sau în scris, el nu adaugă ceva la ceea ce există, ci a intuit un loc gol, adică spune ce nu s-a spus și trebuie să se spună.

Nu îl mitizez acum pe Dan Puric, așa cum nici el nu mitizează modelele pe care le are. Pentru că a avea un model nu înseamnă a te izola în umbra acestuia. Asumarea identității de neam nu înseamnă retezarea contactului cu celelalte culturi sau sensibilități. Aici se pune problema atitudinii față de celălalt, pe care nu trebuie să-l vedem ca străin, ci ca pe un posibil partener de dialog. Și chiar să ni-l apropiem cu dispoziția de iubire și înțelegere pe care

o avem, căci iubirea este un liant universal între oameni, fără de care, cum spunea Apostolul Pavel, „nimic nu e”.

Într-o lume descentrată, care-și sărbătorește pierderea inocenței, în care omul, nemaivând puncte cardinale axiologice ferme (sus-jos, înainte-înapoi, dreapta-stânga), s-a pomenit suspendat într-o euforie fără baze, autorul discerne ce-a mai rămas viabil din acesta, pentru a-l reîntemeia pe frumos ca valoare umană, estetică și religioasă totodată.

Orientat în labirintul lumii actuale de interogațiile cruciale „de ce?”, „cum?” și „ce?”, Dan Puric ajunge, străpungând coaja „veacului”, la miezul ființial al omului, în modalitatea unui periplu de gândire elegantă și curată, expusă polifonic, în care alternează convergent registre literar-artistice, eseistice și parabolice, a căror retorică nu poate fi decât persuasivă pentru un cititor care își lasă uitate, o dată ce parcurge textul, prejudecățile care domină viața lui cotidiană. Discursul încheagă în mod flexibil un cod moral centrat pe valori perene, care pot fi un suport solid și sigur pentru realizarea de sine a omului ca om și redevine de rezistență la influențele alienante, împresurătoare.

Și, întrucât este o carte aparte, adică neobișnuită, iar autorul e arhicunoscut, nu putem presupune că imboldul elaborării ei ar fi putut să fie nevoia de afirmare și audiență, ci, mai degrabă, o stare temătoare, teama că omul ar rămâne captiv caruselului în care a fost atras. Nu ne rămâne decât să credem că este un act în și prin care se manifestă sentimentul datoriei.

Cred că nu este un abuz de hermeneutică a textului, afirmând că, dincolo de el și printre rândurile care plac prin ele însele, circulă, legându-le, un aer blând și tandru, că se poate „citi” elanul unei intenții generoase și nu un spirit trufaș, mai precis, aceea că omul urât nu trebuie urât, ci ajutat să se salveze spre a deveni frumos. Așadar, se vizează un tip de om cu o viață interioară bogată, frumos și bun, senin la chip și cald la inimă, căci nu se poate separa frumosul de bine și nici invers, ambele având ca fundament și liant credința creștină, întemeiată la rându-i pe valoarea supremă numită iubire. Fără aceste date – se subliniază apăsat în carte – omul rămâne vulnerabil la glasurile de sirenă ale superficialității hedoniste și consumiste, cât și ale evoluționismului agresiv, care ne aruncă în grădina zoologică a ateismului, deci, neîmplinit. De aceea, nu poate fi decât lăudabilă dorință a lui Dan Puric de a reaprinde flacăra unității omului ca om întreg, unitate sfărâmată de opreliștile conjecturale.

Cartea de față este una de antropologie culturală și în ea se conturează un vis, visul lui Dan Puric. El visează nu numai pe scenă, ci și în scris. În visul acesta, căci, să nu uităm, există o sintagmă foarte circulantă, și anume „visul american”, pe care Mircea Eliade a înțeles-o ca mit al mentalității americane, adică „mitul progresului infinit”, se portretizează un tip de om așa cum ar trebui să fie. În felul acesta, visul la care ne referim ne apare ca o speranță luminoasă pusă în fața unei populații amnezice. Acest model este afirmativ, nu e îndreptat împotriva unui alt model și nu e impus, ci sugerat, dorit, năzuit. Puric sparge tiparul existent, ca orice novator, în virtutea unui tipar verificat îndelung, tipar ca model de viață verificat istoricește, care se opune,

e drept, tendințelor haotice actuale. Altfel spus, este o propunere de unghi și perspectivă asupra omului, la care ar fi bine să gândim și care ar putea fi un reper pentru conduita și comportamentul fiecăruia. Ceea ce se afirmă în carte și se descrie se realizează printr-un text captivant, deoarece însuși autorul este o persoană carismatică. Aceste date ale cărții și ale omului au fost validate de către cititorii cărții *Cine suntem*, ai interviurilor, de către ascultătorii talk-show-urilor de la posturile de televiziune și de către numărul mare de spectatori care l-au aplaudat.

Dacă nu ne amăgim prea mult, noi cu toții ar trebui să visăm și să nu ne mărginim la a visa, ci să și făptuim și să îndemnăm și pe alții să făptuiască la nivelul vieții cotidiene și să nu rămânem în sferele abstracțiilor, așezați în perspectiva unui ideal de om care să fie frumos întru totul și întru toate. Să avem în vedere însă că frumusețea – ideal dintotdeauna al omenirii – nu poate fi separată de morala laică, la rândul ei consonantă cu bunul simț și solidară cu morala creștină.

Modelul de om din antichitatea greacă, *Kalokagathos*, este un fel de punct de pornire al modelului elaborat de către Dan Puric, dar adecvat timpului nostru. În tradiția culturală europeană, facultățile fundamentale ale omului (rațiunea, voința, sentimentul) au fost gratificate prin valorile: adevărul, binele și frumosul, cărora le corespund știința, etica și estetica. Ceea ce l-a preocupat pe autorul acestei cărți este să arate, subliniat și argumentat, reunirea celor trei valori supreme, dând cărții alura unor interferențe izbutite și prin interdisciplinaritatea realizată între etică, estetică, antropologie culturală, eseu filosofic și literatură artistică. Aceasta face ca ea să nu fie încadrabilă într-o specie sau gen și să aibă unicitate.

În climatul modernității târzii a germinat un mediu care proliferează grosolănia, voyeurismul, hedonismul exhibiționismul, nicăierismul și acumismul. În această lume, ceea ce ne propune Dan Puric este un fel de oază, o redută de rezistență și izvor de benefică molipsire. Acest proiect este îndreptat și împotriva oricărei stridențe din viața cotidiană, din cultură, cât și din vorbire.

Când macularea și urâtul sunt în expansiune, când actul creației artistice se desacralizează și cel al contemplării estetice se deceremonializează, cartea ne aduce aminte de filonul veacurilor de frumusețe, din care trebuie să ne nutrim pentru a face viața suportabilă. Aici frumosul ne apare ca un flux și liant pentru comuniune și nu numai pentru comunicare.

Autorul, ca un adevărat sculptor, a rafinat cu tandrețe și acuratețe portretul omului întreg, tinzând mereu prin simțire, cuget și faptă, solidar reunite către desăvârșire, sau, cu alte cuvinte, omul cum ar trebui să fie. Acestea ne permit să considerăm cartea, pe drept cuvânt, ca o mărturisire de credință, cristalizată într-un construct în care se împletesc poiesis-ul cu poetica virtualității și intensiunea cu extensiunea.

Sub aspectul filosofiei culturii, el se dovedește a fi un moștenitor fără inhibiții al unei moșteniri pe care n-o lasă să se stingă. Iar proba valorii acestei cărți putem s-o facem prin reducerea la absurd, adică să ne

imaginăm ce-ar fi fost dacă n-ar fi fost și ce-ar fi dacă Dan ar tăcea. Drept urmare, putem lua această intervenție a lui ca un exercițiu de imaginație, iar autorul, mutatis mutandis, ca un Pygmalion îndrăgostit de modelul pe care l-a construit, dar nu numai pentru sine.

La limită, cărțile și zicerile sale, în diverse ocazii, cât și arta sa, cu care încântă mulțimile de oameni de toate categoriile, au meritul de a sugera o nouă optică asupra lumii și omului și poate chiar un drum al gândirii, un alt orizont atitudinal, nu numai celor rătăciți în vârtejul absorbant și amețitor al neorânduielilor de azi, dar chiar și refractarilor lui din stânga stângii. Omul nobil, cizelat de el, este imaginea celui care ne lipsește, ca urmare a regândirii selective a trecutului și posibil în viața reală.

În scurtul speech pe care l-a ținut atunci când prietenii lui au aniversat împreună 60 de ani de viață, Titu Maiorescu și-a încheiat intervenția cu vorbele cronicarului: „biruit-au gândul!”. Cred că i se potrivesc și lui Dan Puric, la cei 50 de ani ai lui, pe care i-a trăit în mod autentic, adică într-o continuă efervescentă creație.

Configurarea omului frumos de către Dan Puric are implicat un urcuș spre altitudinea stadiului moral și religios, nimbant de o smerenie și umilințe active, întrucât are de învins vrăjmași redutabili: uitarea, oportunismul, lașitatea, slugărnicia, indiferența, sfidarea valorilor autentice, zeflemeaua și ateismul. Reașezerea în locul acestora a virtuților aspiraționale presupune cultivarea unei atitudini ferme și curajoase, ceea ce ne-ar arăta fața senină a acestui om. Omul frumos este cel care va zâmbi natural și nu crispat, ca acum, care va vorbi limba curată românească și nu cea murdărită de mitocani și țoape. Lui i se opun însă, cu subtilitatea lecturilor trecutului pe care-l detestă, și intelectualii autointitulați de stânga, pe care, dacă îi radiografiem și-i citim, în amonte, nu sunt decât urmașii școliți și rafinați ai ideologiei brutale comuniste, de care am crezut că am scăpat. Aceasta probează încă o dată forța și inerția prejudecăților.

Iminența curățirii de prejudecățile semnalate mai sus este și sensul discursului lui Dan Puric, pe marginea și în marginea căruia am formulat câteva considerații, excurs care poate fi luat simultan, ca simptom și remediu.

Gheorghe CEAUȘU

SFÂRȘIT